

24/2013

Laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

24/2013

Laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

3.5.2013

Julkaisun nimi Laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

Tekijä Kansainvälinen siviilioikeusaputyöryhmä
Puheenjohtaja: lainsäädäntöjohtaja Asko Välimaa
Sihteeri: lainsäädäntöneuvos Maarit Leppänen

Oikeusministeriön julkaisu 24/2013
Mietintöjä ja lausuntoja

OSKARI numero OM 16/41/2010   **HARE numero** OM028:00/2010

ISSN-L 1798-7105
ISSN (PDF) 1798-7105
ISBN (PDF) 978-952-259-293-4

URN URN:ISBN:978-952-259-293-4
Pysyvä osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-293-4>

Asia- ja avain-sanat kansainvälinen oikeus, oikeusapu, kansainvälinen oikeusapu, kansainvälinen processioikeus, oikeudenkäyntimenettely, tiedoksianto, todistelu, ulkomaisten tuomioiden täytäntöönpano, yleinen oikeusapu

Tiivistelmä Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi yleinen laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Laki Suomen ja ulkomaan viranomaisen yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa ehdotetaan kumottavaksi. Työryhmä ehdottaa myös kumottavaksi useita kansainvälistä oikeusapua koskevia erillislakeja ja asetuksia. Erillissäädösten säännökset sisällytettäisiin tarpeellisilta osin yleislakiin.

Laki olisi toissijainen. Sitä sovellettaisiin, jollei muusta laista, Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Lain säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin edellä mainittua lainsäädäntöä ja sopimuksia täydentävästi.

3.5.2013

Publikationens titel	Lagen om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden		
Författare	Den internationella civilrättshjälsarbetsgruppen Ordförande: lagstiftningsdirektör Asko Välimaa Sekreterare: lagstiftningsråd Maarit Leppänen		
Justitieministeriets publikation	24/2013 Betänkanden och utlåtanden		
OSKARI nummer	OM 16/41/2010	HARE nummer	OM028:00/2010
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (PDF)	1798-7105		
ISBN (PDF)	978-952-259-293-4		
URN	URN:ISBN:978-952-259-293-4		
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-293-4		
Sak- och nyckelord	internationell rätt, rättshjälp, internationell rättslig hjälp, internationell processrätt, rättegångsförfarande, delgivning, bevisning, verkställighet av utländska domar, allmän rättshjälp		
Referat	<p>I betänkandet föreslås att det stiftas en ny lag om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden. Det föreslås att lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut upphävs. Arbetsgruppen föreslår också att flera speciallagar och förordningar om internationell rättslig hjälp upphävs. Specialförfattningarnas bestämmelser tas till behövliga delar in i den allmänna lagen.</p> <p>Lagen är sekundär. Den tillämpas, om inte något annat föranleds av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller något internationellt avtal som är bindande för Finland. Lagen tillämpas dock så att den kompletterar ovan nämnda lagstiftning och avtal.</p>		

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 12 päivänä lokakuuta 2010 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin laatia ehdotus laiksi kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Uuden lain olisi korvattava vuodelta 1921 olevan lain Suomen ja ulkomaan

viranomaisen yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa

Työryhmän tehtävänä oli myös yleisemmin nykyaikaistaa ja selkeyttää alan lainsäädäntöä. Työryhmän oli lisäksi harkittava asianmukainen säädöstaso sekä tarvetta korvata tiettyjä voimassa olevia asetustasoisia säännöksiä lainsäädännöllä.

Työryhmän tuli valmistella ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut lainsäädäntöjohtaja Asko Välimaa oikeusministeriöstä sekä jäsenenä hovioikeudenneuvos Marjatta Möller Helsingin hovioikeudesta, kärjätuomari Jukka Jaakkola Helsingin kärjäoikeudesta, asianajaja Tom Vapaavuori asianajotoimisto Bird & Bird Oy:stä Asianajajaliiton edustajana, lainsäädäntöneuvos Outi Kemppainen oikeusministeriöstä sekä lainsäädäntöneuvos Maarit Leppänen oikeusministeriöstä. Työryhmän sihteerinä ja varapuheenjohtajana on toiminut lainsäädäntöneuvos Maarit Leppänen.

Työryhmän määräaika asetettiin päättymään 31 päivänä joulukuuta 2011. Työryhmän esityksestä oikeusministeriö pidensi määräaikaa 30 päivään huhtikuuta 2013 saakka.

Työryhmä ehdottaa, että säädetään uusi yleinen laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Laki Suomen ja ulkomaan viranomaisen yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa ehdotetaan kumottavaksi. Työryhmä ehdottaa myös kumottavaksi useita kansainvälistä oikeusapua koskevia erillislakeja ja asetuksia. Erillissäästöjen säännökset sisällytettäisiin tarpeellisilta osin yleislakiin.

Työryhmä ehdottaa lisäksi, että lakiin otetaan yleinen säännös vieraan valtion tuomioistuimen antaman tuomion tai päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta Suomessa. Säännöksen mukaan tuomio tai päätös tunnustettaisiin ja pantaisiin täytäntöön Suomessa vain, jos siitä on erikseen sovittu tai lailla säädetty. Säännöksen merkitys olisi informatiivinen.

Saatuana työnsä valmiiksi työryhmä kunnioittavasti luovuttaa mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 3 päivänä toukokuuta 2013

Asko Välimaa

Marjatta Möller

Jukka Jaakkola

Tom Vapaavuori

Outi Kemppainen

Maarit Leppänen

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	13
YLEISPERUSTELUT	14
1 Johdanto	14
2 Nykytila	16
2.1 Lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö	16
2.1.1 Laki Suomen ja ulkomaan viranomaisen yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa	16
2.1.2 Erityissäädökset	18
3 Kansainvälinen vertailu	32
3.1 EU-lainsäädäntö	32
3.1.1 Asiakirjojen tiedoksianto	32
3.1.2 Todisteiden vastaanottaminen ja vastaanottamista koskevan pyynnön esittäminen	34
3.1.3 Oikeus oikeusapuun	34
3.2 Kansainväliset sopimukset	35
3.3 Ulkomaiden lainsäädäntö	35
3.3.1 Yleistä	35
3.3.2 Ruotsi	36
3.3.3 Norja	39
3.3.4 Sveitsi	42
4 Nykytilan arviointi	43
5 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	44
5.1 Tavoitteet	44
5.2 Toteuttamisvaihtoehdot	45
5.3 Keskeiset ehdotukset	45
5.3.1 Laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa	45
5.3.2 Muut ehdotukset	47
6 Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset	48

7	Asian valmistelu	48
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	49
8	Lakiehdotusten perustelut	49
8.1	Laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa	49
8.2	Laki eräille kansainvälisille elimille Suomessa annettavasta virka-avusta sekä sellaisten elinten toimivallasta annetun lain muuttamisesta	76
8.3	Laki Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä oikeudenhoitoa koskevista säännöksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta	76
8.4	Laki oikeusapulain muuttamisesta	76
9	Tarkemmat säännökset	78
10	Voimaantulo	78
	LAKIEHDOTUKSET	79
	ASETUSLUONNOS	96
	LAGFÖRSLAG	97
	FÖRORDNINGSUTKAST	113

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi
kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja
kauppaoikeudellisissa asioissa sekä
eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppa-oikeudellisissa asioissa. Laki korvaisi Suomen ja ulkomaan viranomaisen yhteistoinnista oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa annetun lain vuodelta 1921. Esityksessä ehdotetaan myös kumottaviksi tai muutettaviksi eräitä kansainvälistä oikeusapua koskevia erillislakeja ja asetuksia.

Uusi laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppa-oikeudellisissa asioissa sisältäisi yleiset säännökset oikeusavun antamisesta ja pyytämisestä sekä näitä täydentäviä säännöksiä esimerkiksi asiakirjojen tiedoksiannosta ja todisteiden vastaanottamisesta vieraassa valtiossa. Lakiin ehdotetaan myös otettaviksi säännökset vieraan valtion tuomioistuimen antaman tuomion tai päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta Suomessa.

Säännös ulkomaalaisten asianosaisten oikeudesta yleiseen oikeusapuun haettaessa vieraan valtion tuomioistuimen päätöksen määräämistä täytäntöönpanokelpoiseksi ehdotetaan siirrettäväksi oikeusapulakiin.

Uudistuksilla nykyaikaistettaisiin ja selkeytettäisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppa-oikeudellisissa asioissa.

Laki olisi toissijainen. Sitä sovellettaisiin, jollei muusta laista, Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Lain säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin edellä mainittua lainsäädäntöä ja sopimuksia täydentävästi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Kansainvälinen oikeusapu on valtioiden viranomaisten välistä yhteistyötä asioissa, joissa oikeustoimien suorittaminen muussa kuin oikeusapua pyytävän oikeusviranomaisen sijaintivaltiossa on tarpeen. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi haasteiden ja muiden oikeudenkäyntiin liittyvien asiakirjojen tiedoksianto, todisteiden vastaanottaminen ja tietojen hankkiminen vieraan valtion lainsäädännöstä tai oikeusjärjestyksestä.

Valtioiden välinen yhteistyö on välttämätöntä, koska tuomioistuimen toimivalta suorittaa prosessitoimia rajoittuu alueellisesti siihen valtioon, jossa tuomioistuin sijaitsee. Periaate valtion suvereniteetista estää siten tuomioistuinta suorittamasta prosessitoimia toisen valtion alueella ilman sanotun valtion suostumusta tai myötävaikutusta. Kansainvälistä oikeusapua koskevia normeja tarvitaan näin ollen sekä tilanteessa, jossa suomalaiset tuomioistuimet tarvitsevat virka-apua ulkomailta että tilanteessa, jossa ulkomainen oikeusviranomainen kääntyy Suomen puoleen pyytäen toimenpiteiden suorittamista täällä.

Kansainvälistä oikeusapua koskevia säännöksiä tai määräyksiä on Euroopan unionin lainsäädännössä, kansainvälisissä yleissopimuksissa, yksittäisten valtioiden kanssa tehdyissä kahdenvälisissä sopimuksissa sekä kansallisessa laissa.

Suomessa laki (171/1921) Suomen ja ulkomaan viranomaisen yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa on kansainväliseen oikeusapuun riita-asioissa sovellettava yleissäädos. Laki on kuitenkin vanhentunut. Myös muut oikeudenalaan kuuluvat erityissäädökset ovat osin vanhentuneita sekä soveltamisalaltaan suppeita. Niiden soveltaminen on siksi hankalaa.

Eduskunta on kiinnittänyt huomiota edellä sanottuun tilanteeseen jo 1970-luvulla. Laki-valiokunta on mietinnössään LaVM n:o 3/1976 vp todennut seuraavan: "Valiokunta katsoo myös aiheelliseksi todeta, että kansainvälistä oikeusapua koskeva Suomen sisäinen lainsäädäntö on osittain vanhentunutta ja puutteellista. Lukuisten muutosten ja lisäysten johdosta valtion sisäisen lainsäädännön ja sopimusten muodostama säännöskokonaisuus on vaikeasti hallittavissa joitakin poikkeuksia lukuunottamatta. Valiokunta katsoo, että mikäli Suomi liittyy keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen, olisi samassa yhteydessä tai ainakin pian sen jälkeen pyrittävä valmistelemaan ja toteuttamaan yhtenäiset kansainvälistä oikeusapua koskevat lait erikseen rikos- ja riita-asioita varten."

Laki (4/1994) kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettiin vuonna 1994. Lain-säädäntö on helpottanut rikosoikeusavun antamista ja saamista ja siitä saadut käytännön kokemukset ovat olleet voittopuolisesti myönteisiä. Laki on myös helpottanut sen jäl-keen hyväksytyjen uusien kansainvälisten instrumenttien voimaansaattamista Suomes-sa.

Riita-asioissa vastaavaa uudistusta ei ole tehty. Tässä esityksessä ehdotetaan, että sää-dettäisiin uusi yhtenäinen laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudel-lisissä asioissa.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö

2.1.1 Laki Suomen ja ulkomaan viranomaisen yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa

Lakia Suomen ja ulkomaan viranomaisen yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa (jäljempänä *yhteistoimintalaki*) sovelletaan riita- ja hakemusasioissa. Laissa säädetään ulkomaan viranomaiselle annettavasta virka-apusta, todistelusta ulkomaan viranomaisen edessä, ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta sekä maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämisestä.

Yhteistoimintalaki on aikanaan säädetty vastaamaan Haagissa vuonna 1905 tehdyn erinäisiä siviiliprosessiin kohdistuvia asioita koskevan yleissopimuksen määräyksiä. Vaikka kysymys on ollut kansainväliseen yleissopimukseen liittyvästä lainsäädännöstä, laki säädettiin sovellettavaksi myös suhteessa sellaisiin valtioihin, jotka eivät olleet Haagin yleissopimuksen sopimuspuolia. Hallituksen esityksessä (HE 38/1920 vp) todetaan, että virka-apua riita-asioissa annetaan jo nyt varsin yleisesti kansainvälisen tavan mukaan sopimuksista riippumatta ja että vastakkaisesta menettelytavasta voisi joutua kärsimään sellainen Suomen kansalainen, jolla on oikeudenkäynti ulkomailla.

Yhteistoimintalain 1 luvussa säädetään ulkomaan oikeusviranomaiselle myönnettävästä virka-apusta. Luvun 1 §:n 1 momentin mukaan virka-apua on annettava, jos ulkomaan oikeusviranomainen on Suomen tuomioistuimelle tehnyt esityksen, jossa pyydetään asian selvittämistä tarkoittavaan tai muuten sen käsittelyyn kuuluvaan toimeen ryhtymistä, ja toimeen ryhtyminen on Suomessa tuomioistuimen asia eikä toimi ole Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen.

Yhteistoimintalaissa ei yksiselitteisesti määritellä niitä oikeustoimia, joihin lakia sovelletaan. Hallituksen esityksestä käy kuitenkin ilmi, että 1 luvun säännökset ovat tarkoitettuja sovellettaviksi kirjallisen ja suullisen todistelun vastaanottamiseen sekä valan vannomiseen.

Jo tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota siihen, että todistelun vastaanottamisesta säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä, kansainvälisissä sopimuksissa sekä muissa kansallisissa säädöksissä. Nämä menevät kaikki yhteistoimintalain säännösten edelle. Sen seurauksena yhteistoimintalain säännöksiä todistelun vastaanottamisesta ei juuri sovelleta käytännössä.

Yhteistoimintalain mukaan virka-apua antaa yleinen alioikeus eli käräjäoikeus. Lain 2 §:n 1 momentissa säädetään pyydetyn oikeustoimen suorittavasta käräjäoikeudesta. Jos toimen suorittaminen kuuluu muulle kuin pyynnön vastaanottaneelle tuomioistuimelle, pyynnön saanut tuomioistuin toimittaa sen viran puolesta oikealle tuomioistuimelle. Virka-apupyynnö on lain 10 §:n mukaan lähetettävä tuomioistuimelle ulkoasiainministeriön kautta. Jos vieraan valtion kanssa on sovittu, että sanotun valtion konsuli tai kansallinen viranomais voi lähettää virka-apupyynnön suoraan toimivaltaiselle tuomioistuimelle, voidaan toimia myös näin.

Yhteistoimintalain 1 luvussa säädetään myös menettelystä oikeusapupyynnön täyttämiseksi. Luvussa säädetään esimerkiksi siitä, milloin todistaja voi kieltäytyä todistamasta ja valtion varoista maksettavista kuluista. Pääsääntö on, että oikeusavun antamisesta aiheutuneet kulut, mukaan lukien todistajille ja asiantuntijoille maksettava korvaus, maksetaan valtion varoista.

Yhteistoimintalain 2 luvussa säädetään todistelusta ulkomaan viranomaisen edessä. Luvussa sovelletaan lain 12 §:n mukaan Suomen oikeusviranomaisten esittämiin todistelun vastaanottamista koskeviin pyyntöihin. Suomen tuomioistuin voi riitajutussa tai hakemusasiassa taikka jutussa, jossa rikoksen perusteella ajetaan itsenäistä yksityisoikeudellista kannetta, eri välipäätöksessä asianosaisen pyynnöstä sallia tai, jos asian laatu sen myöntää, omasta aloitteestaan määrätä, että määrätty todistelu tapahtuu ulkomaan viranomaisen edessä.

Jos asianosainen pyytää todistelun vastaanottamista toisessa valtiossa, hänen on maksettava siitä niin Suomessa kuin pyynnön vastaanottaneessa valtiossa aiheutuvat kustannukset. Suorituksen varmistamiseksi 2 luvussa on säännökset takauskirjan antamisesta tai tuomioistuimen arvioimien kustannusten kattavan talletuksen tekemisestä.

Jollei toisin ole pyynnön vastaanottavan valtion kanssa sovittu, todisteiden vastaanottamista koskevan pyynnön välittää ulkoasiainministeriö. Pynnön sisällöstä säädetään yhteistoimintalain 14 §:n 2 momentissa. Kun oikeusapua antanut valtio on ilmoittanut siitä aiheutuneet kulut tuomioistuimelle, valtio perii sanotut kulut todistelun vastaanottamista pyytäneeltä asianosaiselta ja toimittaa rahat ulkomaan viranomaiselle.

Yhteistoimintalain 3 luvussa säädetään ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tilanteissa. Säännöksiä sovelletaan vain vieraan valtion tuomioistuimen kantajaa tai väliintullutta asianosaista vastaan antamien oikeudenkäyntikulupäätösten täytäntöönpanoon Suomessa. Säännöksiä sovelletaan sopimuksen perusteella tai vastavuoroisuuden ehdolla.

Asianosainen tekee täytäntöönpanoa koskevan pyynnön käräjäoikeudelle joko suoraan tai diplomaattista tietä käyttäen. Hakemuksen sisällöstä ja liitteistä säädetään yhteistoimintalain 17 §:ssä. Käräjäoikeus ratkaisee asian asianosaisia kuulematta noudattaen soveltuvin osin mitä hakemusasian käsittelystä säädetään. Jos täytäntöönpanohakemuksen tekemisestä on aiheutunut kääntämisestä johtuvia kustannuksia, käräjäoikeus vahvistaa asianosaisen hakemuksesta kustannukset ja määrää myös ne täytäntöön pantaviksi. Asian käsittelystä tai toimituskirjasta ei peritä maksua. Käräjäoikeuden päätös voidaan heti panna täytäntöön. Päätökseen saa hakea muutosta tavanomaisin muutoksenhakekeinon.

Yhteistoimintalain 4 luvussa säädetään maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämisestä eli oikeudesta valtion varoin kustannettavaan oikeusapuun. Yhteistoimintalain 19 §:n mukaan henkilö, jolle on oikeudenkäyntivaltiossa myönnetty oikeusapua korvauksetta tai osakorvausta vastaan, on tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä oikeutettu saamaan oikeusapua korvauksetta. Säännöstä sovelletaan suhteessa valtioihin, jotka ovat Haagissa vuonna 1980 tehdyn kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamista koskevan yleissopimuksen sopimuspuolia. Laissa ei säädetä ulkomaisen asianosaisen oikeudesta yleiseen oikeusapuun. Oikeudesta yleiseen oikeusapuun säädetään oikeusapulain (257/2002) 2 §:ssä.

Toisin kuin useassa muussa valtiossa, laki ei mahdollista, että ulkomainen riita-asian kantaja voitaisiin velvoittaa asettamaan vakuus hänelle mahdollisesti maksettaviksi tulevista oikeudenkäyntikuluista tai -maksuista (*cautio judicatum solvi*).

2.1.2 Erityissäädökset

Yleistä

Yhteistoimintalaissa säädetään ulkomaan viranomaisen pyynnöstä tehtävästä todistelun vastaanottamisesta, todistelusta ulkomaan viranomaisen edessä, oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen täytäntöönpanosta ja oikeudesta oikeusapuun eräissä tapauksissa.

Lakia ei sovelleta virka-avun antamiseen asiakirjojen tiedoksiannossa, koska asiakirjojen tiedoksiannosta ei 1920-luvulla säädetty lailla vaan Tasavallan Presidentin asetuksella. Näin ollen Haagin vuoden 1905 yleissopimuksen säännökset asiakirjojen tiedoksiannosta on aikanaan sisällytetty asetukseen (175/1923) Suomen ja ulkomaan viranomaisten keskinäisestä oikeusavusta asiakirjoja tiedoksi annettaessa eräissä tapauksissa. Tämä asetus on sittemmin kumottu asetuksella (211/1982) keskinäisestä oikeusavusta annettaessa tiedoksi asiakirjoja yksityisoikeudellisissa asioissa. Yhteistoimintalain ja vuoden 1923 tiedoksiantoasetuksen säännökset ja rakenne perustuvat pääosin Haagin vuoden 1905 yleissopimukseen.

Vuonna 1954 tehty riita-asia-ain oikeudenkäyntiä koskeva yleissopimus korvasi sopimusvaltioiden välisissä suhteissa vuoden 1905 yleissopimuksen. Sisällöllisesti vuoden 1905 ja vuoden 1954 sopimukset eivät kuitenkaan merkittävästi eroa toisistaan. Sopimuksia ryhdyttiinkin 1950-luvun jälkeen kehittämään siten, että yleissopimusten kattamista osaluista neuvoteltiin omat, soveltamisalaltaan rajoitetut yleissopimukset. Yleissopimusten 1 luvun määräykset oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta korvattiin Haagissa vuonna 1965 tehdyllä yleissopimuksella oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta ulkomailla siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa (SopS 51/1969). Samaten on korvattu 2 luvun määräykset virka-avun pyytämisestä oikeudenkäynnissä Haagissa vuonna 1970 tehdyllä todisteiden vastaanottamisesta ulkomailla siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevalla yleissopimuksella (SopS 37/1976). Yleissopimusten 3, 4 ja 6 luvut vakuudenasettamisvelvollisuudesta, maksuttomasta

oikeusavusta ja velkavankeudesta on korvattu vuonna 1980 tehdyllä yleissopimuksella kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamisesta (SopS 47/1988).

Erillissopimusten voimaansaattamisen yhteydessä on tehty muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Tiedoksianto

Tiedoksiannosta säädetään keskinäisestä oikeusavusta annettaessa tiedoksi asiakirjoja yksityisoikeudellisissa asioissa annetussa asetuksessa. Asetuksen soveltamisala on yleinen. Asetusta sovelletaan ulkomaan viranomaisen pyytäessä Suomen viranomaiselta asiakirjan tiedoksi antamista yksityisoikeudellisissa asioissa sekä Suomen viranomaisen esittäessä sellaista toimenpidettä koskevan pyynnön ulkomaan viranomaiselle, jollei pyynnön tehneen tai vastaanottavan valtion kanssa ole toisin sovittu. Asetuksessa todetaan erikseen, että pohjoismaiden välisissä suhteissa tiedoksiannon toimittamisessa on voimassa, mitä siitä on erikseen sovittu tai säädetty. Asiakirjojen tiedoksiannosta säädetään myös Euroopan unionin tasolla.

Asetuksen mukaan ulkomaisen viranomaisen pyytäessä asiakirjan tiedoksi antamista Suomessa, Haagin vuoden 1965 tiedoksiantosopimuksen sopimusvaltion viranomaisen on osoitettava pyyntö oikeusministeriölle ja muiden valtioiden viranomaisten ulkoasiainministeriölle. Suomen oikeusjärjestyksen vastaisia tiedoksiantoja ei asetukseen mukaan tehdä. Asetuksessa on säännökset pyynnön sisällöstä ja liitteistä. Lisäksi siinä säädetään, mille viranomaiselle tiedoksi annettavat asiakirjat toimitetaan. Asiakirjat toimitetaan sille käräjäoikeudelle, jonka alueella tiedoksianto on toimitettava. Jos asiakirjat on toimitettu väärälle käräjäoikeudelle, ne siirretään viran puolesta toimivaltaiselle käräjäoikeudelle. Asiakirjat annetaan tiedoksi Suomen laissa säädetyllä tavalla, jos ei ole pyydetty noudatettavaksi erityistä menettelyä. Tiedoksi annettava asiakirja on käännettävä suomeksi tai ruotsiksi, paitsi jos vastaanottaja suostuu ottamaan vieraskielisen asiakirjan vastaan tai jos katsotaan, että hän riittävästi ymmärtää asiakirjan kieltä.

Todistus toimitetusta tiedoksiannosta lähetetään ulkoasiain- tai oikeusministeriölle, jotka taas toimittavat sen eteenpäin ulkomaan viranomaiselle. Tiedoksiannosta aiheutuneet kustannukset jäävät valtion vahingoksi. Tämä ei tarkoita sitä, että valtion olisi käännettävä tiedoksi annettavat asiakirjat. Oikeakielisten käännösten toimittaminen on pyynnön esittäneen viranomaisen vastuulla siten kuin sanotussa valtiossa asiasta säädetään. Jos vastaanottava henkilö kieltäytyy ottamasta vastaan vieraskielisen asiakirjan, tieto kieltäytymisestä ja asiakirjat palautetaan pyynnön esittäneen valtion viranomaiselle.

Asetuksessa säädetään myös tiedoksiantopyynnön esittämisestä ulkomaan viranomaiselle. Tuomioistuimien esittää oikeusapupyynnön haasteen tai kutsun tiedoksi antamiseksi ulkomailla. Aluehallintovirasto vastaa muiden asiakirjojen tiedoksiantoa koskevien pyyntöjen esittämisestä. Asetuksessa säädetään pyynnön sisällöstä ja liitteistä. Jos vastaanottava valtio on Haagin vuoden 1965 tiedoksiantosopimuksen osapuoli, pyynnöt lähetetään ulkomaille oikeusministeriön kautta. Jos kysymyksessä on muu valtio, pyyntö

esitetään ulkoasiainministeriön välityksellä. Asianosainen vastaa tarvittaessa ulkomaille toimitettavien asiakirjojen kääntämisestä.

Euroopan unionissa annetut asetukset ovat jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta. Oikeusavusta asiakirjojen tiedoksiannossa säädetään asetuksessa (EY) N:o 1393/2007 oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa ('asiakirjojen tiedoksianto') ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1348/2000 kumoamisesta.

Asetus mahdollistaa useiden tiedoksiantomenetelmien käyttämisen. Asiakirja voidaan antaa tiedoksi lähetettävien ja vastaanottavien viranomaisten välityksellä, konsuliviranomaisten tai diplomaattisten edustajien välityksellä sekä postitse tai suoraan. Jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet komissiolle hyväksymänsä tiedoksiantotavat. Suomessa lähettävät viranomaiset ovat oikeudenkäyntiasiakirjojen osalta yleiset tuomioistuimet ja muiden kuin oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannossa haastemiehet.

Toisessa jäsenvaltiossa tiedoksi annettavien asiakirjojen kääntämiskustannuksista vastaa asianosainen.

Käräjäoikeudet toimivat oikeusapupyynnön vastaanottavina viranomaisina. Suomi hyväksyy, että asiakirja annetaan asianomaiselle tiedoksi postitse ja myös suoran tiedoksiannon. Suora tiedoksianto tarkoittaa, että henkilö, jonka etua oikeudenkäynti koskee, lähettää tiedoksi annettavan asiakirjan suoraan tiedoksiantovaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Tiedot jäsenvaltioiden hyväksymistä tiedoksiantotavoista, viranomaisten yhteystiedot ja käytettävät lomakkeet ovat saatavilla komission internetsivustolla.

Euroopan unionin tiedoksiantoasetusta sovelletaan jäsenvaltioiden välisissä suhteissa Haagin tiedoksiantoa koskevien sopimusten sijaan. Pohjoismaiden välisissä suhteissa sovelletaan kuitenkin edelleen pohjoismaista sopimusta.

Pohjoismainen sopimus oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelun vastaanottamisessa on Suomessa saatettu voimaan asetuksilla 469/1975 ja 470/1975. Pohjoismaiden välisissä suhteissa toimivaltainen viranomainen toimittaa oikeusapupyynnöt suoraan sopimusvaltion tiedoksiannosta vastaavalle viranomaiselle. Tiedoksiantopyyntö voidaan kuitenkin esimerkiksi tilanteessa, jossa ei ole tietoa tiedoksiannon vastaanottavan henkilön osoitteesta, lähettää myös oikeusministeriöille. Sopimuksessa tai sitä täydentävässä asetuksessa ei ole säännöksiä postitiedoksiannosta. Käytännössä muut kuin Norja hyväksyvät suoran postitiedoksiannon.

Tiedoksiantopyyntö sekä siihen liitettävä asiakirja on laadittava norjan, ruotsin tai tanskan kielellä. Tiedoksi annettavaa asiakirjaa ei kuitenkaan tarvitse kääntää, jos se on perusteltua oikeusturvanäkökohtat huomioon ottaen. Näin on esimerkiksi silloin, jos vastaaja on Ruotsissa asuva suomenkielinen henkilö. Se valtio, joka suorittaa tiedoksiannon, vastaa tiedoksiannosta aiheutuvista kustannuksista.

Pohjoismaisen oikeusapuasetuksen mukaan yksityinen asianosainen on velvollinen maksamaan muun muassa pyynnön lähettämisestä ja asiakirjojen kääntämisestä

aiheutuvat kustannukset. Tämä tarkoittaa, että siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa haastehakemuksen tehnyt asianosainen vastaa niistä kuluista, jotka Suomessa aiheutuvat tiedoksiantopyynnön tekemisestä. Käytännössä asianosaisen tulee maksaa asiakirjan toimittamisesta ulkomaille tiedoksiannettavaksi toimitusmaksua 30 euroa (ks. tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun valtioneuvoston asetuksen (1214/2010) 5 §). Maksua ei kuitenkaan peritä tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa, jossa peritään oikeudenkäyntimaksu tai hakemusmaksu. Asianosainen vastaa haastehakemuksen ja tarpeellisten liitteiden kääntämisestä. Tuomioistuin kuitenkin vastaa oman asiakirjatuotantonsa, esimerkiksi haasteen kääntämisestä.

Aluehallintovirasto huolehtii muun kuin oikeudenkäyntiasiakirjan tiedoksiannosta toisessa pohjoismaassa. Tiedoksiantoa pyytävä henkilö vastaa näissä asioissa tiedoksiantosta ja asiakirjan kääntämisestä aiheutuneista kustannuksista.

Todistelun vastaanottaminen

Todistelun vastaanottamisesta ja todistelun vastaanottamista koskevan oikeusapupyynnön esittämisestä säädetään yhteistoimintalain lisäksi erityissäädöksissä, kansainvälisissä sopimuksissa ja Euroopan unionin lainsäädännössä.

Yhteistoimintalain 1 ja 2 luvun säännökset perustuvat Haagin vuoden 1905 yleissopimuksen määräyksiin oikeusavun antamisesta todistelun vastaanottamisessa. Yhteistoimintalain todisteluun liittyviä säännöksiä ei ole käytännössä muutettu lainkaan Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen tai edes Haagin vuoden 1970 todistelun vastaanottamista koskevan yleissopimuksen ratifioinnin yhteydessä. Näin ollen yhteistoimintalain säännöksiä, eli käytännössä Haagin vuoden 1905 yleissopimuksessa määrättyä menettelyä, sovelletaan sellaisissa oikeusaputilanteissa, joissa ei ole todistelun vastaanottamista koskevaa sopimus- tai muuta järjestelyä voimassa Suomen ja kysymyksessä olevan vieraan valtion välillä.

Haagin vuoden 1970 todisteiden vastaanottamista koskevalla yleissopimuksella uudistettiin Haagin vuoden 1905 ja 1954 sopimusten määräyksiä. Yleissopimus saatettiin Suomessa voimaan asetuksella (574/1976). Yleissopimuksessa sopimuspuolten välinen yhteydenpito siirrettiin keskusviranomaisille. Suomessa keskusviranomaiseksi nimettiin ulkoasiainministeriö. Suomi ei hyväksynyt oikeusapupyynnön esittämistä muulla kuin Suomen virallisilla kielillä. Vuonna 1980 menettelyä koskevia säännöksiä muutettiin siten, että myös englanninkieliset oikeusapupyynnöt hyväksyttiin. Vuonna 1982 annetulla asetuksella todisteiden vastaanottamisesta ulkomailta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevan yleissopimuksen soveltamisesta vuoden 1976 asetus kumottiin ja sen säännökset siirrettiin tarpeellisilta osin uuteen asetukseen. Samalla keskusviranomaiseksi säädettiin oikeusministeriö.

Muilta osin Haagin vuoden 1970 todistelusopimuksen säännöksiä sovelletaan sellaisenaan.

Pyyntö todistelun vastaanottamiseksi voidaan Haagin vuoden 1970 sopimuksen mukaan vastaanottavan valtion viranomaisen kielen lisäksi esittää myös englanniksi taikka ranskaksi. Varauman vuoksi pyyntöä ei voi kuitenkaan Suomessa esittää ranskaksi. Samoin kuin yhteistoimintalain säännösten ja Haagin vuoden 1905 ja 1954 sopimusten määräysten mukaan pyydetty toimenpide toteutetaan noudattaen pyynnön vastaanottaneen valtion menettelysäännöksiä. Jos oikeusapua pyytävä valtio on esittänyt noudatettavaksi erityistä vastaanottavan valtion laista poikkeavaa menettelyä, voidaan siitä kuitenkin kieltäytyä vain, jos se on ristiriidassa pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön tai sisäisen oikeuskäytännön kanssa taikka käytännöllisistä syistä mahdotonta. Suomi on osaltaan ilmoittanut, ettei suostu tietuustyypisiin todistelupyyntöihin, jotka liittyvät Common Law -valtioissa käytössä olevaan niin sanottuun pre-trial discovery of documents -menettelyyn.

Sopimuksen mukaan henkilö voidaan pakkokeinoin velvoittaa tulemaan tuomioistuimen kuultavaksi tai muuta pyydettyä toimea täyttämään vain, jos sellaisia pakkokeinoja saa Suomen lain mukaan vastaavassa tilanteessa käyttää. Sopimuksessa on myös säännökset pyytävän valtion tuomarin osallistumisesta todistelun vastaanottamiseen ja todistajan oikeudesta ja velvollisuudesta kieltäytyä antamasta pyydettyä todistelua.

Oikeusavun antamisesta tai todistajille maksetuista palkkioista ei saa periä maksuja. Oikeusapua antanut valtio voi kuitenkin periä korvauksen asiantuntijalle tai tulkille maksetuista palkkiosta sekä oikeusapua pyytäneen valtion vaatiman erityismenettelyn noudattamisesta aiheutuneista erityiskustannuksista. Perustuslaillisista syistä korvauksia voi vaatia myös eräistä muista oikeusavun antamisesta aiheutuvista kustannuksista. Käytännössä säännös mahdollistaa, että esimerkiksi Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti voivat vaatia oikeusapua pyytäneeltä valtiolta korvauksia todistajan kutsumisesta tuomioistuimeen aiheutuneista kuluista. Suomi ei peri tällaisia kuluja pyynnön esittäneeltä valtiolta.

Vuoden 1970 todistelusopimuksessa on lisäksi määräykset diplomaattisten edustajien, konsulivirkamiesten ja erityisten toimimiesten oikeudesta tietuin edellytyksin ottaa vastaan todisteita ulkomailla vireillä olevassa asiassa.

Pohjoismainen oikeusapusopimus koskee tiedoksiannon lisäksi myös todistelun vastaanottamista. Samoin kuin tiedoksiannossa viranomaisten välinen yhteydenpito tapahtuu sopimuksen mukaan suoraan ilman keskusviranomaisen välitystä. Todistelun osalta toimivaltainen viranomainen, Suomessa tuomioistuin, toimittaa oikeusapupyynnöt suoraan toisen sopimusvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle. Sopimuksen määräyksiä täsmentävä asetus kuitenkin mahdollistaa pohjoismaiden oikeusministeriöiden käyttämisen keskusviranomaisen tavoin.

Pohjoismaista sopimusta koskevan asetuksen 8 §:n 1 momentin mukaan oikeusministeriö huolehtii tarvittavien asiakirjojen kääntämisestä niin oikeusapua annettaessa kuin sitä pyydettyä. Itse todistelun vastaanottamisesta aiheutuneista kustannuksista vastaa valtio, jossa todistelu otetaan vastaan. Sanottu valtio voi kuitenkin periä asiantuntijatodistelusta tai huomattavan korkeista käännöskuluista aiheutuneita kustannuksia pyynnön esittäneeltä valtiolta.

Euroopan unionissa todistelun vastaanottamisesta säädetään neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1206/2001 jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa. Asetus on suoraan jäsenvaltiossa sovellettavaa lainsäädäntöä ja menee kansallisen lainsäädännön edelle.

EU:n todisteluasetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Jäsenvaltioiden välinen yhteydenpito on järjestetty suoraan eli toimivaltaiset tuomioistuimet esittävät ja vastaanottavat todistelupyynnöt suoraan. Jäsenvaltioiden nimeämä keskuselin, joka Suomessa on oikeusministeriö, voi kuitenkin antaa tuomioistuimille tietoja, selvittää ongelmatilanteita ja pyynnöstä poikkeustapauksessa toimia lähettävänä viranomaisena.

Oikeusavun saamisen tehostamiseksi asetuksessa on säädetty laajamittaisesta vakiolomake- ja määräaikajärjestelmästä.

Pyyntö on esitettävä pyynnön vastaanottavan jäsenvaltion kielellä, mutta jäsenvaltioiden on lisäksi ilmoitettava yksi muu yhteisön virallinen kieli, jonka hyväksyvät pyynnön laatimiskieleksi. Suomi on ilmoittanut hyväksyvänsä englanninkieliset oikeusapupyynnöt.

Itse todistelun vastaanottamiseen liittyvät menettelysäännökset vastaavat pitkälti Haagin vuoden 1970 todistelusopimuksen määräyksiä. Esimerkiksi voidaan pakkokeinoin velvoittaa henkilö tulemaan tuomioistuimen kuultavaksi tai muuta pyydettyä toimea täyttämään vain, jos sellaisia pakkokeinoja saa Suomen lain mukaan vastaavassa tilanteessa käyttää. Todistamisesta tai vastaavasta toimesta voi kieltäytyä se, jolla kieltäytymiseen on oikeus tai velvollisuus pyynnön vastaanottaneen valtion tai pyynnön esittäneen valtion lain mukaan.

Oikeusavun antamisesta ei myöskään saa periä maksuja. Oikeusapua pyytäneitä tuomioistuinta voidaan kuitenkin pyytää korvaamaan asiantuntijalle tai tulkille maksettuja palkkiota sekä oikeusapua pyytäneen tuomioistuimen vaatiman erityismenettelyn noudattamisesta aiheutuneita erityiskuluja. Asianosaisten korvausvastuusta valtiota kohtaan ei asetuksessa säädetä, vaan sanottu kysymys on jätetty kansallisessa laissa säädettäväksi. Suomessa asiantuntijan kuulemista oikeusaputeitse pyytänyt asianosainen on oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 40 §:n 2 momentin nojalla velvollinen suorittamaan asiantuntijalle maksetun korvauksen.

Haagin vuoden 1970 yleissopimuksen 26 artiklan 1 kappaleen poikkeusmääräystä, jonka mukaan korvauksia voi perustuslaillisista syistä vaatia myös eräistä muista oikeusavun antamisesta aiheutuvista kustannuksista, ei ole sisällytetty asetukseen. Korvauksia todistajan kutumisesta tuomioistuimeen aiheutuneista kuluista ei näin ollen todisteluasetuksen nojalla voida pyytää oikeusapupyynnön esittäneeltä valtiolta (ks. EYT C-283/09 Artur Weryński v. Mediatel 4B spólka z.o.o.).

Asetus mahdollistaa lisäksi todisteiden välittömän vastaanottamisen pyynnön esittäneessä tuomioistuimessa. Todistajaa voidaan asetuksen mukaan kuulla puhelimitse tai

videokonferenssissa suoraan pyytävän tuomioistuimen istunnossa noudattaen sitä, mitä todistelusta viimeksi mainitun valtion laissa on säädetty. Välitön todisteiden vastaanottaminen on mahdollista vain, jos se voidaan suorittaa vapaaehtoiselta pohjalta pakkokeinoihin turvautumatta. Välitön todistelun vastaanottaminen edellyttää keskustelimen lupaa. Asetuksen soveltamisalaan kuuluva lupapyyntö voidaan evätä vain, jos se on pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion oikeuden peruseriaatteiden vastainen.

Asetusta sovelletaan jäsenvaltioiden välisissä suhteissa Haagin vuoden 1954 ja 1970 yleissopimuksien sijaan. Asetusta sovelletaan myös Suomen ja Ruotsin välisissä suhteissa.

Todistelu ulkomaan viranomaisen edessä

Todistelun vastaanottamista koskevan oikeusapupyynnön esittämisestä säädetään edellisessä jaksossa selostetuissa sopimuksissa ja säädöksissä.

Haagin vuoden 1970 yleissopimuksen sopimusvaltioiden välisissä suhteissa noudatetaan sanotun sopimuksen määräyksiä sen mukaan, mitä kysymyksessä oleva valtio on niiden noudattamisesta ilmoittanut. Sopimuksen määräyksiä on selostettu edellä todistelun vastaanottamista koskevassa osiossa. Oikeusapupyynnön toimitetaan vieraan valtion keskusviranomaiselle oikeusministeriön välityksellä pyynnön vastaanottavan valtion hyväksymälle kielelle käännettynä. Valtio vastaa oikeusapupyynnön kääntämisestä ja siitä aiheutuvista kustannuksista.

Kuten edellä on todettu, pohjoismaiden välillä on voimassa pohjoismainen sopimus oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelun vastaanottamisessa. Oikeusministeriö huolehtii tarvittavien asiakirjojen kääntämisestä. Itse todistelun vastaanottamisesta aiheutuneista kustannuksista vastaa valtio, jossa todistelu otetaan vastaan. Sanottu valtio voi kuitenkin periä asiantuntijatodistelusta tai huomattavan korkeista käännöskuluista aiheutuneita kustannuksia pyynnön esittäneeltä valtiolta.

Yksityisen asianosaisen on pohjoismaisen oikeusapuasetuksen 7 §:n mukaan korvattava tietyt esittämästään todistelupyynnöstä aiheutuneet kustannukset, esim. käännöskustannukset, pyynnön esittäneelle viranomaiselle. Käännösten laatimisesta huolehtii lain 8 §:n 1 momentin mukaan oikeusministeriö.

Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisissä suhteissa sovelletaan asetusta jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa. EU-asetusta sovelletaan myös Suomen ja Ruotsin välisissä suhteissa. Suomen ja Tanskan välisissä suhteissa sovelletaan pohjoismaista sopimusta ja sitä täydentävää asetusta.

Velvollisuus saapua vieraan valtion tuomioistuimeen

Tarvittavan todisteluaineiston saamiseksi sekä suullisuuden ja välittömyyden takaamiseksi oikeudenkäynnissä on välttämätöntä, että periaatteessa kaikilla on velvollisuus saapua kutsusta tuomioistuimeen kuultavaksi. Velvollisuuden toteutumisen varmistamiseksi useimmissa oikeusjärjestelmissä on käytettävissä pakkokeinoja. Suomessa poissääjäännyt todistaja voidaan tuomita esteettömästä poissaolosta sakkoon, hänet voidaan velvoittaa saapumaan tuomioistuimeen sakon uhalla tai määrätä tuotavaksi tuomioistuimeen.

Todistajan velvollisuus saapua tuomioistuimeen kuultavaksi rajoittuu kuitenkin oikeudenkäyntivaltion alueella oleskeleviin henkilöihin. Ulkomailla oleskelevaa henkilöä ei voida käytännössä velvoittaa saapumaan tuomioistuimeen todistajaksi. Jos todistaja ei riita-asiassa saavu vapaaehtoisesti toisesta maasta tuomioistuimeen kuultavaksi, todistelu on otettava vastaan oikeusaputeitse siten kuin todistelun vastaanottamisesta on vieraan valtion kanssa sovittu tai EU:n jäsenvaltioiden kesken siten kuin todisteluasetuksessa säädetään. Todistelunpyynnön vastaanottanut valtio voi tällaisessa tilanteessa velvoittaa todistajan pakkokeinoin saapumaan kuultavaksi siten kuin pakkokeinojen käyttämisestä vastaavissa kansallisissa tilanteissa säädetään. Pakkokeinojen käyttämisestä todistelun vastaanottamisessa määrätään muun muassa Haagin vuoden 1970 todistelun vastaanottamista koskevan yleissopimuksen 10 artiklassa ja EU:n todisteluasetuksen 13 artiklassa. Sääntö on, että pakkokeinojen ollessa tarpeen, niiden osalta sovelletaan pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädäntöä.

Pohjoismaiden välillä on kuitenkin voimassa edellä selostettua huomattavasti pidemmälle menevä yhdenmukainen lainsäädäntö velvollisuudesta saapua toisen pohjoismaan tuomioistuimeen. Lain (349/1975) mukaan pohjoismaassa asuva tai oleskeleva henkilö on velvollinen saapumaan toisen pohjoismaan tuomioistuimeen kuultavaksi todistajana sekä riita- että rikosasiassa. Vastaava velvollisuus on rikosasian asianomistajalla ja asianosaisella sellaisessa riita-asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu. Jos todistaja tai asianosainen kutsusta huolimatta jää saapumatta toisen pohjoismaan tuomioistuimeen, voidaan häntä vastaan käyttää pakkokeinoja, kuitenkin vain sakkoa tai uhkasakkoa. Todistajaa ei voida toisesta pohjoismaasta määrätä noudettavaksi. Jos todistaja on saapunut tuomioistuinvaltioon, voidaan häneen kohdistaa kaikkia sisäisen lainsäädännön säätämiä pakkokeinoja, mukaan lukien noutoa.

Asetuksessa (446/1975) säädetään korvauksen suorittamisesta toisesta pohjoismaasta Suomen tuomioistuimeen kutsutulle henkilölle. Korvaukset suoritetaan valtion varoista. Tietyissä tilanteissa asianosainen on velvollinen korvamaan valtiolle tuomioistuimeen kutsutulle henkilölle valtion varoista suoritettua korvauksen.

Todistelu oikeuden valvomista varten ulkomailla

Suomessa on voimassa laki (4/1927) todistelusta oikeuden valvomista varten ulkomail-la. Kun yhteistoimintalakea sovelletaan ensisijaisesti oikeusviranomaisten esittämiin todistelupyyntöihin, todistelusta oikeuden valvomista varten ulkomailla säädettyä lakia

sovelletaan yksityisen henkilön todistelua koskeviin pyyntöihin. Voidaan katsoa, että laissa säädetään kansainvälisestä todisteluun liittyvästä oikeusavusta, jota toimivaltainen viranomaisena antaa yksityisille henkilöille.

Lain 1 §:n mukaan henkilö, jolla on valvottavana oikeus ulkomailla, voi, jos hän Suomen lain mukaan voi vannon valan, yleisessä alioikeudessa antaa ja valallaan oikeaksi vahvistaa kertomuksen tai ilmoituksen, joka sellaisen oikeuden toteennäyttämiseksi voi olla tarpeen.

Lain soveltaminen ei edellytä, että asiassa, jota varten kysymyksessä olevaa toimenpidettä pyydetään, on vireillä oikeudenkäynti. Lain esitöistä (HE 42/1926 vp) käy ilmi, että lakia on tarkoitettu sovellettavaksi tilanteissa, jossa henkilö tarvitsee Common Law -valtiossa, lähinnä Amerikan Yhdysvalloissa, valahtoisen tai muuten oikeaksi vahvistetun kertomuksen tai asiakirjan saadakseen esimerkiksi perintöosuutensa siellä kuolleen vainajan jälkeen, tapaturma- tai sotilaskorvauksen taikka muun vastaavan korvauksen. Näissä tilanteissa ns. affidavitit ja depositionsit voivat olla oikeuden toteennäyttämiseksi välttämättömiä.

Alun perin tarkoitus oli, että tällainen oikeus vahvistuttaa kertomus olisi vain Suomessa asuvalla henkilöllä, mutta lakiehdotusta muutettiin lakivaltiokuntakäsittelyssä (LaVM 7/1926 vp) siten, että sama oikeus annettiin myös ulkomailla asuville henkilöille.

Lain 2 §:n mukaan yksityinen henkilö riippumatta siitä, missä hänellä on asuinpaikka, saa Suomessa yleisessä alioikeudessa kuulustuttaa todistajaa oikeutensa toteennäyttämiseksi ulkomailla. Oikeudenkäynnin vireilläololla tai kuulustuttamista pyytävän henkilön asuinvaltiolla ei ole merkitystä säännöstä sovellettaessa.

Koska valanteosta, kuulustelusta tai muusta toimituksesta on laissa tarkoitetuissa tapauksissa tehtävä toimituskirja, on se lain 5 §:n 2 momentin mukaan pyynnöstä laadittava määrättyyn muotoon tai todistettavaksi määrättyllä tavalla. Käytännössä tämä tarkoittaa, että toimituskirjan olisi täytettävä esimerkiksi affidavilille tietyssä valtiossa asetettavat muotovaatimukset.

Lain 4 §:n mukaan julkisen notaarin on pyydettyessä vahvistettava oikeaksi 1 §:ssä mainittuun tarkoitukseen tarvittavia nimikirjoituksia sekä kirjallisia todistuksia ja muita asiakirjoja. Säännös ei kuitenkaan mahdollista, että esimerkiksi lain 1 §:ssä tarkoitettun ns. affidavitin voisi valahtoisesti vahvistaa maistraatissa. Lain 4 §:n 2 momentin mukaan valahtoinen vahvistaminen on tehtävä tuomioistuimessa. Julkinen notaari voi vain vahvistaa oikeaksi nimikirjoituksia, todistuksia ja muita asiakirjoja.

Käytännössä julkiset notaarit ovat pyynnöstä vahvistaneet oikeaksi myös affidaviteille säädettyyn muotoon laadittujen kertomusten allekirjoituksia. Sanotun oikeaksi vahvistamisen ei voida kuitenkaan katsoa rinnastuvan todistajankertomuksen tai kirjatun kertomuksen oikeellisuutta koskevan valan vastaanottamiseen. Koska kysymyksessä olevien Common law -valtioiden viranomaiset kuitenkin ovat katsoneet riittäväksi sen, että maistraatti on vahvistanut nimikirjoituksen ja asiakirjan oikeaksi, menettelyä on noudatettu käytännössä.

Kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottaminen

Haagissa vuonna 1980 tehdyn kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamista koskevassa yleissopimuksessa määrätään oikeudesta yleiseen oikeusapuun, oikeusapuhakemusten toimittamisesta valtiosta toiseen, oikeusavun hakemiseen liittyvien asiakirjojen kääntämisestä, vakuudenasettamisvelvollisuudesta, oikeudenkäyntikuluja ja maksuja koskevien päätösten panemisesta täytäntöön, virallisten asiakirjojen jäljennöksistä, velkavankeudesta ja todistajan tai asiantuntijan koskemattomuudesta.

Kuten edellä yhteistoimintalain sisältöä koskevassa osiossa jo todetaan, yleissopimuksen määräykset oikeudenkäyntikuluja ja -maksuja koskevien päätösten täytäntöönpanemisesta on sisällytetty yhteistoimintalain 4 lukuun, eikä vastaavasti laissa ole säännöksiä vakuudenasettamisvelvollisuuksista sanottujen maksujen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Yhteistoimintalain 3 luvun mukaan henkilö, jolle on oikeudenkäyntivaltiossa myönnetty oikeusapua korvauksetta tai osakorvausta vastaan, on tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä oikeutettu saamaan oikeusapua korvauksetta. Muut määräykset oikeudesta yleiseen oikeusapuun on sisällytetty oikeusapulain 2 §:n 2 momenttiin.

Erityisiä säännöksiä oikeusapua koskevien hakemusten toimittamisesta toiseen sopimusvaltioon ei ole lakiin sisällytetty, vaan tältä osin sovelletaan suoraan yleissopimuksen määräyksiä. Sama koskee hakemusten ja niiden liitteiden kääntämistä. Yleissopimuksen mukaan oikeusapuhakemukset toimitetaan ja vastaanotetaan keskusviranomaisen, Suomessa oikeusministeriön kautta. Oikeusministeriön tehtävänä on muun muassa huolehtia siitä, että hakemus ja siihen liitettävät asiakirjat on käännetty vastaanottavan valtion hyväksymälle kielelle. Lähettävä valtio vastaa kuluista. Oikeusapuhakemuksen lähettämisestä, vastaanottamisesta ja ratkaisemisesta ei saa periä maksua. Jos henkilölle on alkuperävaltiossa myönnetty maksuton oikeudenkäynti, häneltä ei saa periä maksuja tiedoksiannosta, todistelun vastaanottamisesta tai sosiaalisia olosuhteita koskevista selvityksistä, lukuun ottamatta maksuja kääntäjien ja asiantuntijoiden palkkioista.

Suomi on myös maksutonta oikeudenkäyntiä tarkoittavien hakemusten toimittamista koskevan Eurooppalaisen sopimuksen osapuoli (SopS 42/1980). Sopimuksen soveltamisala on siten Haagin vuoden 1980 yleissopimusta laajempi siten, että sitä sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden lisäksi myös hallintoasioissa. Oikeusapua koskevien hakemusten toimittamista koskevat määräykset vastaavat pääosin Haagin vuoden 1980 yleissopimuksen vastaavia säännöksiä.

Molempiin sopimukseen on liitetty hakemusten toimittamisessa käytettäväksi tarkoitettuja lomakemalleja.

Tuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano

Suomessa ei lähtökohtaisesti tunnusteta tai panna täytäntöön vieraassa valtiossa annettua tuomiota, ellei toisin ole vieraan valtion kanssa sovittu. Kuten edellä on jo useaan otteeseen todettu, eräät Haagin vuoden 1980 sekä vuoden 1954 yleissopimuksen

sopimusvaltioissa annetut oikeudenkäyntikuluja ja -maksuja koskevat päätökset pannaan Suomessa täytäntöön.

Euroopan unionin jäsenvaltioissa annetut siviili- ja kauppaoikeuden alaan kuuluvat tuomiot tunnustetaan ja pannaan täytäntöön siten kuin siitä on säädetty neuvoston asetuksessa (EY) N:o 44/2001 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (ns. Bryssel I asetus). Ns. Luganovaltioiden (Norja, Islanti, Sveitsi) välisissä suhteissa vastaavat tuomiot tunnustetaan ja pannaan täytäntöön siten kuin siitä on määrätty vuoden 2007 yleissopimuksessa tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (ns. Luganon vuoden 2007 yleissopimus). Bryssel I asetuksen ja Luganon vuoden 2007 yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat myös riita-asiassa annetut päätökset oikeudenkäyntikuluista ja maksuista.

Pohjoismaissa yksityisoikeudellista vaatimusta koskevat tuomiot tunnustetaan ja pannaan täytäntöön siten kuin siitä on määrätty sopimuksessa Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (SopS 56/1977). Suomessa on sopimuksen perusteella säädetty laki (588/1977) yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (ns. pohjoismainen tuomiolaki). Laki on kuitenkin toissijainen suhteessa Bryssel I asetukseen ja Luganon vuoden 2007 yleissopimukseen, minkä vuoksi se tulee harvoin sovellettavaksi.

Lakitiedustelut

Vuoden 1968 ulkomaisesta lainsäädännöstä saatavia tietoja koskevassa eurooppalaisessa yleissopimuksessa (SopS 42/1980) sekä siihen liittyvässä lisäpöytäkirjassa (SopS 58/1990) määrätään sopimusvaltioiden velvollisuudesta antaa lainsäädännöstään, oikeuskäytännöstään ja oikeusjärjestelmästään tietoja vieraan valtion oikeusviranomaiselle. Sopimusta ja sen pöytäkirjaa sovelletaan siviili- ja kauppaoikeutta, rikosoikeutta ja prosessioikeutta koskeviin selvityspyyntöihin. Sopimuksessa on keskusviranomaisjärjestelmä ja Suomessa keskusviranomaisena toimii oikeusministeriö.

Lakitiedustelu ja sen liitteet tulee toimittaa vastaanottavan valtion virallisella kielellä. Vastaus toimitetaan tiedusteluun vastanneen valtion kielellä, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että Suomesta lähetetään suomen- tai ruotsinkielisiä vastauksia. Vastaamisesta ei saa periä kuluja muuta kuin silloin, jos vastauksen on laatinut muu kuin viranomais-taho ja tiedustelun tehnyt taho on hyväksynyt siitä aiheutuvat kustannukset. Järjestelmää voidaan perustellusti pitää monimutkaisena, ja sitä ei tiettävästi juurikaan sovelleta käytännössä.

Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisissä suhteissa lainsäädäntöön ja oikeusjärjestelmään liittyvät tiedustelut toteutetaan Euroopan oikeudellinen verkoston (siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat) kautta.

Euroopan oikeudellinen verkosto on perustettu neuvoston päätöksellä (2001/470/EY) vuonna 2001 jäsenvaltioiden välisen oikeudellisen yhteistyön parantamiseksi, yksinkertaistamiseksi ja nopeuttamiseksi. Verkosto aloitti toimintansa 1 päivänä joulukuuta 2002. Verkoston tehtäviin kuuluu muun muassa rajat ylittävien menettelyjen sujuvan etenemisen tukeminen sekä tiedon levittäminen. Jäsenvaltioiden lainsäädäntöä koskevien tiedustelujen tekeminen sähköisesti verkoston kautta on käytännössä vaivatonta.

Verkosto on myös kytketty useiden siviilioikeudellisten EU-instrumenttien käyttöönottoon sekä niiden soveltamiseen liittyvään seurantaan.

Kukin jäsenvaltio on nimennyt oman yhteysviranomaisen sekä yhteystuomareita verkoston jäseniksi. Verkostoon kuuluu jäsenenä lisäksi myös oikeudellisen alan ammattijärjestöjä kustakin jäsenvaltiosta. Verkoston jäsenet kokoontuvat säännöllisin väliajoin vaihtamaan tietoja ja kokemuksia sekä tarkastelemaan yhteisön lainsäädännön täytäntöönpanoon liittyviä käytännöllisiä ja oikeudellisia kysymyksiä.

Oikeudellinen verkosto ylläpitää kaikille avointa verkkosivustoa, jolle on koottu laajalajaisesti tietoa yhteisön lainsäädännöstä, jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmistä ja siviilioikeudellisista menettelyistä jäsenvaltioissa kaikilla unionin kielillä.

Oikeusavun antaminen ylikansallisille elimille

Laissa (22/1930) säädetään eräille kansainvälisille elimille Suomessa annettavasta virka-avusta sekä sellaisten elinten toimivallasta. Lain säännöksiä täydentävät asetus (214/1930) Suomen viranomaisten eräille kansainvälisille elimille annettavasta virka-avusta sekä asetus (215/1930) siitä miten korvauksia on maksettava virka-avun antamisesta ulkomaan oikeusviranomaiselle taikka eräille kansainvälisille elimille.

Laissa (1554/1994) Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä oikeudenhoitoa koskevista säännöksistä säädetään muun muassa EU:n tuomioistuimelle annettavasta kansainvälisestä oikeusavusta sekä oikeusministeriön tehtävästä yhteydenpitoviranomaisena asiassa, joka koskee yleisen oikeusavun myöntämistä EU:n tuomioistuimessa. Lain 2 §:n 2 momentin mukaan yleinen alioikeus antaa unionin tuomioistuimen pyynnöstä oikeusapua todistajien ja asiantuntijoiden kuulemiseksi taikka muiden todisteiden vastaanottamiseksi siten kuin eräille kansainvälisille elimille Suomessa annettavasta virka-avusta sekä sellaisten elinten toimivallasta annetussa laissa (22/1930) säädetään.

Laki eräille kansainvälisille elimille annettavasta virka-avusta liittyy Haagin toisessa rauhankonferenssissa vuonna 1907 tehtyihin sopimuksiin muun muassa valtioiden välisen riitaisuuksien sovinnollisesta ratkaisemisesta. Laaja sopimuskokonaisuus (SopS 11/1924) muodostuu useista yleissopimuksista, joista enemmistö liittyy sodan oikeussääntöihin.

Sopimuskokonaisuuteen kuuluva yleissopimus kansainvälisten riitaisuuksien sovinnollisesta ratkaisemisesta sisältää määräyksiä erilaisista menettelytavoista, joita valtioiden

tulisi ensisijaisesti käyttää saadakseen keskinäiset ristiriitaisuutensa ratkaistuksi väkivaltaan, käytännössä sotaan turvautumatta. Näitä menettelytapoja ovat hyvät palvelukset ja sovinnonvälitys, kansainvälisten tutkintakomissionien käyttäminen ja kansainvälinen välitystuomio. Yleissopimuksen menettelyjä koskevat määräykset edellyttävät, että sovituille riitaisuuksien ratkaisuelimille voidaan antaa sopimusvaltiossa virka-apua kansainvälisen oikeusavun muodossa ja että tällaisella elimellä on toimivalta itse hankkia todisteita ja selvityksiä riidan osapuolena olevassa sopimusvaltiossa.

Laissa tarkoitettuja kansainvälisiä eli ylikansallisia elimiä ovat muun muassa 1 §:ssä mainittu pysyvä kansainvälinen tuomioistuin sekä pysyvä välitystuomioistuin, jotka molemmat sijaitsevat Haagissa.

Pysyvä kansainvälinen tuomioistuin ratkaisee oikeudellisia riita-asioita, jotka valtiot saattavat sen käsiteltäväksi kansainvälisen oikeuden nojalla. Pysyvä välitystuomioistuin tarjoaa eri menettelyjä valtioiden välisten ja valtioiden ja yksityishenkilöiden välisten riitojen sekä sellaisten riitojen ratkaisemista varten, joissa osapuolena on hallitustenvälinen järjestö. Tällaisia menettelyjä ovat muun muassa välimiesmenettely, sovittelu, tiedonkeruusta vastaavat tutkintalautakunnat ja välitysapu.

Suomi on myös tehnyt monia kahdenvälisiä sopimuksia sovittelumenettelystä sekä riitojen oikeudellisesta ja välitysoikeudellisesta ratkaisemisesta eri valtioiden kanssa (ks. esim. SopS 36/1924, 7/1925, 2/1929, 3/1929, 11/1929, 2/1932, 4/1933).

Haagin toisen rauhankonferenssin yhteydessä tehdyt yleissopimukset riidanratkaisua koskevine määräyksineen ja valtioiden välisten riitojen ratkaisua koskevat kahdenväliset sopimukset eivät luontevasti sijoitu siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita koskevien oikeusapusopimusten joukkoon edes silloin, kun valtioiden välinen riita olisi luonteeltaan siviilioikeudellinen, koska riidan saattaminen riidanratkaisu- tai sovitteluelimen käsiteltäväksi perustuu kansainväliseen oikeuteen.

Yhteistoimintalakia ei näin ollen ole mahdollista suoraan soveltaa tällaiseen elimeen. Säättämällä laki eräille kansainvälisille elimille Suomessa annettavasta virka-avusta sekä sellaisten elinten toimivallasta, valtioiden välinen yhteistoiminta on ulotettu koskemaan myös näitä ylikansallisia elimiä. Sittemmin kansainvälinen oikeusapu on lailla Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä oikeudenhoitoa koskevista säännöksistä ulotettu koskemaan myös EU-tuomioistuinta.

Kahdenväliset kansainvälistä oikeusapua koskevat sopimukset

Suomi on tehnyt useita kahdenvälisiä oikeusapusopimuksia muun muassa Yhdistyneen kuningaskunnan (SopS 3/1934), Neuvostoliiton, sittemmin Venäjän ja Ukrainan (SopS 47–48/1980, SopS 82/1994), Puolan (SopS 67–68/1981), Unkarin (SopS 39–40/1982) ja Itävallan (SopS 29/1988) kanssa.

Näistä sopimuksista keskeisin on Suomen ja Venäjän välisissä suhteissa edelleen sovellettava sopimus oikeussuojasta ja oikeusavusta siviili-, perhe- ja rikosasioissa. Muita

edellä lueteltuja kahdenvälisiä oikeusapusopimuksia ei juurikaan sovelleta käytännössä, koska ne ovat tulleet myöhemmin tehtyjen monenvälisten yleissopimusten ja oikeudenalan EU-instrumenttien syrjäyttämiksi. Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa tehtyä sopimusta sovelletaan kuitenkin eräisiin kuningaskuntaan kuuluviin alueisiin, kuten Man-saari, Bermuda ja Caymansaaret.

Venäjän kanssa tehty oikeusapusopimus sisältää määräyksiä oikeussuojasta, viranomaisten välisestä oikeusavusta, yhteydenpitojärjestyksestä, oikeusapupyynnön muodosta, pyynnön toimeenpanojärjestyksestä, asiakirjan tiedoksiannosta, todistajan ja asiantuntijan oikeudesta kieltäytyä antamasta lausuntoja, viranomaisen eteen kutsutun henkilön koskemattomuudesta, todistusten ja muiden asiakirjojen toimittamisesta, käytettävistä kielistä, tietojenvaihdosta, oikeusapukuluista, vakuusvelvoitteesta luopumisesta, sopimuspuolten kansalaisten oikeudesta yleiseen oikeusapuun sekä yleistä oikeusapua koskevan hakemuksen toimittamisesta. Sopimus sisältää lisäksi perheoikeuteen ja rikosoikeuteen liittyviä erityissäännöksiä.

Sopimuksen mukaan oikeusapupyynnön tekee aina oikeusviranomainen ja yhteydenpito tapahtuu diplomaattista tietä.

Venäjä on liittynyt Haagin vuoden 1965 tiedoksiantosopimuksen ja vuoden 1970 todisteluso-pimuksen osapuoleksi 2000-luvulla. Kahdenvälisen oikeusapusopimuksen merkitys on näin ollen vähenemässä.

3 Kansainvälinen vertailu

3.1 EU-lainsäädäntö

3.1.1 Asiakirjojen tiedoksianto

EU-valtioiden välillä sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1393/2007 oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa ('asiakirjojen tiedoksianto') ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1348/2000 kumoamisesta. Asetuksella on korvattu aiempi tiedoksiantoasetus N:o 1348/2000.

Ruotsiin ja Tanskaan sovelletaan kuitenkin edelleen pohjoismaista oikeusapusopimusta.

Asetuksen sovellettavaksi tuleminen edellyttää, että asiakirjan vastaanottajan osoite on tiedoksiantoa koskevan pyynnön esittäjän tiedossa.

Oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksianto perustuu suoriin yhteyksiin asiakirjojen toimittamisesta ja asiakirjojen tiedoksiannosta vastaavien henkilöiden tai viranomaisten välillä. Jäsenvaltiot ovat nimenneet tätä varten tiedoksiantopyynnön lähettävät ja vastaanottavat viranomaiset. Jäsenvaltiot ovat lisäksi nimenneet keskusyksikön (jatkossa keskusviranomaisen), joka muun muassa antaa tietoja ja ratkaisee asiakirjojen toimittamiseen liittyviä ongelmia.

Tiedoksiannettavat asiakirjat voidaan toimittaa vastaanottavalle viranomaiselle millä tahansa sopivalla tavalla, edellyttäen, että asiakirjan sisältämä tieto on helposti luettavissa. Asiakirjojen mukana lähetetään lomake, jonka malli on asetuksen liitteenä. Asetuksessa säädetään myös asiakirjojen lähettämisestä konsuliviranomaisten tai diplomaattisten edustajien välityksellä.

Vastaanottajan on saatava lomake ennalta sovitulla kielellä. Lomakkeen mahdollinen käännättäminen on hakijan vastuulla. Asetuksen mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava vähintään yksi vaihtoehtokieli lomakkeita varten. Vaihtoehtokieleksi on muissa valtioissa ilmoitettu englanti, mutta Luxemburg vaatii ranskan- tai saksankieliset lomakkeet.

Tiedoksiannettavia asiakirjoja ei lähtökohtaisesti tarvitse kääntää. Jos tiedoksiannettava asiakirjaa ei ole laadittu vastaanottavan jäsenvaltion virallisella tai vastaanottajan ymmärtämällä kielellä, vastaanottaja voi kuitenkin kieltäytyä vastaanottamasta sitä. Myös yritykset voivat kieltäytyä näillä perusteilla vastaanottamasta tiedoksiantoa.

Asetus sisältää useita määräaikoja tiedoksiantomenettelyn nopeuttamiseksi. Vastaanottavan viranomaisen on esimerkiksi seitsemän päivän kuluessa lähetettävä tiedoksiantoa

pyytävälle viranomaiselle vastaanottotodistus ja otettava tähän yhteyttä, jos asiakirja on puutteellinen.

Asiakirjan tiedoksianto tapahtuu vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti tai, jos mahdollista, lähettävän viranomaisen pyytämällä tavalla. Jos vastaanottava viranomainen ei ole voinut toimittaa tiedoksiantoa kuukauden kuluessa asiakirjan vastaanottamisesta, se ilmoittaa asiasta lähettävälle viranomaiselle vakiolomakkeella. Lähettävä viranomainen saa todistuksen, kun tiedoksianto on toteutettu.

Jos haastehakemus tai vastaava asiakirja on annettu tiedoksi, eikä vastaaja ole tullut saapuville, tuomioistuimien ei saa ratkaista asiaa yksipuolisella tuomiolla ennen kuin on selvitetty, että asiakirja on annettu tiedoksi vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyllä tavalla tai asiakirja on toimitettu jollakin muulla asetuksessa säädetyllä tavalla.

Toisesta jäsenvaltiosta tulevien oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiantaminen ei oikeuta pyynnön vastaanottanutta jäsenvaltiota perimään maksuja tai korvauksia veroista tai kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet sen suorittamista toimenpiteistä. Hakijan on kuitenkin maksettava tai korvattava kustannukset, jotka aiheutuvat oikeusviranomaisen tai vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaan toimivaltaisen muun henkilön käyttämisestä tai erityisen tiedoksiantomenetelmän käyttämisestä. Viranomaisten suorittamasta asetukseen perustuvasta tiedoksiannosta peritään maksu tiedoksiantoa pyytäneeltä taholta esimerkiksi Alankomaissa (65 euroa), Belgiassa (135 euroa), Luxemburgissa (138 euroa) ja Ranskassa (50 euroa). Haastehakemuksen tai vastaavan asiakirjan tiedoksiantomaksu jää Suomessa valtion vahingoksi.

Postitiedoksianto on tiedoksiantomenetelmistä tavallisin. Asetus myös mahdollistaa, että asiakirjat lähetetään postitse suoraan vastaanottajalle kirjattuna kirjeenä vastaanottotodistusta tai vastaavaa käyttäen. Säännökset asiakirjojen käännöksistä koskevat myös postitiedoksiantoa. Jos käännöksiä ei ole, pyyntöön on liitettävä asetuksen mukainen vakiolomake kieltäytymismahdollisuudesta.

Henkilö, jonka etua oikeudenkäynti koskee, voi myös toimituttaa oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannon suoraan vastaanottavan jäsenvaltion oikeusviranomaisten, viranomaisten tai muiden toimivaltaisten henkilöiden välityksellä edellyttäen, että suora tiedoksianto sallitaan kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä.

Tiedoksiantopyyntö lähetetään suoraan toisen jäsenvaltion vastaanottavalle viranomaiselle. Tiedot vastaanottavasta viranomaisesta löytyvät komission kotisivuilta.

Asetuksella on etusija suhteessa määräyksiin, jotka sisältyvät jäsenvaltioiden tekemiin kansainvälisiin sopimuksiin ja erityisesti vuoden 1965 Haagin yleissopimukseen.

3.1.2 Todisteiden vastaanottaminen ja vastaanottamista koskevan pyynnön esittäminen

Neuvoston asetusta (EY) N:o 1206/2001 jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa tuli täysimääräisesti voimaan 1.1.2004. Yhteydenpito on järjestetty suoraan yhteisön eli toimivaltaiset tuomioistuimet esitettävät ja vastaanottavat asetuksessa tarkoitettuja todistelupyynnöitä. Järjestelmää helpottaa kuitenkin keskuselinjärjestelmä. Keskuselin, joka Suomessa on oikeusministeriö, voi antaa tuomioistuimille tietoja, selvittää ongelmatilanteita ja pyynnöstä poikkeustapauksessa toimia lähettävänä viranomaisena.

Oikeusavun saamisen tehostamiseksi asetuksessa on säädetty laajamittaisesta vakiolomake- ja määräaikaajärjestelmästä.

Pyyntö todisteiden vastaanottamiseksi on esitettävä pyynnön vastaanottavan jäsenvaltion kielellä, mutta jäsenvaltioiden on ilmoitettava yksi muu yhteisön virallinen kieli, jonka ne hyväksyvät. Suomi hyväksyy englannin kielellä laaditut pyynnöt.

Itse todistelun vastaanottamiseen liittyvät menettelysäännökset vastaavat pitkälti Haagin vuoden 1970 todistelusopimuksen määräyksiä. Oikeusavun antamisesta ei esimerkiksi saa periä maksuja. Oikeusapua pyytäneitä tuomioistuinta voidaan kuitenkin pyytää korvaamaan asiantuntijalle tai tulkille maksetut palkkiot sekä oikeusapua pyytäneen tuomioistuimen pyytämän erityismenettelyn noudattamisesta aiheutuneet kulut.

Asetuksessa on myös säännökset pyynnön esittäneessä tuomioistuimessa tapahtuvasta välittömästä todisteiden vastaanottamisesta. Säännösten tarkoituksena on mahdollistaa nykykaikasta tekniikkaa hyödyntäen - todistajan kuulemisen puhelimitse tai videokonferenssissa suoraan pyytävän tuomioistuimen istunnossa noudattaen tuomioistuinvaltion lainsäädäntöä. Lupaa on pyydetty keskuselimeltä. Pyyntö voidaan evätä *ordre public*-perusteen nojalla.

Asetusta sovelletaan jäsenvaltioiden välisissä suhteissa Haagin vuoden 1954 ja 1970 yleissopimusten sijaan. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin pitää voimassa nykyisiä sopimuksiaan, jos ne eivät ole ristiriidassa asetuksen säännösten kanssa.

3.1.3 Oikeus oikeusapuun

Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä on voimassa vuonna 2003 annettu neuvoston direktiivi 2003/8/EY oikeussuojakeinojen parantamisesta rajat ylittävissä riita-asioissa vahvistamalla oikeusapuun kyseissä riita-asioissa liittyvät yleiset vähimmäisvaatimukset. Direktiivi ei ole voimassa suhteessa Tanskaan.

Direktiivi sisältää säännöksiä oikeudesta yleiseen oikeusapuun. Se sisältää myös säännöksiä viranomaisten välisestä oikeudellisesta yhteistyöstä sekä oikeusapuhakemusten toimittamisesta viranomaisille ja niiden käsittelystä. Direktiivin edellyttämät säännökset

---

ovat Suomessa sisällytetty oikeusapulakiin ja oikeusavusta annetun valtioneuvoston asetuksen (388/2002).

Oikeusapulain 2 §:n 1 momentin mukaan oikeusapua annetaan henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa taikka koti- tai asuinpaikka toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Lain 4 §:n 5 momentin mukaan oikeusavun myöntäminen toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa vapauttaa edun saaneen henkilön ulosottomaksuista ja kuluista, jos tuomio pannaan täytäntöön Suomessa. Lain 23 §:ssä säädetään oikeusavusta ulkomailla käsiteltävissä asioissa. Pykälän 1 momentin mukaan ulkomailla käsiteltävissä asioissa oikeusapu kattaa ensisijaisesti vain oikeudellisen neuvonnan.

Oikeusapuhakemusten toimittamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä säädetään lain 28 a §:ssä. Oikeusapuasetuksen 19 §:n mukaan oikeusapuhakemuksia muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin lähettävänä viranomaisina toimivat Suomessa oikeusaputoimistot ja vastaanottavina viranomaisina Helsingin oikeusaputoimisto. Perheoikeudellisissa asioissa lähettävänä viranomaisena toimii myös oikeusministeriö. Suomi hyväksyy myös englannin kielellä laaditut oikeusapuhakemukset.

3.2 Kansainväliset sopimukset

Keskeisiä valtioiden välistä oikeusapua koskevia yleissopimuksia on selostettu edellä lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä koskevassa 2.1 jaksossa.

3.3 Ulkomaiden lainsäädäntö

3.3.1 Yleistä

Muissa valtioissa on vaihtelevasti kansallista lainsäädäntöä kansainvälisestä oikeusavusta siviilioikeudellisissa asioissa. Yleensä yksittäisiä yleissopimuksia, muita kansainvälistä oikeusapua koskevia sopimuksia sekä EU-lainsäädäntöä täydentävät kansalliseen oikeudenkäyntimenettelyä koskevaan lainsäädäntöön sisällytetyt yksittäiset säännökset. Monessa valtiossa on myös kansallisia erillislakeja kansainvälisen oikeusavun eri osa-alueista, esimerkiksi todisteiden vastaanottamisesta tai asiakirjojen tiedoksiannosta. Näin on esimerkiksi Ruotsissa.

Samaten kuin Suomessa, selkeän kokonaiskuvan saaminen muiden valtioiden lainsäädännöstä on vaikeaa.

3.3.2 Ruotsi

Asiakirjojen tiedoksiantoa koskeva oikeusapu

Oikeusavun antamisesta asiakirjojen tiedoksiannossa säädetään pääosin vuonna 1909 annetussa kuulutuksessa asiakirjan tiedoksiannosta ulkomaan viranomaisen pyynnöstä (Kungörelse 1909:24 s. 1 angående delgivning av handling på begäran av utländsk myndighet). Säännösten soveltamisala on yleinen. Ne ovat kuitenkin samalla tavalla vanhentuneet kuin Suomen vastaavat säännökset.

Kuulutuksessa todetaan muun muassa, että lääninhallitus (länsstyrelsen) vastaa tiedoksiannosta tilanteissa, joissa oikeusministeriö (justitiedepartementet) ei ole tiedoksiannosta vastaava viranomainen. Ruotsin oikeusministeriön ylläpitämä internetsivusto kansainvälisestä tiedoksiannosta ei kuitenkaan sisällä mainintaa lääninhallituksen tehtävistä tiedoksiannon toimeenpanossa. Sivustolla todetaan ainoastaan, että keskusviranomainen avustaa kansainvälisessä tiedoksiannossa ja että oikeusministeriö toimii keskusviranomaisena. Todettakoon kuitenkin, että pohjoismaiden välisissä suhteissa tiedoksiantopyynnön vastaanottava viranomainen on Ruotsissa lääninhallitus. Pyyntö voidaan kuitenkin toimittaa myös oikeusministeriölle.

Tiedoksi annettavat asiakirjat on laadittava norjan-, ruotsin- tai tanskankielellä tai mukana on oltava käännös jollekin mainituista kielistä. Käännöksiä ei tarvita, jos vastaanottaja ottaa asiakirjan vastaan vapaaehtoisesti. Vastaanottava viranomainen voi muulloinkin suostua antamaan asiakirjat tiedoksi ilman käännöksiä, jos se on oikeusturvänäkökohdat huomioon ottaen perusteltua.

Kuulutuksessa säädetään, että tiedoksiannosta aiheutuneet kulut jäävät valtion vahinkoksi. Haastemiehelle maksettu korvaus ja erityisen menettelyn noudattamisesta aiheutuneet kustannukset lääninhallitus ilmoittaa oikeusministeriölle. Oikeusministeriö voi ne periä nämä kulut tiedoksiantoa pyytäneeltä valtiolta.

Asiakirjojen tiedoksiantoa koskevan oikeusapupyynnön esittäminen

Oikeusministeriön antamasta avusta asiakirjojen tiedoksiannossa ulkomailla säädetään pääosin vuonna 1933 annetussa kuulutuksessa (Kungörelse 1933:618 angående biträde av Justitiedepartementet för delgivning av handlingar i utlandet). Tiedoksiantoa koskevan pyynnön voi esittää ulkoasiain- tai oikeusministeriölle. Pyyntö on tehtävä kirjallisesti. Pynnöstä on käytävä ilmi vastaanottajan osoite, kansalaisuus, miten tiedoksianto olisi toteutettava sekä mahdollinen tiedoksiannolle asetettu aikaraja. Tiedoksi annettava asiakirja tai oikeaksi todistettu jäljennös siitä on liitettävä pyyntöön kaksin kappalein.

Jos pyyntö esitetään edellä selostetun kuulutuksen perusteella, oikeusministeriö toimittaa pyynnön tiedoksiantovaltiossa sijaitsevalle Ruotsin edustustolle.

Jos vastaanottaja ei ole ruotsinkielinen, oikeusministeriö käännettää tarvittavat asiakirjat asianomaiselle kielelle. Jos vastaanottavan valtion viranomaiset niin vaativat, asiakirjat

käännetään myös silloin, kun vastaanottava henkilö on Ruotsin kansalainen. Jos oikeusapua pyytää yksityinen taho, hänen on sitouduttava maksamaan kaikki tiedoksiannosta aiheutuvat kulut. Tämä koskee myös käännöskuluja. Kuulutuksessa säädetään muun muassa vakuuden asettamisesta.

Jos oikeusapupyynnön esittäjä on valtion viranomainen, tarvittavien asiakirjojen käännöskulut jäävät valtion vahingoksi. Asiakirjan tiedoksiannosta pyytävä valtion viranomaisen joutuu kuitenkin vastaamaan eräissä valtioissa perittävistä tiedoksiantomaksuista.

Todisteiden vastaanottaminen

Ruotsin kansalliset säännökset menettelystä kansainvälisen oikeusavun antamisesta todisteiden vastaanottamisessa sisältyvät lakiin todisteiden vastaanottamisesta ulkomaiselle tuomioistuimelle (Lag 1946:816 om bevisupptagning åt utländsk domstol). Lain soveltamisala on yleinen. Sen soveltaminen edellyttää, että pyyntö liittyy vireillä olevaan oikeudenkäyntiin. Todisteiden vastaanottamisella tarkoitetaan muun muassa valan vannomista, asianosaisen, todistajan tai asiantuntijan kuulemistä, katselmuksen toimittamista taikka kirjallisen todisteen vastaanottamista.

Ulkomainen tuomioistuin toimittaa pyynnön todisteiden vastaanottamiseksi keskusviranomaiselle. Keskusviranomaisena toimii oikeusministeriö. Oikeusministeriö toimittaa pyynnön asianomaiselle käräjäoikeudelle. Pohjoismaiden välillä tuomioistuimet ovat suoraan yhteydessä toisiinsa.

Laki sisältää lisäksi säännöksiä menettelystä pyynnön toteuttamisessa sekä muiden säädösten ja sopimusten ensisijaisuudesta. Todistelu otetaan vastaan noudattaen soveltuvin osin mitä todistelusta on oikeudenkäymiskaassa (rättegångsbalken) säädetty. Todistelu voidaan ottaa vastaan noudattaen vieraan valtion tuomioistuimen esittämää menettelyä, mikäli menettely ei ole Ruotsin lain vastainen. Todistelun vastaanottavan tuomioistuimen on myös otettava huomioon vieraan valtion lain säännökset siitä, milloin todistajalla on oikeus kieltäytyä todistamasta oikeudenkäynnissä.

Laissa säädetään myös kulujen korvaamisesta. Lain mukaan tuomioistuin vahvistaa tuomioistuimeen saapumista tarkoittavan kutsun tiedoksiannosta aiheutuneet kulut, tiedoksiannokulut sekä tuomioistuimeen saapumisesta muille kuin asianosaisille aiheutuneet kulut. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kulut jäisivät Ruotsin valtion vahingoksi. Lähtökohta on, että pyynnön esittänyt tuomioistuin korvaa oikeusapua antaneelle tuomioistuimelle todisteen vastaanottamisesta aiheutuneet kulut.

Kun todistelu on otettu vastaan, vastaanottamisesta laadittu pöytäkirja toimitetaan keskusviranomaisen välityksellä oikeusapupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle. Pöytäkirjaan liitetään myös tieto niistä kuluista, jotka pyynnön toimeenpanosta on aiheutunut. Näin ei kuitenkaan tehdä, jos vieraan valtion kanssa on toisin sovittu. Pöytäkirja toimitetaan oikeusministeriön välityksellä, jollei suora yhteydenpito tuomioistuinten välillä ole hallituksen määräyksen perusteella mahdollista.

Vuonna 1947 annetussa kuulutuksessa (Kungörelse 1947:848 med särskilda bestämmelser om bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande stater) säädetään siitä, miten todisteiden vastaanottamista koskevan lain 1–10 §:ää sovelletaan suhteessa valtioihin, jotka ovat Haagin vuosien 1905 ja 1954 riita-asiain oikeudenkäyntiä koskevien sopimusten sopimuspuolia tai suhteessa Iso-Britanniaan ja Pohjois-Irlantiin sekä suhteessa pohjoismaihin.

Kuulutuksessa säädetään siitä, mistä todisteen vastaanottamisesta aiheutuneista kuluista valtio vastaa. Kuluja korvataan valtion varoista aina sen yleissopimuksen tai muun sopimuksen mukaan, jonka perusteella todisteen vastaanottamista koskeva pyyntö täytetään. Tästä seuraa yleensä, että todistelun vastaanottamisesta aiheutuneet kulut jäävät valtion vahingoksi.

Kuulutuksessa säädetään myös pyyntöön kohdistuvista kielivaatimuksista.

Todisteiden vastaanottamista koskevan oikeusapupyynnön esittäminen

Ruotsin kansalliset säännökset menettelystä kansainvälisen oikeusavun pyytämisestä todisteiden vastaanottamisessa sisältyvät lakiin todistelun vastaanottamisesta ulkomaisessa tuomioistuimessa (Lag 1946:817 om bevisupptagning vid utländsk domstol).

Ruotsalainen tuomioistuin voi vireillä olevassa siviili- tai kauppaoikeudellisessa asiassa päättää, että määrätty todistelu otetaan vastaan vieraan valtion tuomioistuimessa. Asianosaisen, joka on pyytänyt todistelun vastaanottamista ulkomaisessa tuomioistuimessa, on vastattava todistelun vastaanottamisesta aiheutuvista kuluista, jollei näitä kuluja ole lailla säädetty valtion varoin korvattaviksi. Pyyntö esittäminen edellyttää vakuuden asettamista tai vakavaraisten henkilöiden omavelkaista takausta. Tuomioistuin katsoo aikanaan, että kaikki asianosaisen maksettaviksi säädetyt kulut peritään häneltä.

Tuomioistuin toimittaa oikeusapupyynnön oikeusministeriölle eteenpäin toimitettavaksi, jollei muusta ole vieraan valtion kanssa sovittu.

Vuonna 1947 annettu kuulutus (Kungörelse 1947:847 med vissa bestämmelser om bevisupptagning vid utländsk domstol) sisältää säännöksiä oikeusapupyynnön toimittamisesta vastaanottavalle valtiolle. Kuulutuksessa säädetään oikeusapupyynnön kielestä, muodosta ja siihen sisällytettävistä tiedoista sekä kuluvastuusta.

Oikeusapupyynnöstä on käytävä ilmi pyynnön tehnyt tuomioistuin yhteystietoineen sekä mahdollisuuksien mukaan, todistelun vastaanottamisen suorittava tuomioistuin. Lisäksi on ilmoitettava asianosaisten ja tarvittaessa heidän edustajiensa nimet ja yhteystiedot, oikeudenkäynnin laatu ja kohde, lyhyt selostus asiasta sekä pyynnön sisältö. Tarvittaessa on myös ilmoitettava kuultavan henkilön nimi ja osoite, hänelle esitettävät kysymykset tai seikat, joista häntä olisi tarkoitus kuulla, esitettävä asiakirja tai katselmuksen kohteena oleva omaisuus, erityisen menettelyn noudattamista koskeva pyyntö sekä tieto siitä, onko kuultavalla henkilöllä Ruotsin lain mukaan oikeus tai velvollisuus kielitäytyä tekemästä sitä, mitä pyyntö koskee.

Oikeusministeriön tulee tarvittaessa kääntää pyyntö pyynnön vastaanottavan valtion kielelle tai kielelle, jonka sanottu valtio on ilmoittanut hyväksyvänsä. Jos asiasta ei ole toisin säädetty, asianosainen vastaa käännöskuluista. Oikeusapupyynnöstä tehty käännös on vahvistettava oikeaksi.

Jos pyyntö esitetään Haagin vuoden 1970 yleissopimuksen sopimusvaltiolle tai Itävalle, pyynnön kääntämisestä aiheutuvista kuluista vastaa pyynnön esittänyt tuomioistuim.

Kuulutuksen liitteessä on luettelo Haagin vuoden 1970 yleissopimuksen sopimusvaltioista, valtioiden keskusviranomaisista ja hyväksymistä kielistä.

Kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottaminen

Ruotsin lainsäädäntö (Lag 1980:307 om skyldighet för utländska kändande att ställa säkerhet för rättegångskostnader) antaa vastaajalle mahdollisuuden vaatia, että ulkomainen kantaja velvoitetaan asettamaan vakuus mahdollisten oikeudenkäyntikulujen varalta.

Oikeudesta oikeusapuun säädetään oikeusapulaissa (Rättshjälpslag 1996:1619). Oikeudesta oikeusapuun rajat ylittävissä tilanteissa säädetään lain 22 a–22 d §:ssä. Oikeusapua annetaan Ruotsissa käsiteltävässä rajat ylittävässä asiassa henkilölle, jolla on asuin- tai kotipaikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Jos oikeusapua hakevalle henkilölle on oikeudenkäynnissä myönnetty oikeusapua muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, hän ei ole velvollinen suorittamaan tuomion tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyviä hakemus- ja täytäntöönpanomaksuja Ruotsissa.

3.3.3 Norja

Yleistä

Myös Norjassa kansainväliseen oikeusapuun liittyvä lainsäädäntö on vanhaa perua ja sääntely suppeata. Kansainvälisestä oikeusavusta on siksi laadittu oikeus- ja poliisiministeriössä (Justis- og politidepartementet, sittemmin Justis- og beredskapsdepartementet, jäljempänä oikeusministeriö) käsikirjaluontoinen kirjelmä (Rundskriv G-04/2007), joka sisältää yksityiskohtaisia ohjeita kansainvälisen oikeusavun pyytämisestä sekä asiakirjamalleja. Ottaen huomioon, että suurin osa sääntelystä perustuu kansainvälisiin sopimuksiin, käsikirjan merkitys säännösten jäsentäjänä on oletettavasti suuri.

Oikeusavun antaminen

Oikeusavun antamisesta vieraan valtion pyynnöstä säädetään tuomioistuinlain (Lov om domstolene (domstolsloven) 13. august 1915 nr 5) 2 luvussa. Säännösten soveltamisala on yleinen ja niitä sovelletaan sekä rikos- että riita-asioihin. Tässä selostetaan säännösten sisältöä ainoastaan siltä osin kuin ne liittyvät oikeusapuun siviilioikeudellisessa asiassa. Säännöksiä sovelletaan siltä osin kuin ei ole toisin vieraan valtion kanssa sovittu.

Lain 46 §:ssä säädetään oikeusavun antamisesta. Säännöstä sovelletaan sekä vastaanottamista että tiedoksiantoa koskeviin oikeusapupyyntöihin.

Jollei Kuningas ole toisin määrännyt, vieraan valtion tuomioistuimen tai viranomaisen oikeustoimen suorittamista koskeva pyyntö toteutetaan vain, jos se esitetään ministeriön välityksellä. Kuninkaan antaman määräyksen nojalla tietyt oikeusapupyynnöt voidaan esimerkiksi osoittaa suoraan kärjäoikeudelle.

Jos oikeusapupyynnön esittää oikeusapusopimusten ulkopuolinen valtio, pyyntö esitetään diplomaattista tietä. Pyyntö tulee siten toimittaa ulkoasiainministeriölle. Ulkoasiainministeriö (Utenriksdepartementet) toimittaa pyynnön oikeusministeriölle, joka taas toimittaa sen sille kärjäoikeudelle, jonka tuomiopiirissä henkilö, jota oikeusapupyyntö koskee, oleskelee. Siinäkin tapauksessa, että oikeusapupyyntö toimitetaan kärjäoikeudelle oikeusministeriön välityksellä, kärjäoikeus päättää itsenäisesti siitä, onko se toimivaltainen antamaan asiassa oikeusapua. Jos kärjäoikeus katsoo, ettei se ole toimivaltainen antamaan asiassa oikeusapua, ministeriö saa hakea muutosta kärjäoikeuden päätökseen.

Jos kärjäoikeus katsoo, että toinen tuomioistuin tai viranomainen on toimivaltainen antamaan oikeusapua, kärjäoikeus voi viran puolesta siirtää oikeusapupyynnön sanotulle viranomaiselle.

Jos kysymys on asiakirjan tiedoksiannosta, kärjäoikeus tutkii täyttääkö pyyntö sille asetetut muotovaatimukset sekä pyynnön esittäneen viranomaisen toimivallan. Kärjäoikeus tutkii myös viran puolesta, että tiedoksi annettavat asiakirjat on laadittu tai käännetty norjaksi, ruotsiksi tai tanskaksi. Poikkeustapauksissa tiedoksi voidaan antaa myös asiakirja, jota ei ole laadittu edellä mainitulla kielellä. Tämä edellyttää kuitenkin, että oikeusministeriö erikseen antaa luvan asiakirjan tiedoksi antamiselle. Jos lupaa ei anneta, asiakirja voidaan antaa tiedoksi vain, jos vastaanottaja ottaa sen vapaaehtoisesti vastaan.

Edellä selostettua menettelyä sovelletaan soveltuvin osin myös todistelun vastaanottamista koskevaan oikeusapupyyntöön. Haagin todistelun vastaanottamista koskevan yleissopimuksen sopimusvaltiot voivat esittää todistelun vastaanottamista koskevan pyynnön myös englanniksi. Todistelu otetaan kuitenkin lähtökohtaisesti vastaan norjaksi.

Tiedoksiannosta tai todistelun vastaanottamisesta aiheutuneet kustannukset jäävät pääsääntöisesti valtion vahingoksi ja erillistä korvausta ei oikeusavun antamisesta pyydetä.

Ainoastaan tilanteissa, joissa oikeusavun antamisesta saattaa aiheutua merkittäviä kustannuksia, korvausta voidaan vaatia oikeusapua pyytäneeltä valtiolta. Asiasta on kuitenkin tällöin aina ilmoitettava oikeusapua pyytäneelle valtiolle etukäteen.

Pyyntö pannaan toimeen Norjan lain mukaisesti. Oikeusapupyynnön voidaan täyttää noudattaen pyynnössä erikseen esitettyä menettelyä, mikäli menettely ei ole Norjan lain vastainen.

Tuomioistuinlain 46 §:n 5 kappaleessa rajataan säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle vieraan valtion tuomioistuimen antaman päätöksen täytäntöönpano sekä sellaisen päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi annetun turvaamistoimen täytäntöönpano.

Kuten kaikissa valtioissa, oikeusapua annetaan Norjassa siten kuin siitä on vieraan valtion kanssa sovittu. Norja on keskeisten Haagin yleissopimusten ja pohjoismaisen oikeusapusopimuksen osapuoli.

Oikeusapupyynnön esittäminen

Oikeusapupyynnön esittämisestä säädetään tuomioistuinlain 47–51 §:ssä. Tiedoksiantosta ulkomailla säädetään lain 180 §:ssä.

Riita-asiassa oikeusapupyynnön esittämisestä todistelun vastaanottamiseksi vieraassa valtiossa päättää asiaa käsittelevä tuomioistuin asianosaisen pyynnöstä. Vastapuolta on kuultava. Asianosainen, joka on vaatinut todistelun vastaanottamista, voidaan tuomioistuimen päätöksellä velvoittaa asettamaan vakuus kulujen varalta.

Tuomioistuinlain 48 §:ssä säädetään pyynnön esittämisestä ja sen sisällöstä. Säännöksessä todetaan, että todistelu, joka on otettu vastaan noudattaen joko Norjan tai vastaanottavan valtion todistelun vastaanottamista koskevaa lainsäädäntöä, on virheetön.

Tiedoksianto tai todistelua koskeva oikeusapupyynnön, ja kaikki pyyntöön oheistettavat asiakirjat, on pääsäännön mukaan käännettävä vastaanottavan valtion kielelle. Vastavasti on toimittava tilanteessa, jossa valtioiden välillä ei ole oikeusapua koskevaa sopimusta. Kääntämisestä vastaa pyynnön esittävä viranomais- eli käytännössä asianomainen tuomioistuin. Laissa ei ole säännöstä asianosaisen velvollisuudesta korvata valtiolle esimerkiksi haastehakemuksen kääntämisestä aiheutuneet kulut.

Oikeusapupyynnön esittämisessä noudatetaan käänteisesti sitä, mitä oikeusavun antamisesta on säädetty. Lähtökohtaisesti toimitaan siten kuin on vieraan valtion kanssa sovittu ja suhteessa sopimusten ulkopuolisiin valtioihin käytetään diplomaattista tietä.

3.3.4 Sveitsi

Sveitsissä kansainvälisestä yksityisoikeudesta annetussa laissa säännellään myös kansainvälisestä oikeusavusta. Laki on hyvä esimerkki siitä, miten valtioiden välisestä kansainvälisestä oikeusavusta säädetään kansallisella tasolla.

Oikeusavusta säädetään ainoastaan lain 11–11 c artiklassa. Lain 11 artiklan mukaan valaliiton oikeusasioiden toimisto (Bundesamt für Justiz) toimii keskusviranomaisena oikeusapua annettaessa ja pyydettyäessä. Lain 11 a artiklassa säädetään oikeusavun antamisesta. Oikeusavun antamisessa sovelletaan Sveitsin valaliiton lakia. Erityisestä syystä voidaan soveltaa vieraan valtion lakia.

Ennakon maksamiseen ja vakuuden asettamiseen kansainvälisen oikeusapuun kuuluvissa tilanteissa säädetään siviiliprosessilaissa (Ziviprozessordnung, ZPO). Laki mahdollistaa, että ulkomainen kantaja velvoitetaan maksamaan ennakkoa sekä asettamaan vakuuksia oikeudenkäynnistä aiheutuvien kulujen ja maksujen varalta.

Kansainvälisestä yksityisoikeudesta annetun lain 11 c artiklassa säädetään oikeudesta oikeusapuun. Säännöksen mukaan henkilö, jolla on kotipaikka muussa valtiossa kuin Sveitsissä, on oikeutettu oikeusapuun samoin edellytyksin kuin henkilö, jolla on kotipaikka Sveitsissä. Oikeudesta oikeusapuun säädetään siviiliprosessilaissa.

Sanottua yksityiskohtaisempia säännöksiä kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeuden alalla ei valaliittotasolla ole. Valtioiden välisen oikeusavun antamiseen ja pyytämiseen sovelletaan ensisijaisesti, mitä asiasta on vieraan valtion kanssa sovittu. Sopimuksen puuttuessa sovelletaan joko kantonitason säädöksiä, jos niitä on, tai Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen säännöksiä analogisesti. On näin ollen mahdollista sanoa, että Sveitsissä Haagin vuoden 1954 riita-asiain oikeudenkäyntiä koskevaa sopimusta sovelletaan analogian kautta yleisenä lakina kansainvälistä oikeusapua koskevissa asioissa.

4 Nykytilan arviointi

Voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö kansainvälisen siviilioikeusavun alalla on pääosin valmisteltu 1920-luvulla vastatakseen sen aikaisia yleissopimuksia. Vaikka yleissopimuksia on uusittu, sisäistä lainsäädäntöä ei ole välttämättä muutettu. Nykyisin sovellettavien yleissopimusten, EU-lainsäädännön ja yhteistoimintalain väliset erot ovat tämän vuoksi merkittävät. Lisäksi sisäisen lainsäädännön, sopimusten ja EU-lainsäädännön muodostama säännöskokonaisuus on tullut vaikeasti hallittavaksi.

Eduskunta on jo 1970-luvulla kiinnittänyt huomiota kansainvälistä oikeusapua koskevan lainsäädännön puutteellisuuksiin. Rikosasioiden osalta säädettiin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettu laki, joka tuli voimaan 15 päivänä tammikuuta 1994. Siviilioikeudellisten asioiden osalta tilanne ei ole selkeytynyt, vaan pikemminkin muutunut entistä vaikeammin hallittavaksi.

Yhteiskunta on etenkin viime vuosikymmenen aikana huomattavasti kansainvälistynyt. Kansainvälisiä yleissopimuksia ja muita instrumentteja on tullut lisää. Myös kansainvälisiä liittymiä omaavat tuomioistuinasiat ovat lisääntyneet. Koska kansainvälistä oikeusapua koskevien säännösten käyttötarve on lisääntynyt, olisi syytä selvittää ja johdonmukaistaa kansallista säännöstöä siten, että siitä olisi lainkäyttäjälle todellista lisäarvoa.

Viranomaisten välisen oikeusavun pyytäminen ja antaminen oikeudenkäyntiin liittyvissä asioissa kytkeytyy voimassa olevaan oikeudenkäyntijärjestelmään. Suomessa oikeudenkäyntimenettelyä riita-asioissa muutettiin merkittävästi 1990-luvulla. Monet sitä ennen annetut oikeusapua koskevat säädökset liittyvät kuitenkin tavalla tai toisella uudistusta edeltävään menettelyyn. Esimerkiksi pohjoismaista oikeusapusopimusta täydentävän asetuksen kulu- ja kustannusvastuuta koskevat säännökset ovat epäselvät ja osin ristiriitaiset, ja niitä voi olla vaikea hahmottaa nykyisen oikeudenkäyntimenettelyä koskevan lainsäädännön valossa. Uudistaminen olisi myös tältä osin tarpeellista.

Kuten edellä on selostettu, kansainvälisestä oikeusavun menettelysäännöistä ja yksityiskohdista siviilioikeudellisissa asioissa säädetään ja määrätään muun muassa Euroopan unionin sisäisissä säädöksissä ja muissa kansainvälisissä instrumenteissa. Siviilioikeuden alalla suurin osa kansainvälisestä normistosta tulee nykyään Euroopan unionista. Valtioiden välisissä suhteissa on aina noudatettava sitä järjestelmää, johon juuri kysymyksessä olevan valtion kanssa on sitouduttu. Järjestelmää tai sen moniportaisuutta ei siksi ole mahdollista muuttaa kansallisin toimenpitein. Nykyisiä kansallisia säännöksiä olisi kuitenkin tarpeen päivittää ja systematisoida uudelleen siten, että järjestelmä paremmin vastaisi lainkäyttäjän tarpeita. Kansallisen lainsäädännön tulisi myös tarvittaessa täydentää kansainvälisiä sopimuksia ja EU-lainsäädäntöä ja tukea niiden soveltamista.

5 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

5.1 Tavoitteet

Uudistuksen tavoitteena on saattaa voimaan nykyaikainen, yhtenäinen ja lainkäytön käytännön tarpeista lähtevä laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

Laki korvaisi muun muassa Suomen ja ulkomaan viranomaisen yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa annetun lain vuodelta 1921. Lailla kumottaisiin tarpeettomina eräitä kansainvälistä oikeusapua koskevia erillislakeja ja -asetuksia.

Kansainvälistä oikeusapua koskevaan lakiin otettaisiin yleisten säännösten lisäksi yksityiskohtaiset säännökset haasteiden ja asiakirjojen tiedoksiannosta ja todisteiden vastaanottamisesta.

Kulu-, kustannus- ja toimenpidevastuista säädettäisiin mahdollisimman selkeästi. Lakiin otettaisiin myös selventävä säännös, jossa nimenomaisesti todettaisiin, että vieraan valtion tuomioistuimen antama tuomio tai päätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön Suomessa vain, jos siitä on erikseen säädetty laissa tai sovittu vieraan valtion kanssa.

Säännöstöä sovellettaisiin asettamatta vastavuoroisuutta oikeusavun antamisen edellytykseksi.

Oikeusavun muotovaatimuksia kevennettäisiin vastaamaan nykyaikaista viestintätekniikkaa. Laissa mahdollistettaisiin, että vieraan valtion viranomainen pääsääntöisesti voisi olla suoraan yhteydessä oikeusapua antavaan Suomen viranomaiseen. Vastaavasti Suomen tuomioistuimet ja muut viranomaiset voisivat olla suoraan yhteydessä vastaaviin vieraan valtion viranomaisiin, jos vieraan valtion oikeusjärjestelmä tämän sallii. Keskusviranomaisena toimisi oikeusministeriö.

Lainsäädäntö täydentäisi ja tukisi kansainvälisten sopimusten ja EU-lainsäädännön soveltamista.

5.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Kansainväliseen oikeusapuun siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa sovellettava lainsäädäntö on vanhentunutta ja fragmentaarista. Uudistuksen tavoitteet eivät olisi toteutettavissa tarkistamalla nykyisiä säädöksiä.

5.3 Keskeiset ehdotukset

5.3.1 Laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Lailla korvattaisiin nykyinen laki Suomen ja ulkomaan viranomaisten yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa, laki todistelusta oikeuden valvomista varten ulkomaalla, asetus Suomen viranomaisten eräille kansainvälisille elimille annettavasta virka-avusta, asetus siitä, miten korvauksia on maksettava asioissa, jotka koskevat virka-avun antamista ulkomaan oikeusviranomaisille taikka eräille kansainvälisille elimille sekä asetus maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämisestä eräissä tapauksissa. Edellä luetellut säädökset kumottaisiin. Kumottavien lakien ja asetusten säännökset siirrettäisiin tarpeellisilta osin uuteen lakiin.

Lakia valmisteltaessa on hyödynnetty voimassa olevissa kansainvälisissä sopimuksissa ja EU-lainsäädännössä hyviksi havaittuja järjestelyjä. Näin ollen samantapaisia menettelyjä voitaisiin kansallisen lain nojalla noudattaa myös suhteissa valtioihin, joiden kanssa Suomella ei ole voimassa erityisiä oikeusapua koskevia järjestelyjä.

Lakiehdotukseen on otettu säännökset siitä, millaisin edellytyksin ja millaista menettelyä noudattaen Suomen tuomioistuimet ja muut toimivaltaiset viranomaiset antavat vieraan valtion viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön perusteella oikeusapua yksittäisen siviili- tai kauppaoikeuden alaan kuuluvan asian käsittelyä varten.

Lakiehdotukseen on myös otettu säännökset oikeusapupyynnön tekemisestä vieraalle valtiolle, kun oikeusapua tarvitaan Suomessa yksityisoikeudellisen asian käsittelyä varten. Oikeusapupyynnön vieraalle valtiolle voisi lakiehdotuksen mukaan tehdä oikeusministeriö, tuomioistuin tai muu pääasiassa toimivaltainen oikeusviranomainen.

Lakia sovellettaisiin siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Määritelmä olisi tarkoitettu tulkittavaksi laajasti. Soveltamisalaan kuuluisivat kaikki yksityisoikeudelliset asiat, mukaan lukien esimerkiksi perhe- ja perintöoikeudelliset asiat. Merkitystä ei olisi sillä, käsitelläänkö asia tuomioistuimessa riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyssä tai hakemusasioihin sovellettavassa menettelyssä tai rikosprosessin yhteydessä. Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettua laki sovelletaan lakia edeltäneen hallituksen

---

esityksen HE 61/1993 vp mukaan (HE 61/1993 s. 15) myös yksityisoikeudellisiin vaatimuksiin, jotka on esitetty rikosasian käsittelyssä. Lait olisivat tältä osin soveltamisalaltaan päällekkäiset. Se, kumpaa lakia näissä tilanteissa sovellettaisiin oikeusapua pyydetäessä tai annettaessa, määräytyisi tarkoituksenmukaisuusharkinnan perusteella.

Yksityisoikeudellisen asian käsittelyyn katsotaan liittyvän kaikki ne oikeusapupyynnössä esitetyt toimenpiteet, jotka ovat tarpeen kysymyksessä olevan asian käsittelyä varten vieraassa valtiossa, joka pyytää Suomelta oikeusapua, taikka asian käsittelyä varten Suomessa, kun Suomen oikeusviranomaiset pyytävät oikeusapua vieraalta valtiolta.

Laissa ei olisi tyhjentävästi lueteltu niitä toimenpiteitä, joihin Suomessa voidaan vieraan valtion esittämän pyynnön perusteella ryhtyä. Lakiehdotuksen pääperiaatteena on, että pyydettyä oikeusapua annetaan, jollei sille ole laissa säädettyä estettä. Vieraan valtion esittämä pyyntö pyritään mahdollisuuksien mukaan täyttämään Suomen oikeusjärjestyksen asettamissa rajoissa silloinkin, kun vieraan valtion pyytämä toimenpide kokonaan tai osaksi poikkeaa niistä periaatteista, joita yksityisoikeudellisen asian käsittelyssä Suomessa noudatetaan.

Laki sisältäisi säännökset oikeusapupyynnön vastaanottavista ja lähettävistä viranomaisista, muoto- ja kielivaatimuksista sekä käännöselvoitteista. Laki sisältäisi myös säännökset pyynnön toimeenpanoon sovellettavista menettelyistä.

Vieraan valtion viranomaisen esittämän oikeusapupyynnön toimeenpanosta aiheutuneista kustannuksista, esimerkiksi viranomaisten suorittamista toimenpiteistä sekä todistajille, asiantuntijoille taikka asianomistajille maksetuista kulukorvauksista ei pääsäännön mukaan perittäisi korvausta pyynnön tehneeltä valtiolta.

Laki sisältäisi erityissäännöksiä asiakirjan tiedoksiannosta ja todistelun vastaanottamisesta. Säännökset eivät sanottavasti muuttaisi vallitsevaa oikeustilaa. Eräitä tarkennuksia on kuitenkin ehdotettu tehtäväksi. Lakiin ehdotetaan esimerkiksi otettavaksi nimenomainen säännös tuomioistuimeen todistelutarkoituksessa kutsutun henkilön oikeudesta kieltäytyä esittämästä asiakirjaa tai esinettä. Säännöksen mukaan pyydetystä toimesta on oikeus kieltäytyä, jos siihen on oikeus tai velvollisuus Suomen tai pyynnön esittäneen valtion lain mukaan. Tuomioistuimeen kutsutun henkilön kieltäytymisoikeus olisi näin ollen sama kuin todistajalla tai asiantuntijalla.

Laki sisältäisi myös säännöksiä, jotka koskevat kansainvälistä oikeusapua tilanteissa, joissa oikeusapua pyytävä taho ei ole viranomainen. Esimerkiksi vieraan valtion tuomioistuimen antaman tuomion saattaminen täytäntöönpanokelpoiseksi kuuluisi lain soveltamisalaan, vaikka hakija ei näissä tapauksissa ole viranomainen.

5.3.2 Muut ehdotukset

Ehdotetun kansainvälistä oikeusapua siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevan yleislain lisäksi ehdotukseen sisältyy ehdotukset muutoksiksi kolmeen muuhun lakiin.

Lisäksi Pohjoismaiden kesken tehdyn yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa tarkoittavan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 2 § ehdotetaan kumottavaksi.

Muutokset ovat lähinnä yhteistoimintalain kumoamisesta seuraavia teknisiä muutoksia sekä uuden lain myötä tarpeettomaksi käyvien säännösten poistamista. Lakeihin on tehty myös vähäisiä kielellisiä tarkistuksia.

Yhteistoimintalain säännös ulkomaalaisten asianosaisten oikeudesta yleiseen oikeusapuun haettaessa ulkomaisen tuomion tai päätöksen määräämistä täytäntöönpanokelpoiseksi ehdotetaan siirrettäväksi oikeusapulakiin.

---

6 Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Lain voimaansaattamisella ei ole organisatorisia tai henkilöstövaikutuksia. Lakiehdotuksessa ehdotettu järjestelmä kansainvälisen oikeusavun antamisesta ja oikeusavun pyytämisestä selkeyttäisi lakiehdotuksen alaan kuuluvan kansainvälisen oikeusavun osalta noudatettavaa menettelyä. Tämä sekä asianosaisten ja valtion välisen kuluvastuun selkeyttäminen siten, että kustannusten kantaminen oikeusavun pyytämisestä kuuluisi nykyistä selkeämmin asianosaiselle, voidaan arvioida johtavan jossakin määrin kustannussäästöihin, varsinkin ottaen huomioon, että tästä kuluvastuusta ei lähtökohtaisesti ole säädetty kansainvälisissä yhteistyöinstrumenteissa ja ehdotetun lain säännökset tulisivat tältä osin täydentämään sanottuja instrumentteja. Nämä mahdolliset kustannussäästöt eivät kuitenkaan ole täsmällisesti arvioitavissa.

7 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriön asettamassa työryhmässä. Työryhmässä ovat olleet edustettuina Helsingin hovioikeus, Helsingin kärjäoikeus, Suomen Asianajajaliitto ja oikeusministeriö.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

8 Lakiehdotusten perustelut

8.1 Laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain soveltamisalasta. Soveltamisalan määritelmä olisi hyvin yleinen. Lakia sovellettaisiin kansainväliseen oikeusapuun siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

Kansainvälisen oikeusavun käsitteestä ei ole tarkkaa ja vakiintunutta määritelmää. Yleensä kansainvälisen oikeusavun piiriin luetaan sellaiset toimenpiteet, joihin oikeusviranomaiset toisen valtion viranomaisen pyynnöstä ryhtyvät mainitussa valtiossa vireillä olevaa tai vireille tulevaa oikeudenkäyntiä tai oikeudellisen asian hoitamista varten. Kansainvälisen oikeusavun antaminen ja saaminen on siis lähtökohtaisesti viranomaisten välistä yhteistyötä.

Kansainvälisen oikeusavun alaan katsotaan kuuluvan lähinnä haasteiden ja asiakirjojen tiedoksianto ja todisteiden vastaanotto vieraassa valtiossa sekä tietojen hankkiminen vieraan valtion lainsäädännöstä tai oikeusjärjestyksestä.

Hieman laajemmin tulkittuna kuuluvat myös eräät ulkomaalaisten asianosaisten asemaan oikeudenkäynnissä vaikuttavat oikeudelliset tekijät kansainvälisen oikeusavun piiriin. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi oikeus yleiseen oikeusapuun ja mahdollisuus osallistua asianosaisena oikeudenkäyntiin ilman erillisen vakuuden asettamista. Myös oikeus saada vieraassa valtiossa annettu tuomio tunnustetuksi ja pantavaksi täytäntöön voidaan katsoa olevan osa sellaista kansainvälistä yhteistyötä, joka on käsitettä hieman venyttäen luokiteltavissa kansainväliseksi oikeusavuksi.

Kuten edellä on jo todettu, kansainvälinen oikeusapu on lähtökohtaisesti viranomaisten välistä yhteistyötä. Oikeusapua pyydetessä ja annettaessa viranomaiset tekevät keskenään yhteistyötä ja asianosaiset toimivat viranomaisten välityksellä.

Tietyissä asioissa, esimerkiksi tuomion täytäntöönpanossa, yleisen oikeusavun saamisessa ja todisteiden vastaanottamisessa muuta kuin tuomioistuinasiaa varten, ulkomailla pysyvästi asuva henkilö voi olla suoraan yhteydessä Suomen toimivaltaiseen viranomaiseen.

Kansainvälisen oikeusavun käsitettä on lakiehdotuksessa tarkoitettu tulkittavaksi mahdollisemman laajasti. Näin ollen kaikki edellä sanotut kansainvälisen oikeusapuun kuuluvat tehtävät ja oikeudet kuuluisivat lain soveltamisalaan.

Lakia sovellettaisiin siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Myös tämä määritelmä olisi tarkoitettu tulkittavaksi laajasti. Soveltamisalaan kuuluisivat kaikki yksityisoikeudelliset asiat, mukaan lukien esimerkiksi perhe- ja perintöoikeudelliset asiat. Merkitystä ei olisi sillä, käsitelläänkö asia tuomioistuimessa riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyssä tai hakemusasioihin sovellettavassa menettelyssä tahi rikosprosessin yhteydessä. Näin ollen uuden lain ja yhteistoimintalain soveltamisala olisi sama.

Pykälän 2 *momentti* täsmentäisi esimerkkityyppisen luettelon kautta lain soveltamisalaa. Momentin 1 *kohdassa* todettaisiin kansainväliseen oikeusapuun kuuluvan oikeudenkäynti- tai muiden asiakirjojen tiedoksianto. Asiakirjojen tiedoksiantoa voidaankin pitää keskeisimpänä osana kansainvälistä oikeusapua.

Momentin 2 *kohdassa* mainittaisiin todistajien ja asiantuntijoiden sekä asianosaisten kuuleminen, asiantuntijalausuntojen hankkiminen, katselmusten toimittaminen, asiakirjojen ja esinetodisteiden hankkiminen sekä muiden todisteiden ja selvitysten vastaanottaminen ja toimittaminen siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsittelyä varten.

Momentin 3 *kohdan* mukaan kansainväliseen oikeusapuun kuuluisi lakia sovellettaessa myös muu siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsittelyyn tarvittava oikeusapu. Säännös mahdollistaisi kansainvälisen oikeusavun laajan soveltamisen ilman, että harvemmin sovellettaviksi tulevia oikeusavun muotoja olisi tarpeen luetteloida. Esimerkiksi tietojen pyytäminen ja antaminen lain ja oikeusjärjestyksen sisällöstä olisi tällaista muuta siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsittelyä varten tarvittavaa oikeusapua samoin kuin vieraassa valtiossa annetun tuomion tunnustaminen ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistaminen. Myös yleistä oikeusapua koskevan hakemuksen välittäminen kuuluisi lain tullessa sovellettavaksi kansainvälisen oikeusavun piiriin.

Pykälän 3 *momentissa* todettaisiin lain toissijaisuus. Laki tulisi sovellettavaksi, jollei muusta laista, Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Lakia sovellettaisiin siis viime kädessä, kun muuta sovellettavaa säädöstä ei ole. Kuten yleisperusteluissa on todettu, kansainvälisestä oikeusavusta on laajalti tehty yleissopimuksia, kahdenvälisiä sopimuksia ja EU-lainsäädäntöä. Perheoikeuden alalla on myös kansallista erityislainsäädäntöä, jota sovellettaisiin ensisijaisesti suhteessa nyt säädettäväksi ehdotettuun lakiin.

Laki täydentäisi muuta lainsäädäntöä ja kansainvälisiä instrumentteja, jos näissä ei olisi säädetty lain soveltamisalaan liittyvästä yksityiskohdasta. Esimerkiksi käännöskuluja koskeva säännös voisi tiettyjen sopimusten osalta täydentää sovellettavaa oikeusapujärjestelyä.

2 §. *Keskusviranomainen.* Lakiehdotuksen alaan kuuluvasta kansainvälisestä oikeusavusta huolehtivana keskusviranomaisena toimisi oikeusministeriö. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa.

Keskusviranomaisen tehtävät lueteltaisiin pykälän 2 momentissa. Keskusviranomaisena oikeusministeriö ottaisi tarvittaessa vastaan vieraan valtion vastaavan keskusviranomaisen taikka muun viranomaisen sille lähettämät oikeusapupyynnöt, huolehtisi niiden täyttämisestä sekä välittäisi tarvittaessa Suomen viranomaisten tekemät oikeusapupyynnöt asianomaisille vieraan valtion viranomaisille. Lisäksi oikeusministeriö huolehtisi tarvittaessa asiakirjojen kääntämisestä siten kuin laissa jäljempänä säädettäisiin ja mahdollisista muista keskusviranomaisille kuuluvista tehtävistä.

Niistä tehtävistä, joita luettelossa ei ole erikseen mainittu, merkittävin olisi muiden viranomaisten ohjeistaminen ja muu neuvominen oikeusaputilanteissa. Käytännössä tämä on oikeusministeriön keskeisimpiä tehtäviä.

Tässä yhteydessä on aiheellista kiinnittää huomiota siihen, että tilanteessa, jossa valtioiden välillä ei ole voimassa virallista yhteistyöjärjestelyä, oikeusapua Suomen viranomaiselta pyydetään tai vastaavasti Suomen viranomaisen pyytää oikeusapua toiselta valtiolta lähtökohtaisesti ulkoasiainministeriön kautta eli niin sanottua diplomaattista tietä. Näissä tapauksissa ulkoasiainministeriö voi, toimittamatta pyyntöä oikeusministeriölle, toimittaa sille osoitetun pyynnön suoraan pyynnön toimeenpanevalle viranomaiselle, esimerkiksi toimivaltaiselle tuomioistuimelle. Vastaavasti oikeusapua pyytävä viranomaisen saisi toimittaa pyynnön suoraan ulkoasiainministeriölle, jos on selvää, että pyyntö on esitettävä diplomaattista tietä. Ei näet olisi tarkoituksenmukaista, että ulkoasiainministeriö ja oikeusministeriö välittäisivät pyyntöjä toisilleen tilanteessa, jossa se ei ole tarpeen.

3 §. *Suomen viranomaisille tehdyt oikeusapupyynnöt.* Pykälässä säädettäisiin tarkemmin Suomen viranomaiselle tehdyistä oikeusapupyynnöistä. Huolimatta 2 §:n keskusviranomaisjärjestelystä, olisi säännöksen 1 momentin mukaan pääsääntö, että pyyntö osoitetaan suoraan pyynnön toimeenpanevalle viranomaiselle. Esimerkiksi todisteiden vastaanottamista koskeva pyyntö osoitettaisiin käräjäoikeudelle. Kuten säännöksessä todetaan, olisi kuitenkin aina mahdollista lähettää oikeusapupyynnöt oikeusministeriölle, joka välittäisi sen edelleen toimeenpanevalle viranomaiselle. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Vastaavasti todettaisiin pykälän 3 momentissa, että tilanteessa, jossa pyyntö on saapunut muulle kuin 1 tai 2 momentissa mainitulle viranomaiselle, olisi pyyntö lähetettävä edelleen toimivaltaiselle viranomaiselle. Jos pyyntö on diplomaattista tietä tehty ulkoasiainministeriölle, välittäisi sanottu ministeriö esimerkiksi asiakirjan tiedoksiantoa koskevan pyynnön toimeenpanevalle viranomaiselle, eli käytännössä toimivaltaiselle käräjäoikeudelle.

4 §. *Oikeusapupyynnön tekeminen vieraan valtion viranomaiselle.* Pykälä sisältäisi perussäännökset oikeusavun pyytämisestä sekä pyynnön välittämisestä vieraan valtion viranomaiselle.

Säännöksen *1 momentin* mukaan oikeusapupyynnön vieraalle valtiolle voisi tehdä tuomioistuin, oikeusministeriö tai muu toimivaltainen oikeusviranomainen. Lainkohdassa säädettäisiin nimenomaan oikeusavun pyytämisestä eikä pyynnön välittämisestä vieraalle valtiolle toimeenpanoa varten. Momentissa sallittaisiin, että myös muut pääasiassa toimivaltaiset oikeusviranomaiset kuin tuomioistuimet voisivat pyytää vieraalta valtiolta oikeusapua. Tällainen viranomainen voisi olla esimerkiksi ulosottovirasto. Säännöksen mukaan ulosottovirasto voisi esimerkiksi pyytää ulkomaan viranomaiselta tietoa mahdollisesta sanotussa valtiossa olevasta omaisuudesta. Tämä edellyttäisi kuitenkin, että vieras valtio sallisi ulosottoviraston tekemän oikeusapupyynnön. Jos näin ei ole, ulosottoviraston olisi pyydettävä, että tuomioistuin tai oikeusministeriö sen puolesta pyytäisi vieraalta valtiolta oikeusapua.

Sosiaali- tai aluehallintoviranomaiset eivät olisi lainkohdassa tarkoitettuja oikeusviranomaisia.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin pyynnön välittämisestä. Suomen laissa ei ole mahdollista vierasta valtiota sitovasti säätää siitä, miten oikeusapua tulee siltä pyytää. Läh-
tökohta on, että oikeusapupyynnön lähetetään vieraalle valtiolle noudattaen vieraan valtion edellyttämää järjestystä sekä ottaen huomioon, mitä Suomen ja vieraan valtion välillä mahdollisesti voimassa olevissa sopimuksissa on määrätty. Tästä seuraa, että esimerkiksi ulosottovirasto voisi pyytää oikeusapua suoraan vieraan valtion toimeenpanevalta viranomaiselta ainoastaan siinä tapauksessa, että sanottu vieras valtio tämän sallii.

Niin sanottu kansainvälinen kohteliaisuus (*comity*) edellyttäisi useimmiten pyynnön esittämistä diplomaattista tietä käyttäen, silloin kuin oikeusavun antamisesta ei ole vieraan valtion kanssa sovittu. Asian selventämiseksi momentissa todettaisiin, että silloin, kun Suomen ja vieraan valtion välillä ei ole voimassa oikeusapupyynnön tekemistä koskevaa sopimusta, pyyntö lähetetään vieraalle valtiolle ulkoasiainministeriön välityksellä.

2 luku. Oikeusavun antaminen

5 §. *Oikeusapupyynnön muoto ja sisältö.* Pykälä sisältäisi säännökset siitä, mitä vaatimuksia vieraan valtion viranomaisen Suomen viranomaisille tekemän oikeusapupyynnön tulee täyttää muotonsa ja sisältönsä osalta.

Pykälän *1 momentin* mukaan oikeusapupyynnön tekemisessä ei olisi tarpeen noudattaa tiettyä laissa säädettyä muotoa. Pyyntö voisi olla kirjalliseen muotoon laaditussa asiakirjassa ja mahdollisesti sen liitteinä olevissa asiakirjoissa. Pyyntö voitaisiin, joko kokonaan tai tietyiltä osilta, tehdä myös tulostettavissa olevan sähköisen viestin muodossa, esimerkiksi sähköpostitse. Pynnön voisi myös esittää telefaxyhteyttä käyttäen. Pelkääntään suullisesti esimerkiksi puhelimitse esitettyä oikeusapupyynnön ei toimeenpantaisi.

Oikeusapupyynnön ja siihen liittyvien asiakirjojen tulisi aina olla sellaisessa muodossa, että pyynnön toimeenpanemisesta huolehtivat Suomen viranomaiset voisivat pyynnön perusteella täyttää pyynnön noudattaen niitä vaatimuksia, joita Suomen laki pyynnön täyttämiseksi asettaa.

Jos oikeusapupyynnöksi koskisi asiakirjan, esimerkiksi haasteen, kutsun tai päätöksen tiedoksi antamista, tiedoksiantopyynnöksi sekä tiedoksi annettava asiakirja olisi aina toimitettava kirjallisena vastaanottavalle Suomen viranomaiselle.

Laillistamista taikka vastaavaa muodollisuutta (*apostille*) pyynnön tai siihen liittyvien asiakirjojen oikeaperäisyyden varmistamiseksi ei lähtökohtaisesti vaadittaisi. Jos kuitenkin pyynnön taikka asiakirjan oikeaperäisyydestä tai sisällöstä jostain syystä syntyisi epäilystä, oikeusministeriön tai pyynnön toimeenpanosta vastaavan viranomaisen tulisi aina varmistua siitä, että epäily on aiheeton. Tällaisessa tilanteessa tulisi pyytää, että oikeusapupyynnön esittänyt viranomainen asianmukaisella tavalla vahvistaisi pyynnön taikka asiakirjan oikeellisuuden tai sisällön. Esimerkiksi olisi mahdollista edellyttää, että sähköpostitse tehty oikeusapupyynnöksi laadittaisiin kirjallisesti ja toimitettaisiin vastaanottavalle viranomaiselle postitse. Pyyntön tai sisällön vahvistaminen olisi tällöin edellytys oikeusapupyynnön täyttämiseksi. Jos siihen olisi erityinen syy, toimivaltainen viranomainen voisi myös vaatia asiakirjan laillistamista.

Pykälän 2 momentti sisältäisi tavanomaisen luettelon niistä tiedoista, jotka yleensä ovat oikeusapupyynnön täyttämisen kannalta tarpeen. Oikeusapupyynnöksi sisällytettävät tiedot riippuvat kuitenkin käytännössä siitä, mitä toimenpidettä oikeusapupyynnöksi on pyydetty. Luettelossa mainittua tietoa ei siis tarvitse sisällyttää oikeusapupyynnöksi, jos se olisi pyynnön toimeenpanon kannalta tarpeeton. Käytännön kannalta on luonnollisesti selkeintä, että pyynnön toimeenpanon kannalta tärkeimmät tiedot ilmenevät itse pyynnöksi. Esimerkiksi oikeusapupyynnöksi liittyvän oikeudenkäynnin laatu ja kohde, eli se, onko asiassa kysymys sopimusriidasta, perheoikeudellisesta riidasta vai rikosasian käsittelyn yhteydessä ratkaistavasta vahingonkorvausvaatimuksesta, tulisi yksilöidä oikeusapupyynnöksi. Kuitenkaan säännöksen mukaan ei olisi aina välttämätöntä ottaa kaikkia tarvittavia tietoja itse pyyntöksi, koska ne saattavat yksittäistapauksessa käydä riittävän selvästi ilmi pyyntöksi liittyvistä asiakirjoista, esimerkiksi tiedoksi annettavasta tuomioistuimen päätöksestä.

Jos oikeusapupyynnöksi koskee todisteiden vastaanottamista, 2 momentin luettelossa edellytetyt tiedot eivät lähtökohtaisesti ole riittävät pyynnön toimeenpanemiseksi. Pykälän 3 momentissa viitattaisiin siksi tällaisen oikeusapupyynnön sisällön osalta todistelun vastaanottamista koskevaan 21 §:ään. Sanotussa säännöksessä olisi mainittuna sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeen todistelun vastaanottamiseksi. Todistelupyynnön yhteydessä on yleensä keskeistä, että pyynnöksi on riittävän selvästi ilmoitettu, mistä seikoista todistajaa tai muuta henkilöä halutaan kuulla ja tarvittaessa pyyntöksi voidaan liittää myös luettelo kuultavalle esitettävistä kysymyksistä.

Kuten pykälän 4 momentista käy ilmi, pykälään otettu luettelo on lähinnä ohjeistava. Pääperiaatteena on, että oikeusapupyynnön tulee olla tehty sellaisessa muodossa ja sen sisältöisenä, että Suomen viranomaiset voivat pyynnön ja siihen liittyvien asiakirjojen perusteella harkita, kuuluuko pyyntö lain soveltamisalan piiriin ja täyttääkö se laissa oikeusavun antamiselle asetetut edellytykset, sekä että pyyntö sisältää kaikki ne tiedot, joita voidaan pitää pyynnön asianmukaisen toimeenpanon kannalta tarpeellisina.

Vieraan valtion tekemää oikeusapupyynnön ei myöskään ole jätettävä täyttämättä, vaikka pyyntö olisikin siinä määrin puutteellinen, että pyydettyyn toimenpiteeseen ei sen johdosta voitaisi ryhtyä, taikka pyynnöstä ei kävisi edes täsmällisesti ilmi, mitä toimenpidettä on pyydetty.

Näin voisi olla esimerkiksi tilanteessa, jossa oikeusapupyynnön ei ole sisällytetty tietoa kaikista jutun asianosaisista tai jos yhteystiedot ovat puutteelliset. Tällaisissa tapauksissa olisi pyynnön vastaanottaneen Suomen viranomaisen tai keskusviranomaisena toimivan oikeusministeriön lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin mukaan ilmoitettava puutteista pyynnön esittäneelle vieraan valtion viranomaiselle sekä pyydettyä tätä täydentämään pyyntöä taikka antamaan asiassa mahdollisesti tarvittavia lisäselvityksiä.

6 §. *Oikeusapupyynnön kieli.* Säännöksessä säädettäisiin Suomelle osoitetun oikeusapupyynnön kielivaatimuksista. Pykälän 1 momentin mukaan Suomelle osoitettu oikeusapupyynnön olisi tehtävä suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka siihen olisi liitettävä pyynnöstä käännös jollekin näistä kielistä. Pyyntöön liittyvien asiakirjojen tulisi samoin olla joko suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka niihin olisi liitettävä käännökset jollekin näistä kielistä, jollei laissa toisin säädettäisi. Esimerkiksi tiedoksi annetun asiakirjan kielestä säädettäisiin erikseen lain 15 §:ssä.

Jotta pyydettyä oikeusapua voitaisiin antaa joustavasti, ehdotetaan säädettäväksi 2 momentissa, että pyynnön toimeenpanosta huolehtiva toimivaltainen viranomainen voisi harkintansa mukaan täyttää oikeusapupyynnön, joka olisi tehty muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla vieraalla kielellä. Säännös antaisi siten toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisuuden suostua panemaan toimeen myös muulla kielellä laaditun pyynnön. Velvollisuutta viranomaisella ei siihen olisi. Pynnön täyttäminen näissä tapauksissa edellyttäisi luonnollisesti sitä, että asianomainen viranomainen ymmärtäisi pyynnössä käytettyä vierasta kieltä siinä määrin riittävästi, että pyyntö voidaan asianmukaisesti täyttää. Esimerkiksi norjan tai tanskan kielellä tehty pyyntö voisi olla täytettävissä, jos toimivaltainen viranomainen ottaa pyynnöstä selvää. Jos kuitenkin toimivaltainen viranomainen ei katso voivansa toimeenpanna norjankielistä pyyntöä, viranomainen voisi aina edellyttää pyynnön kääntämistä suomen, ruotsin tai englannin kielelle.

Pyyntöä ei voisi täyttää, jos pyynnön täyttämiseksi olisi muu laissa säädetty este.

7 §. *Pyynnön toimeenpano.* Pykälän 1 momentti sisältäisi tavanmukaisen pääsäännön, jonka mukaan oikeusapupyynnön pannaan toimeen Suomessa Suomen lain mukaista menettelyä noudattaen. Tästä pääsäännöstä voitaisiin kuitenkin poiketa lakiehdotuksen 8 §:n asettamissa rajoissa, minkä lisäksi tiedoksiannon toimittamisessa voitaisiin 16 §:n 1 momentin nojalla noudattaa vastaavasti pyynnössä esitettyä erityistä menettelyä.

Pyynnön täyttämiseksi huolehtisi luonnollisesti se viranomainen, jonka toimivaltaan pyynnön täyttäminen Suomen lain mukaan kuuluu. Oikeusapupyynnön on 1 momentin mukaan täytettävä viipymättä ja vastaavaa kiireellisyyttä on myös 2 momentin mukaan noudatettava pyydettyä pyynnön esittänyttä viranomaista täydentämään pyyntöä taikka esittämään lisäselvityksiä.

Myös silloin, kun oikeusavun antaminen evätään tai pyynnön täyttäminen viivästyy, on epäamisestä ilmoitettava *3 momentin* mukaan viipymättä pyynnön esittäneelle viranomaiselle.

Jos oikeusavun antaminen evätään, on pyynnön esittäneelle vieraan valtion viranomaiselle myös ilmoitettava se peruste, jonka nojalla oikeusapu on evätty. Tällainen peruste voi olla esimerkiksi se, että henkilö, jota pyydetään oikeusapupyynnössä kuultavaksi, on väestötietojen mukaan muuttanut maasta.

Myös oikeusavun toimeenpanon viivästyisestä on ilmoitettava viipymättä pyynnön esittäneelle viranomaiselle sekä ilmoitettava samalla niistä tosiasiallisista seikoista, jotka ovat olleet viivästyksen syynä, esimerkiksi siitä, että henkilöä, jolle asiakirja olisi annettava tiedoksi, ei ole annetussa määräajassa tavattu.

8 §. *Pyynnössä esitetyn erityisen menettelyn noudattaminen.* Säännöksen *1 momentin* mukaan oikeusapua annettaessa voidaan noudattaa Suomen lain mukaisesta menettelystä poikkeavaa pyynnössä esitettyä erityistä muotoa tai menettelyä, jos tätä ei voitaisi pitää suoranaisesti Suomen lain vastaisena. Tämän mukaisesti esimerkiksi todistajan vala voitaisiin ottaa vastaan noudattaen pyynnössä esitettyä erityistä valankaavaa taikka asianosaisilta voitaisiin ottaa vastaan pyynnössä esitetyn kaltainen vakuutus sekä todistajain kuulustelussa noudattaa pyynnössä esitettyä ja pyynnön esittäneen valtion oikeudenkäyntimenettelyä vastaavaa järjestystä.

Tarkoituksena on myös mahdollistaa informaatiotekniikan käyttäminen esimerkiksi todistajan kuulemisessa. Estettä ei siis olisi todistajan kuulemiselle videolinkin kautta, vaikka vastaavassa kansallisessa tilanteessa videoyhteyttä ei yleensä käytettäisi.

Esteitä ei myöskään olisi sille, että pyytävän valtion tuomioistuin ja asianosaisten asianajajat voisivat osallistuista ja esittää todistajalle tai vastaavalle henkilölle kysymyksiä videokonferenssiyhteyden kautta.

Koska lakiehdotuksen eräänä tavoitteena on, että oikeusapua annettaisiin mahdollisimman joustavasti, olisi pyynnössä esitetystä erityisestä menettelystä kieltädyttävä vain silloin, kuin menettelyä ei voitaisi Suomen oikeudenkäyntimenettelyä koskevien peruseriaatteiden mukaan pitää hyväksyttävänä.

Jos pyyntöä ei voitaisi panna täytäntöön noudattaen pyydettyä menettelyä, olisi tästä *2 momentin* mukaan ilmoitettava pyynnön esittäneen vieraan valtion viranomaiselle. Samalla tulisi tiedustella, olisiko pyyntö kuitenkin pantava täytäntöön Suomen lain mukaista tai jotain muuta hyväksyttävää menettelyä käyttäen.

9 §. *Pakkokeinojen käytön rajoitukset.* Kansainvälistä oikeusapua koskevien vakiintuneiden periaatteiden mukaisesti ehdotetaan *1 momentissa* nimenomaisesti säädettäväksi, että vieraan valtion viranomaisen tekemä tiedoksiantopyyntö, joka koskee kutsua saapua henkilökohtaisesti kuultavaksi vieraan valtion tuomioistuimeen tai viranomaisen eteen todistajana, asiantuntijana, asianosaisena taikka muussa ominaisuudessa, voidaan

täällä panna täytäntöön vain siten, että kutsun noudattaminen on vapaaehtoista. Kutsutua vastaan ei siten voitaisi Suomessa käyttää sen enempää vieraan valtion kuin Suomen lain mukaisia pakkokeinoja, jos kutsuttu ei halua noudattaa kutsua.

Kutsun tiedoksiannosta ei kuitenkaan estä se, että tiedoksi annettava kutsu sisältää määräyksiä pyynnön esittäneen vieraan valtion lain mukaisista pakkokeinoista, joita kutsuttuun voidaan pyynnön esittäneessä vieraassa valtiossa kohdistaa, jos hän jättää noudattamatta kutsua. Kutsutun edun mukaista on yleensä, että hän saa tiedon sekä kutsusta että kutsun noudattamatta jättämisen seuraamuksista, esimerkiksi taloudellisista sanktioista, joita hänen pyynnön esittäneessä valtiossa olevaan omaisuuteensa voidaan kohdistaa. Näissä tapauksissa voisi kuitenkin olla asianmukaista, että kutsutulle joko kutsun tiedoksiannon yhteydessä tai muulla tavoin ilmoitetaan, että tällaisia kutsussa mainittuja seuraamuksia ei Suomessa panna täytäntöön sekä että kutsuttua vastaan ei muutoinkaan käytetä Suomessa pakkokeinoja.

Suomen laissa oleva rajoitussäännös ei luonnollisesti estä mahdollisten poissaoloseuraamusten toteutumista oikeusapua pyytävässä valtiossa.

Pykälän 2 momenttiin on sisällytetty viittaus velvollisuudesta saapua toisen pohjoismaan tuomioistuimeen eräissä tapauksissa annettuun lakiin, jonka mukaan kutsun noudattamatta jättänyttä vastaan voidaan täällä kohdistaa kutsun esittäneen pohjoismaan tuomioistuimen asettamat seuraamukset.

10 §. *Ehdottomat kieltäytymisperusteet.* Pykälän 1 momenttiin sisällytettäisiin vakiintuneiden periaatteiden mukainen säännös, jonka mukaan oikeusavun antamisesta olisi aina kieltäydyttävä, jos sen antaminen saattaisi loukata Suomen täysivaltaisuutta tai vaarantaa Suomen turvallisuutta tai muita olennaisia etuja. Oikeusavun antamisesta kieltäytyminen näillä perusteilla tulisi kysymykseen esimerkiksi silloin, kun oikeusapupyynnön täyttäminen edellyttäisi, että vieraille valtiolle luovutettaisiin sellaisia tietoja tai asiakirjoja, jotka Suomen turvallisuuden, kansainvälisten suhteiden, valtion finanssi-, raha- tai valuuttapolitiikan hoitamiseksi tai muutoin julkisen edun vuoksi on pidettävä salassa.

Koska oikeusavun antamisesta kieltäytyminen ehdotetulla perusteella liittyisi Suomen ja pyynnön esittäneen vieraan valtion sekä mahdollisesti myös muihin kansainvälisiin suhteisiin, pyynnön vastaanottaneen viranomaisen tulisi tarvittaessa neuvotella asiasta oikeusministeriön ja mahdollisesti myös ulkoasianministeriön kanssa ennen asian ratkaisemista.

Pykälän 2 momentin mukaan oikeusavun antamisesta olisi lisäksi aina kieltäydyttävä silloin, kun oikeusavun antaminen olisi ristiriidassa ihmisoikeuksia tai perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa taikka muutoin Suomen oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden (*ordre public*) vastaista.

Ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden osalta tätä säännöstä sovellettaessa tulisi erityisesti ottaa huomioon eurooppalaisen ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan määräykset ja

sen kansainvälisen oikeusavun antamiselle asettamat vaatimukset silmällä pitäen Suomessa pyynnön johdosta toimeenpantavaa menettelyä ja menettelyä, jota pyynnön esittäneessä valtiossa noudatetaan käsiteltäessä asiaa, jota varten oikeusapua annetaan.

11 §. *Oikeusavun epäämisestä päättäminen.* Oikeusavun antamisesta kieltäytymisestä päättäisi se tuomioistuin taikka muu viranomainen, jonka toimivaltaan pyynnön toimeenpano kuuluisi.

Jos oikeusapupyynnö on lähetetty keskusviranomaisena toimivalle oikeusministeriölle, voisi oikeusministeriö toimittamatta pyyntöä toimivaltaiselle viranomaiselle päättää, että oikeusapua ei anneta, jos on ilmeistä, että oikeusapua ei voida asiassa antaa. Näin olisi mahdollista toimia, jos oikeusapupyynnönä esimerkiksi tiedustellaan luonnollisen tai oikeushenkilön pankkitilitietoja tai sosiaalilainsäädännön alaisuuteen kuuluvia salassa pidettäviä tietoja.

Oikeusavun epäämistä koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta. Tämä on perusteltua, ottaen huomioon, että kysymys on valtioiden välisestä yhteistoiminnasta, eikä luonnollisen tai oikeushenkilön oikeutta koskevasta asiasta. Jos muutoksenhaku oikeusapupyynnön johdosta annettuun päätökseen sallittaisiin, tarkoittaisi tämä sitä, että esimerkiksi Intian valtio voisi asianosaisena hakea muutosta Suomen tuomioistuimen tekemään päätökseen oikeusavun epäämisestä.

Tässä yhteydessä voidaan kuitenkin todeta, ettei päätös oikeusapupyynnön epäämisestä myöskään saisi lainvoimaa. Estettä sille, että sama oikeusapupyynnö esitettäisiin uudelleen samassa asiassa, ei olisi.

Muutoksenhakukieltoa koskevaa säännöstä ei sovellettaisi muiden kuin viranomaisten esittämien oikeusapupyynnöjen johdosta annettuihin päätöksiin. Jos esimerkiksi yksityishenkilö osoittaa Suomen toimivaltaiselle viranomaiselle tai tuomioistuimelle nyt ehdotetun lain säännöksiin perustuvan pyynnön tai hakemuksen, saa viranomaisen tai tuomioistuimen pyynnön johdosta tekemään päätökseen hakea muutosta tavanomaiseen tapaan.

12 §. *Oikeusavun antamisesta aiheutuvat kustannukset.* Ehdotettu säännös sisältäisi kuluvastuuta koskevan yleisperiaatteen. Sen mukaan vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista ei lähtökohtaisesti perittäisi korvausta pyynnön esittäneeltä vieraalta valtiolta.

Kansainvälistä oikeusapua koskevissa valtiosopimuksissa on vakiintuneesti hyväksytty maksuttomuuden periaate, jonka mukaan oikeusapupyynnön vastaanottanut valtio ei peri korvausta oikeusavun antamisesta aiheutuneista kustannuksista. Tämä periaate on hyväksytty pääsäännöksi jo vuoden 1954 Haagin riita-asiain oikeudenkäyntiä koskevan yleissopimuksen 7 artiklan 1 kappaleessa ja 16 artiklan 1 kappaleessa.

Säännökseen kirjattavaksi ehdotettu pääsääntö koskisi myös oikeusapua, jota annettaisiin valtiolle, johon nähden Suomi ei kansainvälisesti velvoittavan sopimuksen nojalla

ole velvollinen antamaan korvauksetta kansainvälistä oikeusapua ja vaikka tuo valtio ei myöskään oman lainsäädäntönsä mukaan antaisi korvauksetta vastaavaa kansainvälistä oikeusapua Suomelle.

Lähtökohtaisesti esimerkiksi asiakirjan tiedoksi antamisesta aiheutuvia kuluja ei oikeusapua pyytäneeltä valtiolta perittäisi.

Laissa säädettäisiin erikseen käännöskustannuksista, tulkkauksesta sekä todisteiden vastaanottamisesta aiheutuneista kuluista ja korvauksista.

3 luku. Oikeusavun antaminen asiakirjan tiedoksiannossa

13 §. *Tiedoksiantopyynnöt.* Säännöksen mukaan vieraan valtion viranomaisen pyyntö tiedoksiannon toimittamisesta voitaisiin lähettää oikeusministeriölle taikka toimittaa suoraan sille käräjäoikeudelle, jonka toimivaltaan tiedoksiannosta huolehtiminen kuuluu. Perustelujen osalta viitataan tässä yhteydessä lakiehdotuksen 3 §:n perusteluihin.

14 §. *Toimivaltaiset viranomaiset.* Toimivaltainen viranomainen tulisi määräytyä mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan asiakirjan tiedoksiannosta huolehtisi sen paikkakunnan käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä tiedoksiannon vastaanottajalla on kotipaikka taikka joka muutoin voi tarkoituksenmukaisesti huolehtia tiedoksiannosta. Jos pyyntö on toimitettu tuomioistuimelle, jonka tehtäviin tiedoksiannon toimittaminen ei kuulu, olisi tuon tuomioistuimen viipymättä lähetettävä pyyntö ja siihen liittyvät asiakirjat toimivaltaiselle tuomioistuimelle, jollei pyynnön vastaanottanut tuomioistuin katsoisi itse voivansa huolehtia tiedoksiannosta.

15 §. *Tiedoksiannon toimittaminen.* Pykälään sisällytettäisiin säännökset tiedoksiannon toimittamisessa noudatettavasta menettelystä. Säännöksen 1 momentin mukaan tiedoksianto toimitettaisiin noudattaen sitä menettelyä, jota Suomen lain mukaan on vastaavan asiakirjan tiedoksiannossa noudatettava. Lakiehdotuksen 8 §:n yleissäännöksen mukaisesti säädettäisiin 1 momentissa lisäksi nimenomaisesti, että myös tiedoksiannon toimittamisessa tulee mahdollisuuksien mukaan noudattaa tiedoksiantopyynnössä esitettyä erityistä menettelyä, jos tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön vastaisena.

Oikeusapupyynnössä voidaan esimerkiksi esittää, että pyyntö annettaisiin tiedoksi nimenomaan vastaanottajalle henkilökohtaisesti haastemiehen välityksellä. Tällaisessa tilanteessa pyyntöä noudatettaisiin, eikä esimerkiksi sijaistiedoksianto tulisi kysymykseen, vaikka se olisikin Suomen lain mukaan mahdollinen. Tällainen rajaus tiettyyn tiedoksiantomenettelyyn ei olisi Suomen lainsäädännön vastainen.

Oletettavaa on, että asiakirjan tiedoksiannossa pyydettyäksi noudatettava menettely varsin harvoin olisi Suomen lainsäädännön vastainen. Suomen lainsäädännön vastaisena voitaisiin kuitenkin pitää haasteen tiedoksianto koskevaa oikeusapupyyntöä, jossa pyydetään asiankirjan antamista tiedoksi lähettämälle se postitse vastaanottajan osoitteeseen siten, että tiedoksianto katsottaisiin toteutuneen seitsemännen päivän kuluttua sen jälkeen kun kirje on annettu postin kuljetettavaksi. Myös pyyntöä, jonka mukaan

asiakirja tulisi antaa tiedoksi ensisijaisesti kuuluttamalla, voitaisiin pitää Suomen lain vastaisena.

Mahdollisuutta antaa asiakirjaa tiedoksi kuuluttamalla on rajat ylittävässä yhteistyössä eri tavoin rajoitettu. Haagin vuoden 1965 asiakirjan tiedoksi antamista koskevan yleis-sopimuksen 15 artiklan 1 kappaleen mukaan riita-asiaa ei saa vastaajan poissa ollessa ratkaista, jollei haastetta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu tiedoksi riittävän ajoissa, jotta vastaaja olisi voinut ryhtyä vastaamaan asiassa. Vaikka edellä sanotusta vaatimuksesta on mahdollista poiketa antamalla asiaa koskeva selitys, lähtökohta on, että asianosaisen oikeus osallistua oikeudenkäyntiin tulee olla todellinen.

Tästä syystä ehdotetaan nimenomaisesti säädettäväksi, että asiakirjaa ei voida oikeusapupyynnön perusteella antaa tiedoksi Suomessa kuuluttamalla tai vastaavaa menettelyä noudattamalla. Kuuluttamista vastaavina pidettäisiin menettelyjä, joita noudatettaessa todennäköisyys sille, että henkilö tosiasiallisesti saa tiedon asiakirjasta, on hyvin vähäinen. Säännöksellä ei esimerkiksi suljettaisi pois sijaistiedoksianto.

Toimitetusta tiedoksiannosta laadittaisiin todistus noudattaen, mitä oikeudenkäymiskäärän 11 luvun 17 §:ssä säädetään. Sanotun säännöksen mukaan tiedoksiannosta laaditaan kirjallinen todistus, jossa on mainittava tiedoksiannon päivämäärä ja paikkakunta sekä kenelle tiedoksianto on toimitettu.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin tiedoksiantoon liittyviä kielivaatimuksia. Momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetut yleiset tiedoksiantosäännökset tulisivat sovellettaviksi tilanteessa, jossa tiedoksi annettava asiakirja on laadittu suomen tai ruotsin kielellä taikka jos tiedoksi annettavaan asiakirjaan on liitetty käännös jommallekummalle näistä kielistä.

Jollei asiakirja ole laadittu tai käännetty suomeksi tai ruotsiksi, tiedoksianto voidaan toimittaa vain, jos se, jolle asiakirja on annettava tiedoksi, vapaaehtoisesti suostuu ottamaan sen vastaan. Jotta voitaisiin katsoa, että vastaanottaja on vapaaehtoisesti suostunut ottamaan tiedoksiannettavan asiakirjan vastaan, hänen tulisi olla tietoinen oikeudestaan kieltäytyä vastaanottamasta vieraskielistä asiakirjaa.

Myös silloin, kun vastaanottaja on vapaaehtoisesti suostunut ottamaan vastaan vieraskielisen asiakirjan, tapahtuneesta tiedoksiannosta on laadittava todistus toimitetusta tiedoksiannosta. Todistuksesta tulisi tällöin ilmetä, että vastaanottaja on vapaaehtoisesti ottanut tiedoksiannon vastaan.

Vieraskielinen asiakirja voidaan antaa tiedoksi noudattaen 1 momentin mukaista menettelyä myös siinä tapauksessa, että asiakirjan vastaanottaja ymmärtää asiakirjassa käytettyä kieltä.

Jos asiakirjan antaa tiedoksi haastemies, hänen on arvioitava, hallitseeko vastaanottaja sitä kieltä, jolla tiedoksi annettava asiakirja on laadittu. Jos henkilö on esimerkiksi sen valtion kansalainen, jonka virallisella kielellä asiakirja on laadittu, on mahdollista lähteä siitä, että sanottu henkilö ymmärtää mainittua kieltä. Vastaavasti, jos englanninkielinen

asiakirja annetaan tiedoksi kansainvälistä kauppaa harjoittavalle yritykselle, on perusteltua olettaa, että yrityksen edustaja kykenee ymmärtämään asiakirjan sisällön. Viime kädessä vastaanottajan kielitaidon arvioiminen jäisi kuitenkin haastemiehen tehtäväksi.

16 §. *Tiedoksiannon toimittamatta jättäminen.* Jos tiedoksiantoa ei voitaisi toimittaa sen johdosta, että vastaanottajan olinpaikka on tuntematon tai vastaanottaja ei ole Suomessa taikka muusta vastaavasta syystä, olisi tästä viipymättä ilmoitettava pyynnön esittäneelle vieraan valtion viranomaiselle ja samalla mainittava ne syyt, joiden vuoksi tiedoksiantoa ei ole voitu toimittaa. Säännös vastaisi asiallisesti lakiehdotuksen 7 §:n 3 momenttia ja sisällytettäisiin tiedoksiantoa koskevaan lukuun vain selvyyden vuoksi.

17 §. *Konsuliviranomaisten toimittamat tiedoksiannot.* Pykälässä säädettäisiin konsuliviranomaisten toimittamasta tiedoksiannosta. Konsuliviranomaisten oikeus toimittaa tiedoksiantoja vastaanottajavaltion alueella on vakiintunut ja sitä koskeva säännös sisältyy muun muassa Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen 6 artiklaan ja vastaavasti Haagin vuoden 1965 tiedoksiantosopimuksen 8 ja 9 artiklaan.

Konsuliviranomaisten toimivallasta oikeusaputilanteissa määrätään myös Wienissä 24 päivänä huhtikuuta 1963 tehdyssä konsulisuhteita koskevassa yleissopimuksessa. Suomi on saattanut Wienin sopimuksen voimaan vuonna 1980. Yleissopimuksen 1 artikla sisältää konsuliedustuston määritelmän. Sopimuksen 5 artiklan j kohdan mukaan konsultehtäviin kuuluu tiedoksi annettavien oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen välittäminen tai virka-avun pyytäminen oikeudenkäynnissä tai todistusaineiston hankkiminen lähettäjävaltion tuomioistuimia varten voimassa olevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti tai, ellei sellaisia sopimuksia ole, millä tahansa muulla, vastaanottajavaltion lakeihin ja määräyksiin soveltuvalla tavalla.

Haagin vuoden 1965 tiedoksiantosopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen määräystä myötäillen konsuliviranomainen saisi toimittaa tiedoksiannon ainoastaan pakkokeinoja käyttämättä eli siten, että vastaanottaja vapaaehtoisesti suostuu ottamaan asiakirjan vastaan.

Säännös ei sisältäisi muita rajoituksia konsuliviranomaisen tiedoksianto-oikeuteen.

Konsuliviranomainen voisi myös lakiehdotuksen 13 §:n mukaisesti välittää pyynnön tiedoksiannon toimittamisesta oikeusministeriölle tai sille käräjäoikeudelle, jonka toimivaltaan tiedoksiannosta huolehtiminen kuuluu, jolloin tavanomaiset tiedoksiantomenettelyt tulisivat sovellettaviksi.

4 luku. **Oikeusavun pyytäminen asiakirjan tiedoksiantamiseksi**

18 §. *Suomen viranomaisen vieraan valtion viranomaiselle osoittama tiedoksiantopyyntö.* Säännöksen mukaan tuomioistuin tekisi tiedoksiantoa koskevan pyynnön ulkomaan viranomaiselle, jos on tarpeen antaa oikeudenkäyntiasiakirja tiedoksi ulkomailla. Oikeudenkäyntiin liittyviä asiakirjoja ovat haasteet, kutsut saapua tuomioistuimeen, kehoitukset kirjallisen vastauksen antamiseksi ja vastaavat asiakirjat.

Tuomioistuimella tarkoitetaan sitä tuomioistuinta, jossa asiaa käsitellään. Oikeusapupyynnön voi näin ollen tehdä yhtä lailla käräjäoikeus, hovioikeus kuin korkein oikeuskin. Jos asia kuuluu lain soveltamisalan piiriin, oikeusapupyynnön voi myös esittää erityistuomioistuimet. Poikkeukselliseksi jäävissä tilanteissa, esimerkiksi lapsen huostaanottoa koskevassa asiassa, joka kansainvälisesti katsotaan kuuluvan siviilioikeuden alaan, tiedoksianto koskevan oikeusapupyynnön voisi tehdä myös hallintotuomioistuin.

Muun kuin oikeudenkäyntiin liittyvän asiakirjan tiedoksianto voi olla tarpeen esimerkiksi perimyksen liittyvissä asioissa. Testamentti on annettava perilliselle tiedoksi, jotta testamentin määräykset voisivat tulla lainvoimaisiksi. Jos perillinen oleskelee ulkomailla, kansainvälinen tiedoksianto voi olla tarpeen.

Jos tiedoksi annettava asiakirja ei liity oikeudenkäyntiin, oikeusapupyynnön asiakirjan tiedoksi antamisesta tekisi pyynnöstä käräjäoikeus. Voimassa olevan tiedoksiantoasetuksen 12 §:n mukaan tällaisten asiakirjojen tiedoksianto koskevan oikeusapupyynnön tekee lääninhallitus, eli nykyään aluehallintovirasto. Tästä menettelystä siis luovuttaisiin ja pyyntö asiakirjan antamiseksi tiedoksi ulkomailla osoitettaisiin käräjäoikeudelle. Tiedoksianto koskevan pyynnön voisi tehdä mille tahansa Suomen käräjäoikeudelle.

Valtioneuvoston asetus tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista sisältää myös säännöksen asiakirjan toimittamisesta ulkomaille tiedoksi annettavaksi perittävästä maksusta. Maksu on tätä kirjoitettaessa 30 euroa, johon lisätään ulkomailla tiedoksiannosta mahdollisesti aiheutuneet erilliset kustannukset.

Säännös ei luonnollisesti estäisi, että asiakirjan tiedoksianto tarvitseva henkilö antaisi tiedoksianto koskevan toimeksiannon suoraan tiedoksiannoista vastaavalle taholle vieraassa valtiossa, jos tämä on sanotun valtion lain mukaan mahdollista. Esimerkiksi Haagin vuoden 1954 riita-asiain oikeudenkäyntiä koskevan yleissopimuksen 6 artiklan mukaan yleissopimuksen tiedoksianto koskevat säännökset eivät estä asianosaisia toimittamasta tiedoksiantoja suoraan sen maan haastemiesten tai asianomaisten virkamiesten välityksellä, jossa tiedoksiannon tulee tapahtua. Tämä edellyttää kuitenkin, ettei sanottu valtio vastusta viitattua toimintatapaa. Esimerkiksi perimysasioissa asianosaiset eivät ole pakotettuja hyödyntämään kansainvälistä oikeusapua testamentin tiedoksi antamisessa, vaan asiakirja voidaan antaa tiedoksi vieraassa valtiossa suoraan, mikäli tämä on vieraan valtion lain mukaan sallittua.

19 §. *Tiedoksiantopyynnön muoto ja sisältö.* Pykälän 1 momentin mukaan tiedoksianto koskeva oikeusapupyyntö olisi laadittava sen viranomaisen hyväksymälle kielelle, jolta oikeusapua pyydetään. Tiedoksianto koskevaan oikeusapupyyntöön on liitettävä tiedoksi annettavat asiakirjat. Pyyntöstä tulisi käydä ilmi asiakirjan antanut viranomainen, tarpeelliset tiedot asianosaisista, vastaanottajan osoite, tiedoksiannettavan asiakirjan laatu sekä mitä erityistä menettelyä tiedoksiannossa mahdollisesti halutaan noudatettavaksi.

Pyyntöön liitetyt asiakirjat on lainkohdan 2 *momentin* mukaan tarvittaessa käännettävä pyynnön vastaanottavan valtion hyväksymälle kielelle. Tuomioistuin vastaa oman asiakirjatuotantonsa kääntämisestä. Muiden asiakirjojen kääntämisestä vastaisi asianosainen tai asiakirjan antamista tiedoksi pyytävä muu taho.

Mainittakoon, että laki tulee sovellettavaksi vain tilanteessa, jossa vastaanottavan valtion kanssa ei ole toisin sovittu tai esimerkiksi EU-säädöksessä ei ole asiasta säädetty. Jos tiedoksianto on toimitettava esimerkiksi Haagin vuoden 1965 tiedoksianto koskevan yleissopimuksen osapuolena olevassa valtiossa, tiedoksi annettavat asiakirjat on liitettävä pyyntöön kahtena kappaleena. Lisäksi pyyntö on laadittava mainitun yleissopimuksen liitteenä olevan kaavakkeen mukaiselle lomakkeelle.

20 §. *Todisteiden vastaanottaminen ja asianosaisten kuuleminen tuomioistuimessa.* Pykälässä säädetäisiin todisteiden vastaanottamisesta tuomioistuimessa vieraan valtion pyynnöstä. Pykälän 1 *momentin* mukaan vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta todistajien tai asiantuntijoiden kuulemisesta, asiakirjojen esittämisestä, katselmuksen toimeenpanosta tai muiden todisteiden hankkimisesta taikka asianosaisten kuulemisesta huolehtisi käräjäoikeus, jos pyydetty toimenpide kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan.

Todisteiden vastaanottaminen oikeusapupyynnön perusteella edellyttäisi kuitenkin, että siviili- tai kauppaoikeudellista asiaa koskeva oikeudenkäynti on vireillä pyynnön esittäneen vieraan valtion tuomioistuimessa, välimiesoikeudessa tai vastaavassa riidanratkaisuelimessä. Lähtökohta on luonnollisesti, että kysymys on oikeusapua pyytävässä tuomioistuimessa vireillä olevaan oikeudenkäyntiin liittyvä oikeusapupyyntö. Todisteiden vastaanottamista koskeva pyyntö voisi kuitenkin liittyä riita-asiaan, joka on vireillä esimerkiksi välimiesoikeudessa tai muussa riidanratkaisuelimessä. Oikeusapupyyntö olisi myös näissä tapauksissa tehtävä tuomioistuimen kautta. Välimiesoikeus tai vastaava riidanratkaisuelin ei voisi suoraan esittää oikeusapupyyntöä Suomen tuomioistuimelle.

Oikeusavun antaminen edellyttäisi, että varsinaisen riita-asian käsittely on vireillä ulkomaisessa tuomioistuimessa. Jos oikeudenkäynti tai siihen rinnastuva riidanratkaisumenettely ei olisi vireillä, oikeusapua ei 20 §:n mukaan olisi mahdollista antaa. Varsinaisen riita-asian käsittelyä edeltävät menettelyt eivät täyttäisi asian vireilläoloa koskevaa vaatimusta.

Todistelun vastaanottamista muuta kuin riita-asian oikeuskäsittelyä varten säädetäisiin erikseen lain 6 luvussa.

Pykälän 2 *momenttiin* otettaisiin säännös siitä, minkä paikkakunnan käräjäoikeudessa kuuleminen tai todisteiden vastaanotto tapahtuisi. Tältä osin yleisenä periaatteena on, että oikeusavun antamisesta huolehtii se käräjäoikeus, jossa tämä voi tarkoituksenmukaisesti tapahtua. Jos se käräjäoikeus, jolle pyyntö on tehty tai lähetetty, katsoo, että se ei voi tämän säännöksen nojalla antaa oikeusapua, olisi sen toimitettava pyyntö sille käräjäoikeudelle, jonka se katsoo voivan sitä antaa.

21 §. *Todistelua koskevan oikeusapupyynnön muoto ja sisältö.* Ehdotuksen mukaan 5 §:n 2 momentti sisältäisi yleiset säännökset siitä, mitä vaatimuksia vieraan valtion viranomaisen Suomen viranomaisille tekemän oikeusapupyynnön tulee täyttää muotonsa ja sisältönsä osalta. Yleissäännöksen edellytykset eivät kuitenkaan olisi riittävät todistelun vastaanottamista koskevan pyynnön toimeenpanemiseksi. Lain 21 §:ssä säädettäisiin siksi erikseen niistä lisätiedoista, jotka ovat tarpeen sisällyttää erityisesti todistelun vastaanottamista koskevaan oikeusapupyyntöön.

Pykälän *1 momentin 1 kohdan* mukaan henkilön kuulemista pyydettyessä oikeusapupyyntöön olisi liitettävä kuultavien henkilöiden nimet ja osoitteet, kuultaville henkilöille esitettävät kysymykset tai ne seikat, joista heitä on tarkoitus kuulla, tarvittaessa tieto pyynnön esittäneen viranomaisen valtion lainsäädäntöön sisältyvästä oikeudesta kieltäytyä todistamasta, mahdollinen pyyntö vastaanottaa todistus valan tai vakuutuksen nojalla ja ilmoitus tällöin käytettävästä kaavasta, sekä tarvittaessa muut pyynnön esittäneen viranomaisen tarpeellisina pitämät tiedot.

Todistelupyynnön yhteydessä on keskeisintä, että pyynnössä on riittävän selvästi ilmoitettu, mistä seikoista todistajaa tai muuta henkilöä halutaan kuulla. Tarpeen vaatiessa pyyntöön voidaan liittää myös luettelo kuultavalle esitettävistä kysymyksistä.

Jos todisteiden vastaanottamista koskeva pyyntö liittyy kirjallisten todisteiden vastaanottamiseen tai esineiden katselmukseen, olisi momentin *2 kohdan* mukaan tutkittavat asiakirjat tai esineet mainittava oikeusapupyynnössä. Asiakirjat ja esineet olisi pyynnössä yksilöitävä. Esimerkiksi asiakirja tulisi yksilöidä niin tarkoin, että ulosottomies voisi viime kädessä noutaa sen tuomioistuimeen. Kun asetetaan henkilölle velvollisuus esittää asiakirja tuomioistuimessa (editio), asiakirja olisi editiovaatimuksessa kyettävä yksilöimään siten, että siitä kävisi ilmi sekä todistusteema, asiakirjatyyppi että asiakirjan laatimisajankohta. Asiakirjan yksilöimiselle asetetut vaatimukset olisivat samat kuin suomalaisessa oikeudenkäynnissä. Todettakoon, ettei oikeusapupyynnön vastaanottanut tuomioistuin voisi kieltäytyä ottamasta todistetta vastaan esimerkiksi sillä perusteella, ettei asiakirjalla sanotun tuomioistuimen käsityksen mukaan olisi merkitystä todisteena. Tämä punninta on yksin pyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävä.

Momentin *3 kohdan* mukaan pyynnöstä tulisi käydä ilmi toive tietyn menettelyn noudattamisesta todisteiden vastaanottamisessa sekä sanottua menettelyä koskevat tarpeelliset tiedot. Säännöksessä ei erikseen säädettäisi todisteiden vastaanottamisessa sovellettavasta menettelystä. Tältä osin sovellettaisiin lakiehdotuksen 7 ja 8 §:ää. Lain 8 §:n mukaan oikeusapua annettaessa noudatettaisiin oikeusapupyynnössä esitettyä erityistä menettelyä, jos se ei olisi Suomen lain vastainen. Jos erityistä menettelyä ei oikeusapupyynnössä esitetä noudatettavaksi, sovellettaisiin 7 §:n mukaisesti Suomen lakia eli käytännössä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännöksiä.

Huomioon olisi myös otettava lakiehdotuksen 23 §:n säännös, jonka mukaan todistajalla ja asiantuntijalla, jota oikeusapupyynnön perusteella kuullaan Suomessa, on oikeus kieltäytyä todistamasta tai antamasta lausuntoa sekä Suomen että myös pyynnön esittäneen vieraan valtion lain nojalla. Vastaava kieltäytymisoikeus olisi sillä, joka oikeusapupyynnön perusteella olisi velvollinen esittämään asiakirjan tai esineen.

22 §. *Läsnäolo ja osallistuminen todisteita vastaanotettaessa.* Pykälän 1 momentin mukaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltaisella viranomaisella, asianosaisilla sekä sillä, jota asia muutoin koskee, olisi oikeus olla läsnä ja esittää kysymyksiä kuultaessa todistajia, asiantuntijoita tai asianosaisia taikka muuta pyydettyä toimenpidettä suoritettaessa, jollei toisin ole säädetty.

Suomessa asianosaisilla on oikeus olla läsnä ja esittää kysymyksiä oikeudenkäynnissä kuultaville todistajille, asiantuntijoille tai muille asianosaisille. Katselmuksessa läsnäolo-oikeus on lähtökohtaisesti sama kuin kuulemisessa. Luontevaa näin ollen on, että vastaava oikeus olla läsnä ja esittää kysymyksiä olisi myös vieraan valtion tuomioistuimessa käsiteltävänä olevan riita-asian asianosaisilla ja heidän asiamiehillään tai avustajillaan oikeusapupyynnön toimeenpanon yhteydessä.

Vastaava oikeus olla läsnä ja osallistua todisteita vastaanotettaessa olisi esimerkiksi väliintulijalla. Läsnäolo- ja osallistumisoikeus määräytyisi lähtökohtaisesti oikeusapua pyytävän valtion lainsäädännön mukaisesti. Tarkoituksena ei siten ole rajoittaa vieraassa valtiossa hyväksytyä osallistumisoikeutta. Säännöstä tulisi tulkita joustavasti. Vaikka osallistumisoikeus lähtökohtaisesti olisi laaja, tarkoitus ei kuitenkaan olisi, että muut kuin suorat intressitahot saisivat osallistua oikeusapupyynnön toimeenpanoon. Esimerkiksi asianosaisten sukulaiset, puoliset ja vastaavat tahot ovat asiassa ulkopuolisia eikä heillä sellaisina olisi oikeutta esittää kysymyksiä tai muutenkaan toimia asiassa aktiivisesti. Tällaisten henkilöiden oikeutta olla läsnä todisteita vastaanotettaessa ei kuitenkaan lähtökohtaisesti olisi syytä rajoittaa.

Myös pyynnön esittäneen valtion toimivaltaisella viranomaisella, eli tuomioistuimella tai tuomioistuimen lainkäyttöhenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä, olisi oikeus olla läsnä ja esittää kysymyksiä todistelua vastaanotettaessa. Käytännössä oikeusapua pyytäneen tuomioistuimen osallistumisoikeus esimerkiksi todistajan kuulemisessa todennäköisesti toteutettaisiin puhelin- tai videokonferenssilaitteistoa hyödyntäen.

Katselmuksessa saattaa tulla esiin tilanne, jossa ajankohtaistuu liike- tai ammattisalaisuuden suojaaminen. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 56 §:n 2 momentin mukaan tällaista liike- tai ammattisalaisuutta ei saa paljastaa, elleivät tärkeät syyt sitä vaadi. Tällainen tilanne yleensä rajoittaa oikeutta olla läsnä katselmuksessa ja katselmuksen toteutetaan asiantuntijan tekemien havaintojen kautta. Kysymystä olisi aina harkittava tapauskohtaisesti ja pyyntö olisi lähtökohtaisesti pantava toimeen siten, ettei se ole ristiriidassa Suomen lainsäädännön kanssa.

Todistelun vastaanottamista koskevat oikeusapupyynnöt voivat olla hyvin erilaisia. Säännöstä olisi siksi sovellettava joustavasti ja soveltuvien osien. Jos kysymys on esimerkiksi asiakirjatodisteen toimittamisesta postitse pyynnön vastaanottaneelle tuomioistuimelle, säännökset läsnäolosta ja kyselyoikeudesta todistelua vastaanotettaessa eivät tule sovellettaviksi.

Pykälän 2 momentin mukaan pyydetyn toimenpiteen ajasta ja paikasta olisi ilmoitettava pyynnön esittäneelle vieraan valtion viranomaiselle niin hyvissä ajoin, että viranomaisen vastaavasti ehtii antaa asianmukaisesti sanotut tiedot niille, joilla on oikeus osallistua oikeudenkäyntiin. Näin turvattaisiin 1 momentissa mainittujen tahojen mahdollisuus

osallistua todisteiden vastaanottamiseen. Suomen tuomioistuimen tehtävänä ei luonnollisesti olisi ilmoittaa todisteiden vastaanottamisesta riita-asian asianosaisille vaan, säännöhdotuksen mukaisesti, vain oikeusapua pyytäneelle vieraan valtion viranomaiselle. Tämä viranomaisen ilmoittaisi tarvittaessa itse todisteiden vastaanottamisesta asianosaisille ja muille asianomaisille tahoille oman lainsäädäntönsä mukaisesti.

23 §. *Todistajan ja asiantuntijan kieltäytymisoikeus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset todistajan ja asiantuntijan oikeudesta kieltäytyä todistamasta silloin, kun kuuleminen toimitetaan Suomen tuomioistuimessa vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä. Ehdotettu säännöksen *1 momentti* vastaa pääosin voimassa olevan yhteistoimintalain 6 §:n säännöstä sekä asiallisesti EU:n todistelusetuksen 14 artiklan 1 kohtaa.

Säännöksen mukaan sillä, jota kuullaan vieraan valtion viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön nojalla todistajana tai asiantuntijana Suomen tuomioistuimessa, olisi oikeus kieltäytyä todistamasta tai antamasta lausuntoa, jos hänellä on tähän oikeus tai velvollisuus Suomen tai pyynnön esittäneen valtion lain mukaan.

On mahdollista, että pyynnön esittäneessä valtiossa voidaan kuulla jutun asianosaista todistajana. Jos asianosaista esitetään oikeusapupyynnössä kuultavaksi todistajana, kieltäytymisoikeutta koskevaa säännöstä sovellettaisiin myös häneen.

Momentin 2 virkkeen säännökset vieraan valtion lain huomioon ottamisesta vastaisivat asiallisesti edellä mainitun yhteistoimintalain 6 §:n 2 virkettä. Toisin kuin todistelusetuksen 14 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säännöksessä ei kuitenkaan lähtökohtaisesti edellytettäisi, että toimeenpanevan tuomioistuimen olisi varmistettava kieltäytymisperusteen olemassaolo oikeusapua pyytävältä tuomioistuimelta tilanteessa, jossa se muutoinkin on tuomioistuimen tiedossa.

Pykälän *2 momentti* liittyy asiakirjan tai esineen esittämistä koskevaan oikeusapupyynnöön. Lainkohdan mukaan sillä, jolla on vieraan valtion viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön nojalla velvollisuus esittää tuomioistuimessa asiakirja tai esine, olisi oikeus kieltäytyä asiakirjan tai esineen esittämisestä, jos hänellä olisi siihen oikeus tai velvollisuus Suomen tai pyynnön esittäneen valtion lain mukaan.

Säännöksestä seuraisi, ettei asianosaisella taikka muulla luonnollisella tai oikeushenkilöllä olisi velvollisuutta oikeusapupyynnötilanteessa luovuttaa asiakirjaa, jos hänellä ei tällaista velvollisuutta olisi kansallisessa riita-asian oikeudenkäynnissä. Editiota koskevat kansalliset säännökset asettaisivat näin ollen rajat sille, milloin asiakirjaa hallussaan pitävä henkilö voidaan pakkokeinon velvoittaa luovuttamaan asiakirja tuomioistuimelle.

24 §. *Pakkokeinot.* Säännöksen mukaan oikeusapuna pyydetyn todisteen vastaanottamiseksi henkilö voitaisiin pakkokeinoin velvoittaa saapumaan tuomioistuimeen tai täyttämään pyydetty toimi vain, jos sanottua pakkokeinoa voidaan käyttää Suomessa käydysissä oikeudenkäynnissä. Jos oikeusapupyynnössä esitetään kutsuun liitettäväksi uhka, jota Suomen laki ei tunne, pyyntöä ei voitaisi tältä osin panna toimeen. Todistaja voitaisiin kuitenkin velvoittaa saapumaan tuomioistuimeen sakon uhalla tai hänet voitaisiin määrätä sinne tuotavaksi.

Säännös vastaisi asiallisesti yhteistoimintalain 5 §:ää, Euroopan unionin todisteluasetuksen 13 artiklaa sekä Haagin todistelusopimuksen 10 artiklaa.

Säännöstä sovellettaisiin sekä luonnollisiin että oikeushenkilöihin.

25 §. *Kulukorvaukset.* Säännöksessä säädettäisiin todistajalle tai muulle tuomioistuimeen saapumaan velvoitetuille maksettavista kulukorvauksista.

Pykälän *1 momentin* mukaan sillä, joka on velvoitettu saapumaan vieraan valtion oikeusapupyynnön perusteella tuomioistuimeen, on oikeus pyynnöstä saada valtion varoista kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä siten kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) säädetään.

Muita tai yli meneviä kustannuksia ei valtion varoista korvattaisi. Jos kuultavalla olisi tältä osin vaatimuksia, hänen olisi vaadittava niitä asianosaisilta tai oikeusapua pyytäneeltä viranomaiselta sanotun valtion lain mukaisesti.

Momentissa säädettäisiin siis oikeusapupyynnön toimeenpanevan eli Suomen valtion kuluvastuusta suhteessa henkilöön, joka on vieraan valtion tekemän oikeusapupyynnön johdosta velvoitettu saapumaan tuomioistuimeen tai tekemään joku muu oikeusapupyynnössä edellytetty toimi. Säännöksessä ei siten säädettäisi esimerkiksi todistajan nimenneen asianosaisen velvollisuudesta maksaa nimeämälleen todistajalleen korvausta. Asianosaisen velvollisuus korvata todistajan kulut määräytyvät varsinaiseen oikeudenkäyntiin sovellettavan lain mukaan ja ne kuuluvat asian ratkaisevan tuomioistuimen toimivaltaan, eivätkä nämä kysymykset käytännössä lainkaan liity oikeusapupyynnön toimeenpanemiseen.

Asianosaisten kustannuksia ei valtion varoista korvattaisi.

Ehdotettu 1 momentti vastaa rakenteellisesti voimassa olevan yhteistoimintalain 8 §:n 1 momentin säännöstä. Mainitun lainkohdan mukaan henkilölle, joka velvoitetaan jottain tekemään todisteiden vastaanottamista koskevan oikeusapupyynnön perusteella, maksetaan korvaus yleisistä varoista. Korvausta ei makseta jutun asianosaiselle. Korvauksen määrästä ei yhteistoimintalaissa säädetä.

Tuomioistuimeen saapumaan velvoitetulle korvattaisiin laissa määritetyt kustannukset valtion varoista. Pykälän *2 momentin* mukaan nämä kulukorvaukset jäisivät valtion vahingoksi, eikä niitä perittäisi takaisin oikeusapua pyytäneeltä valtiolta.

6 luku. **Oikeusavun pyytäminen todisteiden vastaanottamiseksi**

26 §. *Oikeusapupyynnön tekemisestä päättäminen.* Säännöksessä säädettäisiin siitä, milloin tuomioistuin voisi tehdä päätöksen pyytää oikeusapua todistelun vastaanottamiseksi vieraassa valtiossa.

Säännöksen mukaan tuomioistuin voisi vireillä olevassa siviili- tai kauppaoikeudellisessa asiassa päättää oikeusapupyynnön tekemisestä todistelun vastaanottamiseksi

vieraassa valtiossa joko asianosaisen pyynnöstä tai viran puolesta. Säännösehdotuksen mukaan tuomioistuin ei olisi velvollinen esittämään pyyntöä todisteiden vastaanottamiseksi ulkomailla silloinkaan, kun asianosainen sitä esittää, vaan tuomioistuin harkitsisi tuolloinkin itsenäisesti todistelun vastaanottamisen tarpeellisuutta. Tuomioistuimen päätös todistelun vastaanottamista koskevan pyynnön tekemisestä voisi siis olla yhtä lailla kielteinen kuin myönteinenkin.

Jos välimiesoikeus tai vastaava riidanratkaisuelin esittää pyydettäväksi oikeusapua todisteiden vastaanottamiseksi, tuomioistuin toimii käytännössä vain välittävänä viranomaisena. Se ei tällaisessa tilanteessa harkitsisi pyydetyt todistelun tarpeellisuutta. Todistelun tarpeellisuutta arvioi aina pääasiaa käsiteltävä taho.

Ehdotettu säännös vastaa asiallisesti yhteistoimintalain 12 §:ää ja ehdotetulla muutoksilla käytännössä vain nykyaikaistettaisiin sanotun pykälän kirjoitusasua.

Säännös tulisi sovellettavaksi riippumatta siitä, kuuluuko pyynnön esittäminen ja sen toimeenpano Suomea sitovan sopimuksen tai EU-lainsäädännön soveltamisalaan vai ei. Kansainvälisissä yhteistyöinstrumenteissa ei näet säädetä tai määrätä siitä, milloin oikeusapupyynnöksi tulee esittää, vaan vain siitä, miten toimitaan sen jälkeen, kun tällainen pyyntö on päätetty esittää.

27 §. Todisteiden vastaanottamista koskevan oikeusapupyynnön muoto ja sisältö. Pykälässä säädettäisiin pyynnön muotovaatimuksista sekä siitä, mitä tietoja pyyntöön tulee sisällyttää.

Oikeusapupyynnöksi esitettäessä sovelletaan ensisijaisesti Suomea sitovia kansainvälisiä yhteistyöinstrumentteja. Pyydetessä oikeusapua Haagin vuoden 1970 todistelusopimuksen sopimusvaltiolta on luonnollisesti noudatettava niitä muoto- ja kielivaatimuksia sekä käytettävä niitä lomakkeita, joita sanottu sopimus edellyttää käytettävän. Vastavasti EU:n todisteluasetusta sovellettaessa noudatetaan taas siinä säädettyjä sisältö- ja kielivaatimuksia sekä käytetään asetuksessa tarkoitettuja lomakkeita. Ehdotettu säännös tulisi siksi pääosin sovellettavaksi vain suhteessa sellaisiin valtioihin, joiden kanssa Suomella ei ole voimassa mitään oikeusapujärjestelyjä.

Siitä, miten käännös- ja kustannusvastuut jakautuvat valtion ja todistajan kuulemista pyytävän asianosaisen välillä, ei kuitenkaan säädetä tai määrätä kansainvälisissä yhteistyöinstrumenteissa. Näin ollen ehdotettu säännös täydentäisi tältä osin Suomea sitovia järjestelyjä.

Pykälän *1 momentin* mukaan vieraan valtion viranomaiselle osoitetun oikeusapupyynnön tulisi sisältää 5 §:n 2 momentissa sekä 21 §:ssä mainitut tiedot, eli käytännössä samat tiedot kuin mitä Suomelle osoitetun todisteiden vastaanottamista koskevan oikeusapupyynnön edellytetään sisältävän.

Oikeusapupyynnöksi olisi *2 momentin* mukaan laadittava sen viranomaisen hyväksymälle kielelle, jolta oikeusapua pyydetään. Oletusarvo on, että pyyntö on käännettävä pyynnön vastaanottavan valtion viralliselle kielelle.

Säännöksen mukaan tuomioistuin vastaisi oikeusapupyynnön kääntämisestä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tuomioistuimen tehtävä olisi käännettävä esimerkiksi todistajan kuulemista koskevaan pyyntöön sisältyvä luettelo esitettävistä kysymyksistä. Käännöskulut maksettaisiin valtion varoista.

Jos pyynnön kääntämisestä aiheutuu huomattavasti kuluja, esimerkiksi kysymysten suuren määrän vuoksi, tai sen vuoksi, että pyyntö olisi käännettävä hyvin harvinaiselle kielelle, tuomioistuin voisi kuitenkin velvoittaa pyynnön esittämistä pyytäneen asianosaisen korvaamaan kulut joko osittain tai kokonaan. Tuomioistuin päättäisi kulujen korvaamisvelvollisuudesta viran puolesta.

Asiakirjojen liittämistä oikeusapupyyntöön säädettäisiin *3 momentissa*. Yleensä todisteiden vastaanottamista koskevaan oikeusapupyyntöön ei ole tarpeellista oheistaa muita asiakirjoja. Jos tuomioistuin kuitenkin käytännössä asianosaisen pyynnöstä katsoisi tarpeelliseksi liittää pyyntöön asiakirjoja, olisi nämä asiakirjat käännettävä pyynnön vastaanottavan valtion hyväksymälle kielelle. Liiteasiakirjojen kääntämisestä vastaisi kuitenkin asianosainen. Asiakirjan liittäminen oikeusapupyyntöön voisi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin, kun todistajaa on tarkoitus kuulla määrätyn asiakirjan laatimisesta, sen sisällöstä tai muusta asiakirjaan suoraan liittyvästä seikasta.

7 luku. **Todistelun vastaanottaminen muun kuin viranomaisen pyynnöstä**

28 §. *Todistelun vastaanottaminen oikeuden valvomista varten vieraassa valtiossa.* Laki ehdotuksen voimaantulosäännöksessä esitetään kumottavaksi laki (4/1927) todistelusta oikeuden valvomista varten ulkomailla. Lain säännöksiä on selostettu edellä yleisperustelujen jaksossa 2.1.2. Laki on aikanaan säädetty mahdollistamaan, että tietty oikeus, esimerkiksi oikeus vakuutuksesta maksettavaan korvaukseen tai perintöön, voidaan tarvittaessa näyttää toteen vieraassa valtiossa tilanteessa, jossa kysymyksessä oleva asia ei ole tuomioistuimessa ratkaistavana. Kuten yleisperusteluissa on todettu, lailla on pyritty turvaamaan Suomesta lähteneiden siirtolaisten ja heidän läheistensä oikeuksien toteutumista ulkomailla. Lakiin voi vedota myös henkilö, jolla on kotipaikka muussa valtiossa kuin Suomessa.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi ne edellä mainitun lain säännökset, jotka ovat tarpeen säilyttää. Samalla lain sisältöä nykyaikaistettaisiin.

Pykälän *1 momentin* mukaan henkilö olisi siviili- ja kauppaoikeuden alaan kuuluvassa asiassa, joka ei ole vireillä tuomioistuimessa tai muussa vastaavassa riidanratkaisuelimessä, oikeutettu saamaan oikeusapua todistajan kuulemiseksi. Vastaavasti olisi tällainen henkilö oikeutettu valallaan tai vakuutuksellaan vahvistamaan kirjallisen kertomuksen, ilmoituksen tai todistuksen oikeaksi. Asiallisesti momentti vastaisi pääosin voimassa olevan lain 1 §:ää.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin siitä, missä todistajaa kultaisiin taikka kertomus, ilmoitus tai todistus vahvistettaisiin oikeaksi valalla tai vakuutuksella. Momentin mukaan tästä huolehtisi sen paikkakunnan käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä kuultavalla

tai, jos kyse ei ole todistajan kuulemisesta, pyynnön esittäneellä henkilöllä on kotipaikka tai asuinpaikka taikka todistelun vastaanottaminen muutoin voi tarkoituksenmukaisesti tapahtua.

Säännösehdotuksen *3 momentin* mukaan todistelu voitaisiin ottaa vastaan ja vala tai vakuutus tehdä käyttäen erityistä muotoa tai menettelyä, jos tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön vastaisena.

29 §. *Asiakirjojen vahvistaminen oikeaksi.* Pykälässä säädettäisiin siitä, millä taholla olisi oikeus vahvistaa oikeaksi nimikirjoituksia, kirjallisia todistuksia tai muita asiakirjoja. Säännösehdotuksen mukaan nimikirjoitukset ja asiakirjat voisi oikeaksi vahvistaa joko kärjätuomari tai julkinen notaari.

Kuten edellä on selostettu, säädettäisiin lain 28 §:ssä todistajan kuulemisesta ja valan tai vakuutuksen antamisesta. Oikeuden valvominen vieraassa valtiossa ei kuitenkaan aina edellytä valan vannomista tai todistajan kuulemistä. Riittävää voi olla, että viranomaisen vahvistaa oikeaksi asiakirjassa olevan nimikirjoituksen, todistuksen tai muun vastaavanlaisen asiakirjan. Nimikirjoituksia ja asiakirjoja oikeaksi todistavat jo nykyisinkin maistraatit. Käytäntö toimii hyvin, minkä vuoksi sitä ei ole tarpeen muuttaa.

Pyynnöstä asiakirjan voisi kuitenkin todistaa oikeaksi myös kärjätuomari. Näin olisi tarkoituksenmukaista toimia tilanteessa, jossa on esimerkiksi tarpeen sekä vahvistaa valalla tai vakuutuksella kertomus oikeaksi että saada viranomaisen vahvistus asiakirjan oikeellisuudesta. Todistelun vastaanottamista pyytävän henkilön ei tällöin olisi tarpeen pyytää toimenpiteitä eri viranomaisilta.

8 luku. **Tuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano**

30 §. *Ulkomaisen tuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano.* Pykälässä säädettäisiin vieraassa valtiossa annetun tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano ei varsinaisesti kuulu viranomaisten välisen oikeusavun piiriin. Tuomioiden vastavuoroinen tunnustaminen ja täytäntöönpano on kuitenkin keskeinen osa valtioiden välisestä yhteistyöstä siviilioikeudellisissa asioissa. Lisäksi eräät kansainväliseen oikeusapuun liittyvistä kysymyksistä, esimerkiksi kiello vaatia ulkomaiselta kantajalta vakuuden asettamista mahdollisten oikeudenkäyntikulujen varalta, liittyy suoraan oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuteen. Tämän vuoksi on pidettävä perusteltuna, että tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta säädetään kansainvälistä oikeusapua riita-asioissa koskevassa laissa.

Pykälän *1 momentin* mukaan vieraan valtion tuomioistuimen siviili- ja kauppaoikeudellisessa asiassa antama tuomio tai päätös tunnustettaisiin ja pantaisiin täytäntöön Suomessa, jos siitä on erikseen sovittu tai lailla säädetty.

Säännöksessä todettaisiin siten selkeästi, että tuomion tunnustaminen edellyttää, että siitä on säädetty tai määrätty laissa tai kansainvälisessä sitoumuksessa. Jos tällaista velvoitetta ei ole, vieraassa valtiossa annettua tuomiota ei tunnusteta eikä panna täytäntöön Suomessa.

Asian kirjoittaminen auki lakiin on tärkeää, koska lainkäyttäjällä ja erityisesti vieraassa valtiossa vireillä olevan oikeudenkäynnin asianosaisella on intressi tietää, onko tällaisen oikeudenkäynnin johdosta annettu tuomio täytäntöönpanokelpoinen Suomessa.

Todettakoon kuitenkin, että vaikka vieraassa valtiossa annettu tuomio ei saa positiivista eikä negatiivista oikeusvoimaa Suomessa, sen vaikutus ei ole mitätön. Vaikka oikeudenkäynti on täytäntöönpanoperusteen saamiseksi käytävä uudelleen Suomessa, on vieraassa valtiossa samassa asiassa samojen asianosaisten välillä annetulla tuomiolla yleensä merkittävää painoarvoa näyttöä arvioitaessa.

Pykälän 2 *momentissa* todettaisiin, että lain säännöksiä sovelletaan soveltuvin osin tuomion tai päätöksen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon.

Kuten edellä on todettu, vieraassa valtiossa annettuja tuomioita ei tunnusteta eikä panna täytäntöön, ellei siitä ole erikseen sovittu tai säädetty. Tehtäessä valtioiden välisiä sopimuksia tuomioiden tunnustamisesta tai laadittaessa asiasta kansallista tai ylikansallista lainsäädäntöä, sovitaan lähtökohtaisesti myös tunnustamisesta ja täytäntöönpanossa noudatettavasta menettelystä. Näin ollen tarvetta yleislain tason sääntelylle ei yleensä ole. Kaikista menettelyssä esiin tulevista seikoista ei kuitenkaan ole aina sovittu tai säädetty, jolloin menettelyyn sovelletaan täydentävästi kansallista lainsäädäntöä.

31 §. *Menettely*. Pykälässä säädettäisiin ulkomaisen tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanossa sovellettavasta menettelystä. Käytännössä säännökset täydentäisivät tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevista sopimuksista, ylikansallisesta lainsäädännöstä tai muussa laissa olevia menettelysäännöksiä.

Pykälän 1 *momentin* mukaan vieraassa valtiossa annetun tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista pyydetäisiin käräjäoikeudelta. Käräjäoikeuksien keskinäinen toimivalta määräytyisi oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten mukaan.

Tuomioistuimelle osoitettu hakemus tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisesta käsitellään hakemusasioiden käsittelystä säädettyssä menettelyssä (OK 8 luku). Jos kuitenkin on sovittu tai muualla säädetty noudatettavaksi oikeudenkäymiskaaren 8 luvusta poikkeavaa menettelyä, noudatetaan sitä. Esimerkiksi Bryssel I asetuksen (44/2001) perusteella tehty eksekvaturihakemus tutkitaan käräjäoikeudessa vastapuolta kuulematta.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistavan päätöksen tiedoksiannosta hakijan vastapuolelle.

Kun päätös annetaan vastapuolta kuulematta, päätöksen antaminen vastapuolelle tiedoksi ja hänen oikeutensa hakea päätökseen muutosta korostuu. Esimerkiksi Bryssel I asetuksen 42 artiklan 2 kohdassa säädetään, että tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan hakemuksen johdosta tehty päätös on annettava hakijan vastapuolelle tiedoksi. Asetus ei kuitenkaan sisällä säännöksiä siitä, miten tiedoksianto tulisi toteuttaa. Päätös annetaan näin ollen tiedoksi siten kuin kansallisessa laissa säädetään. Suomen laissa ei kuitenkaan ole yleisiä säännöksiä yksipuolisessa menettelyssä annetun päätöksen tiedoksiannosta. Kun laissa ei ole säädetty siitä, vastaako täytäntöönpanon hakija

vai tuomioistuin päätöksen tiedoksiantamisesta, käytäntö on vaihdellut käräjäoikeuksien kesken. Tilanteen selventämiseksi ehdotetaan, että asiaa koskeva säännös sisällytetään nyt säädettävään lakiin.

Jos tuomioistuin ratkaisee asian vastapuolta lainkaan kuulematta, annettu päätös on käytännössä rinnastettavissa haasteeseen, koska vastapuolella ei ole ollut edes mahdollisuutta toimia hakemuksen johdosta. Tästä johtuen voidaan katsoa perustelluksi, että käräjäoikeus huolehtii tällaisen päätöksen tiedoksiannosta samalla tavalla kuin haasteen tiedoksiannosta.

Jos päätös tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisesta on kuitenkin tehty siten, että vastapuolta on menettelyn aikana kuultu ja/tai hänelle on annettu tieto päätöksen antamisesta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 11 §:ssä säädetään, tuomioistuimen ei tarvitsisi erikseen antaa päätöstä tiedoksi.

Lainkohdan mukaan silloin, kun vieraassa valtiossa annettu tuomio olisi hakemuksesta vahvistettu Suomessa täytäntöönpanokelpoiseksi vastapuolta kuulematta ilman, että päätöksen antamisesta on ilmoitettu hakijan vastapuolelle oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 11 §:n mukaisesti, päätös olisi 2 momentin mukaan annettava hänelle tiedoksi. Päätöksen tiedoksiannosta huolehtisi käräjäoikeus siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään haasteen tiedoksiannosta.

32 §. *Muutoksenhaku.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta eksekvatuuripäätökseen. Tällaiseen päätökseen saisi säännöksen mukaan hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta asianomaisen tuomioistuimen tuomioon säädetään. Tästä seuraisi, että muutoksenhakuun sovelletaan oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua koskevia säännöksiä, jollei toisin ole sovittu tai laissa säädetty. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että käräjäoikeuden päätökseen olisi puhevallan menettämisen uhalla ilmoitettava tyytymättömyyttä viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, jona käräjäoikeuden ratkaisu annettiin tai julistettiin.

Säännöstä sovellettaisiin myös päätöksiin, jotka annetaan vastapuolta kuulematta. Tällaisessa tilanteessa päätös katsottaisiin kuitenkin muutoksenhakua koskevia säännöksiä sovellettaessa vastapuolen osalta annetuksi vasta sinä päivänä, jolloin päätös on annettu hänelle tiedoksi siten kuin lain 31 §:ssä säädetään.

Näin varmistettaisiin velvoitetun tosiasiallinen muutoksenhakuoikeus.

33 §. *Oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen täytäntöönpano.* Yhteistoimintalain 3 luvussa säädetään ulkomaan tuomioistuimen päätösten täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa. Luvun säännökset tulevat sovellettaviksi ainoastaan, jos kysymys on ulkomaan tuomioistuimen antamasta päätöksestä velvoittaa kantaja tai väliintullut asianosainen maksamaan oikeudenkäyntikuluja ja tällöinkin vain, jos täytäntöönpanovelvoite perustuu sopimukseen tai vastavuoroisuusjärjestelyyn. Luvussa säädetään päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisessa noudatettavasta menettelystä, toimivaltaisesta tuomioistuimesta, tiedoksiannosta ja muutoksenhausta. Kuten todettu, luvun säännösten soveltamisala on varsin suppea.

Yhteistoimintalain 3 luvun täytäntöönpanoa koskevat säännökset liittyvät Haagin vuoden 1954 ja 1980 yleissopimusten säännöksiin vapautuksesta asettaa vakuus mahdollisten oikeudenkäyntikulujen varalta. Vakuudenasettamisvapautus tarkoittaa, että kantajaan tai väliintulleeseen asianosaiseen ei voi kohdistaa velvoitetta asettaa vakuus mahdollisen oikeudenkäyntikulukorvausvelvoitteen varalta. Vapautus velvollisuudesta asettaa vakuus edellyttää kuitenkin, että oikeudenkäyntikuluja koskeva päätös voidaan panna täytäntöön nopeasti ja vaivatta valtiossa, jossa kantajalla on täytäntöönpanokelpoisia varoja, siis yleensä siinä valtiossa missä kantajalla on koti- tai asuinpaikka.

Kun Suomessa ei tunnusteta eikä panna täytäntöön vieraassa valtiossa annettuja tuomioita ilman sitä koskevaa sopimusta tai säädöstä, on oikeudenkäyntikuluja koskevan tuomion täytäntöönpanosta säädetty erikseen.

Voimassa olevat säännökset perustuvat ja osin vastaavat sekä Haagin vuoden 1954 ja erityisesti vuoden 1980 sopimuksen määräyksiä, vaikka säännöksissä ei sanottuihin sopimuksiin nimenomaisesti viitata.

Eräs lainsäädännön uudistamisen tavoite on selkeyttää voimassa olevaa lainsäädäntöä. Suomi on saattaessaan voimaan Haagin edellä viitatu yleissopimukset sitoutunut panemaan täytäntöön muussa sopimusvaltiossa tehdyt oikeudenkäyntikuluja koskevat ratkaisut, siten kuin siitä on sopimuksissa määrätty. Siltä osin kuin lainkohdat liittyvät selkeästi tiettyyn sopimusjärjestelyyn, on perusteltua kirjoittaa tämä auki lakitekstiin. Näin on erityisesti silloin, kun kysymys on hyvin spesifisestä asiasta. Siksi ehdotetaan nyt, että 33 pykälän *1 momentissa* selkeästi todettaisiin, että Haagin vuoden 1954 ja 1980 tehtyjen sopimusten sopimusvaltioiden tuomioistuinten kantajaa tai väliintullutta asianosaista vastaan annetut oikeudenkäyntikuluja koskevat päätökset olisivat täällä täytäntöönpanokelpoisia sanotun lainkohdan mukaan.

Pykälän 2, 3 ja 4 momentin säännökset vastaisivat sisällöltään yhteistoimintalain 17 §:ää.

Pykälän *2 momentin* mukaan päätöksen vahvistamista täytäntöönpanokelpoiseksi pyydetään käräjäoikeudelta, jollei vieraan valtion kanssa ole toisin sovittu.

Päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen olisi *3 momentin* mukaan liitettävä oikeaksi todistettu jäljennös päätöksen niistä osista, joista käy ilmi asian laatu, asianosaisten nimi ja asema oikeudenkäynnissä sekä oikeudenkäyntikulujen suoritusvelvollisuus. Lisäksi hakemukseen olisi liitettävä todistus siitä, että päätös on lainvoimainen ja täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on annettu.

Pykälän *4 momentissa* todettaisiin, että mikäli päätös on laadittu muulla kielellä kuin suomeksi tai ruotsiksi, olisi hakemukseen liitettävä myös oikeaksi todistettu käännös siitä jommallekummalle näistä kielistä, jollei käräjäoikeus myönnä tästä poikkeusta.

34 §. *Oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi.* Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi tarpeellisilta osin yhteistoimintalain 18 §:n säännökset. Pykälän *1 momentti* vastaisi yhteistoimintalain 18 §:n 1 momenttia. Lainkohdan mukaan käräjäoikeuden olisi ratkaistava 33 §:ssä tarkoitettu asia asianosaisia

kuulematta. Ratkaisu tehtäisiin näin ollen hakemuksen perusteella kirjallisessa menettelyssä. Jos hakemus olisi laadittu laissa säädettyllä tavalla, käräjäoikeuden olisi vahvistettava päätös täytäntöönpanokelpoiseksi. Vahvistuksen myötä oikeudenkäyntikuluja koskeva ulkomainen päätös pantaisiin täytäntöön niin kuin Suomen tuomioistuimen lainvoiman saanut tuomio, jollei ylempi viranomainen toisin määräisi.

Pykälän 2 *momentti* vastaisi yhteistoimintalain 18 §:n 2 momenttia. Säännöksen mukaan käräjäoikeuden tulee asianosaisen pyynnöstä myös vahvistaa täytäntöön pantavan päätöksen kääntämisestä ja käännöksen oikeaksi todistamisesta aiheutuneiden kustannusten määrä sekä määrätä kustannukset perittäviksi ulosottoimin samalla tavoin kuin 1 momentissa säädetään oikeudenkäyntikuluista.

Pykälän 3 *momentin* mukaan asian käsittelystä tai asiassa annettavasta toimituskirjasta ei perittäisi maksua. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 18 §:n 3 momenttia.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin toimivaltaisesta käräjäoikeudesta ja tuomioistuimen käsittelyssä noudatettavasta menettelystä. Lainkohta olisi yhteistoimintalain 18 §:n 4 momenttia yleisempi. Tämä johtuu siitä, että ehdotetun lain 31 §:ään sisällytettäisiin yleisesti sovellettavat säännökset siitä, miten päätös, joka on annettu vastapuolta kuulematta, tulee antaa tiedoksi sekä muutoksenhausta tällaiseen päätökseen. Näin ollen viittaus sanottuun lainkohtaan olisi tässä yhteydessä riittävä.

35 §. *Todistus Suomessa annetun ratkaisun täytäntöönpanokelpoisuudesta*. Haettaessa Suomessa annetun tuomion tai päätöksen taikka tehdyn sovinnon täytäntöönpanoa ulkomailta, edellytetään eräissä tilanteissa, että täytäntöönpanoa pyytävä taho esittää todistuksen ratkaisun tai sovinnon täytäntöönpanokelpoisuudesta Suomessa. Yleisesti sovellettavaa säännöstä tällaisen todistuksen antamisesta ei ole.

Asiasta on kuitenkin säädetty erityislaeilla. Esimerkiksi pohjoismaiden kesken tehdyn yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa tarkoittavan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain (881/1977) 2 §:n mukaan jokainen käräjäoikeus on velvollinen pyynnöstä antamaan todistuksen ratkaisun tai sovinnon täytäntöönpanokelpoisuudesta Suomessa taikka, milloin ratkaisu koskee lapsen huoltoa tai luovuttamista huoltajalleen taikka tapaamisoikeutta, todistuksen siitä, voiko ratkaisu olla täytäntöönpanon perusteena Suomessa, jos täällä annettu tuomio tai muu ratkaisu taikka täällä tehty sovinto halutaan panna täytäntöön Islannissa, Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa.

Koska edellä selostettu todistus voi olla tarpeellinen muissakin rajat ylittävissä täytäntöönpanotilanteissa, ehdotetaan otettavaksi lakiin säännös täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan todistuksen antamisesta.

Ehdotuksen mukaan sen tuomioistuimen tai viranomaisen, joka on antanut tuomion tai muun ratkaisun taikka vahvistanut sovinnon, on pyynnöstä annettava todistus ratkaisun tai sovinnon täytäntöönpanokelpoisuudesta Suomessa, jos tuomio tai muun ratkaisu taikka sovinto halutaan panna vieraassa valtiossa täytäntöön.

Säännöksessä todistuksen olisi velvollinen antamaan se viranomainen, joka on päätöksen tehnyt. Tämä menettely olisi tarkoituksenmukaisempi kuin esimerkiksi edellä selostettua pohjoismaisen tuomiokonvention voimaansaattamislain 2 §:ssä tarkoitettu menettely, jonka mukaan käräjäoikeudet ovat yleisesti velvollisia laatimaan täytäntöönpanokelpoisuustodistuksia kaikista sanotussa lainkohdassa mainituista ratkaisuksista.

Ehdotettu säännös olisi sovellettavissa yhtä lailla pohjoismaiseen tuomiolakiin perustuvassa kuin muussa rajat ylittävässä täytäntöönpanossa. Näin ollen pohjoismaisen tuomiokonvention voimaansaattamislain 2 § ehdotetaan tässä yhteydessä kumottavaksi.

9 luku. **Tarkemmat säännökset ja voimaantulo**

36 §. *Tarkemmat säännökset.* Säännöksen mukaan oikeusapupyyntöön liitettävien asiakirjojen kääntämisestä ja asiakirjan tiedoksiannosta perittävistä maksuista ja kustannuksista olisi mahdollista säätää asetuksella.

Esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi pohjoismaiden keskeisestä oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa annetun asetuksen muuttamisesta. Asetuksen käännös- ja kuluvastuita koskevia säännöksiä muutettaisiin vastaamaan sanamuodoltaan ja rakenteeltaan yleislain vastaavia säännöksiä. Säännösten sisältöä ei muutettaisi.

37 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentti sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

Koska esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusi laki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, ehdotetaan pykälän 2 momentissa nykyisen yhteistoimintalain kumoamista.

Uuteen lakiin sisällytettäisiin eräissä erillislaeissa olevat säännökset. Siitä johtuen ehdotetaan myös näiden erillislakien kumoamista.

Laki todistelusta oikeuden valvomista varten ulkomaalla kumottaisiin ja lain säännökset otettaisiin nykyaikaistettuina, mutta sisällöltään muuttumattomina, uuden lain 7 lukuun.

Keskinäisestä oikeusavusta annettaessa tiedoksi asiakirjoja yksityisoikeudellisissa asioissa annetun asetuksen säännökset siirrettäisiin tarpeellisilta osin uuteen yleislakiin, minkä vuoksi asetus esitetään kumottavaksi.

Suomen viranomaisten eräille kansainvälisille elimille annettavasta virka-avusta annetussa asetuksessa viitataan edellä mainittuun tiedoksiantoasetukseen. Kun tiedoksiantoasetuksen säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi yleislakiin, käy erillinen asetus tiedoksiantoasetuksen soveltamisesta annettaessa oikeusapua eräille kansainvälisille elimille tarpeettomaksi. Asetus esitetään sen vuoksi kumottavaksi.

Siitä, miten korvauksia on maksettava asioissa, jotka koskevat virka-avun antamista ulkomaan oikeusviranomaisille taikka eräille kansainvälisille elimille, ehdotetaan säädettäväksi kattavasti uudessa yleislaissa. Nykyinen asiaa koskeva asetus esitetään tämän vuoksi tarpeettomana kumottavaksi.

Asetus maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämisestä eräissä tapauksissa esitetään kumottavaksi. Asetuksen mukaan asiassa, joka koskee elatusapua koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa ulkomailla, tai isyyden vahvistamista taikka elatusavun vahvistamista, hakijalla on oikeus täyteen oikeusapuun vastavuoroisuuden ehdoin, jos hänellä on kotipaikka muualla kuin Suomessa. Suomen keskusviranomaisesta eräissä elatusapua koskevissa kansainvälisissä asioissa annetun lain (1076/2010) 4 §:n nojalla edellä tarkoitettu hakija saa asetuksessa luetelluissa asioissa korvauksetta oikeusapua sen estämättä, mitä oikeusavun edellytyksistä on muuten säädetty. Lain soveltaminen ei edellytä vastavuoroisuutta. Koska oikeudesta oikeusapuun asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa näin ollen säädetään muualla laissa, asetus ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi.

Uusi yleislaki kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa täydentäisi soveltuvien osin erityislakeja, sopimuksia ja EU-lainsäädäntöä. Lain 35 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös todistuksen antamisesta Suomessa annetun ratkaisun täytäntöönpanokelpoisuudesta. Vastaaventyypinen säännös on Pohjoismaiden kesken tehdyn yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa tarkoittavan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 2 §:ssä. Tarpeettomien päällekkäisyyksien ja eroavaisuuksien välttämiseksi ehdotetaan, että sanotun lain 2 § kumotaan.

Yhteistoimintalain 20 §:n ja maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämisestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen nojalla on tehty vastavuoroisuusjärjestelyjä elatusavun kansainvälisestä perinnästä. Tällainen järjestely on voimassa ainakin Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen muiden osavaltioiden kuin Alabaman sekä Suomen ja Kanadan Ontarion provinssin kanssa. Nämä ja mahdolliset muut vastavuoroisuusjärjestelyt jäisivät säännöksen *3 momentin* mukaan voimaan sellaisina kuin niistä on sovittu.

Pykälän *4 momentin* mukaisesti lakia sovellettaisiin oikeusapupyyntöihin tai hakemuksiin, jotka on tehty tai jotka vastaanotetaan lain voimaantulon jälkeen. Säännöksestä seuraisi, että lakia sovellettaisiin sellaiseen Suomesta vieraan valtion viranomaiselle osoitettuun pyyntöön, jonka oikeusapua pyytävä viranomaislainen lähettää lain voimaantulon jälkeen. Pyyntöön saapumisella välittävälle viranomaiselle tai vastaavasti ulkomaan valtion vastaanottavalle viranomaiselle, ei olisi lain sovellettavaksi tulemisen kannalta merkitystä. Jos pyyntö oikeusavun saamiseksi on sen sijaan lähetetty oikeusapua tarvitsevalta oikeusviranomaiselta ennen kuin uusi laki on tullut voimaan, sovelletaan pyyntöön mitä tuolloin voimassa olevassa laissa on säädetty.

Vastaavasti lakia sovellettaisiin oikeusapupyyntöihin ja muiden kuin viranomaisten tekemiin hakemuksiin, jotka on otettu vastaan joko välittävässä tai pyynnön toimeenpanevassa viranomaisessa lain voimaantulopäivän jälkeen. Merkitystä ei siis olisi sillä, koska Suomeen saapunut oikeusapupyyntö tai hakemus on tehty, päivätty tai lähetetty vieraasta valtiosta.

8.2 Laki eräille kansainvälisille elimille Suomessa annettavasta virka-avusta sekä sellaisten elinten toimivallasta annetun lain muuttamisesta

1 §. Säännöksen sisältämä viittaus voimassa olevaan yhteistoimintalakiin korvataan viittauksella uuteen kansainväliseen oikeusapulakiin. Samalla nykyaikaistettaisiin eräiltä osin pykälän kieliasua.

2 §. Säännöksen 2 *momentti* ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi.

3 §. Säännös ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi. Kulukorvausten perimiseen sovellettaisiin soveltuvin osin kansainvälistä oikeusapua siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevan lain säännöksiä.

8.3 Laki Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä oikeudenhoitoa koskevista säännöksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2 §. *Oikeusavun antaminen.* Pykälän 1 *momentissa* oleva sana alioikeus korvataan käräjäoikeudella. Säännöksen 2 *momentin* viittaus yhteistoimintalakiin korvataan viittauksella säädettävään kansainvälistä oikeusapua siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevaan lakiin.

8.4 Laki oikeusapulain muuttamisesta

2 §. *Oikeusapuun oikeudetut.* Pykälän 1 *momentin* mukaan oikeusapua annetaan henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa. Kotikuntakäsite, siten kuin sitä oikeusapulaissa sovelletaan, on varsin joustava. Jos henkilö oleskelee laillisesti Suomessa, hänellä on oikeusapulakia sovellettaessa Suomessa kotikunta mahdollisista väestökisterimerkinnoistä tai niissä olevista puutteista riippumatta. Kotikuntaan viittaaminen oikeusavun edellytyksenä saattaa kuitenkin aiheuttaa sekaannusta ottaen huomioon, että oikeutta oikeusapuun silloin, kun kysymys on henkilöstä, jolla on asuin- tai kotipaikka EU tai ETA-valtiossa, määräytyy terminologistesti henkilön asuin- tai kotipaikan mukaan.

Säännöksen selkeyttämiseksi käsite kotikunta korvataan viittauksella koti- tai asuinpaikkaan myös siinä tapauksessa, että oikeusapuun oikeutettu henkilö asuu Suomessa.

3 §. *Oikeusavun taloudelliset edellytykset.* Yhteistoimintalain 19 § ehdotetaan siirrettäväksi asiallisesti muuttamattomana uudeksi oikeusapulain 3 §:n 5 momentiksi.

9 Tarkemmat säännökset

Esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi pohjoismaiden keskeisestä oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta.

Voimassa olevan asetuksen 6 §:n 2 momentin mukaan tiedoksiantopyynnön johdosta laadittuun asiakirjaan, joka on kirjoitettu muulla kuin norjan-, ruotsin- tai tanskankielellä, on liitettävä oikeaksi todistettu käännös jollekin näistä kielistä. Käsitteellä asiakirja viitataan käytännössä tiedoksiantotodistukseen. Säännöksen ymmärrettävyyden lisäämiseksi todistus mainittaisiin nimenomaisesti lainkohdassa.

Asetuksen 7 §:ää yksinkertaistettaisiin. Voimassa olevassa pykälässä säädetään yksityisen asianosaisen velvollisuudesta suorittaa lunastus- ja toimituspalkkioita sekä pyynnön lähettämisestä ja asiakirjojen kääntämisestä aiheutuvia välittömiä kustannuksia silloin, kun oikeusapupyynnö esitetään hänen hakemuksesta tai ilmoituksesta.

Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 momentissa säädettäisiin asiakirjojen käännösvastuun jakautumisesta tuomioistuimen ja oikeusapupyynnön esittämistä pyytäneen henkilön välillä. Momentin mukaan oikeusapua pyytänyt viranomainen vastaisi itse tuottamiensa asiakirjojen kääntämisestä. Vastaavasti muiden oikeusapupyynnöön liitettävien asiakirjojen kääntämisestä vastaisi asianosainen tai, jos kysymys on asiakirjan tiedoksiannosta, muu tiedoksiantoa pyytänyt henkilö.

Säännöksessä ei enää säädettäisi tiedoksiantoa pyytäneeltä henkilöltä perittävistä maksuista ja kustannuksista. Tältä osin viitattaisiin pykälän 2 momentissa tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annettuun asetukseen.

10 Voimaantulo

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

1.

Laki

kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 §

Lain soveltamisala

Tämän lain säännöksiä sovelletaan kansainväliseen oikeusapuun siviili- ja kauppaoikeudellisessa asiassa.

Tässä laissa tarkoitettuun kansainväliseen oikeusapuun kuuluu:

- 1) oikeudenkäynti- tai muiden asiakirjojen tiedoksianto;
- 2) todistajien ja asiantuntijoiden sekä asianosaisten kuuleminen, asiantuntijalauseuntojen hankkiminen, katselmusten toimittaminen, asiakirjojen ja esinetodisteiden hankkiminen sekä muiden todisteiden ja selvitysten vastaanottaminen ja toimittaminen siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsittelyä varten; ja
- 3) muu siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsittelyä varten tarvittava oikeusapu.

Tätä lakia sovelletaan, jollei muusta laista, Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

2 §

Keskusviranomainen

Tämän lain soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä huolehtivana keskusviranomaisena toimii oikeusministeriö.

Keskusviranomaisena oikeusministeriön tehtävänä on:

- 1) ottaa tarvittaessa vastaan vieraan valtion viranomaisen lähettämät oikeusapupyynnöt;
- 2) huolehtia itse tai toimivaltaisten Suomen viranomaisten välityksellä vieraan valtion viranomaisten lähettämien oikeusapupyyntöjen täyttämisestä;
- 3) lähettää tarvittaessa Suomen toimivaltaisten viranomaisten oikeusapupyynnöt vieraan valtion viranomaisille;
- 4) huolehtia asiakirjojen kääntämisestä siten kuin tässä laissa säädetään; sekä
- 5) huolehtia muista keskusviranomaiselle kuuluvista tehtävistä.

3 §

Suomen viranomaisille tehdyt oikeusapupyynnöt

Vieraan valtion viranomaisen pyyntö oikeusavun antamisesta tehdään suoraan sille viranomaiselle, jonka toimivaltaan pyynnön täyttäminen kuuluu. Pyyntö voidaan myös lähettää oikeusministeriölle.

Jos oikeusapupyyntö on lähetetty oikeusministeriölle, ministeriön tulee viipymättä toimittaa pyyntö sille viranomaiselle, jonka toimivaltaan pyynnön toimeenpano kuuluu.

Jos oikeusapupyyntö saapuu muulle kuin 1 tai 2 momentissa mainitulle viranomaiselle, on pyyntö lähetettävä edelleen toimivaltaiselle viranomaiselle.

4 §

Oikeusapupyynnön tekeminen vieraan valtion viranomaiselle

Oikeusapupyynnön vieraalle valtiolle voi tehdä tuomioistuin, oikeusministeriö tai muu toimivaltainen oikeusviranomainen.

Oikeusapupyyntö lähetetään vieraalle valtiolle noudattaen vieraan valtion edellyttämää järjestystä sekä ottaen huomioon, mitä Suomen ja vieraan valtion välillä mahdollisesti voimassa olevissa sopimuksissa on määrätty. Jollei Suomen ja vieraan valtion välillä ole voimassa oikeusapupyynnön tekemistä koskevaa sopimusta, pyyntö lähetetään vieraalle valtiolle ulkoasiainministeriön välityksellä.

2 luku

Oikeusavun antaminen

5 §

Oikeusapupyynnön muoto ja sisältö

Vieraan valtion viranomaisen Suomen viranomaiselle osoittama oikeusapupyyntö voidaan tehdä kirjallisesti tai sähköisenä viestinä. Jos pyynnön tai siihen liittyvän asiakirjan oikeaperäisyydestä tai sisällöstä syntyy epäilystä, voi oikeusministeriö tai toimivaltainen viranomainen edellyttää, että pyyntö vahvistetaan tarvittavilta osilta kirjallisesti. Jos oikeusapupyyntö koskee asiakirjan tiedoksi antamista, pyyntö on tehtävä kirjallisesti ja siihen on liitettävä tiedoksi annettava asiakirja. Oikeusapupyyntöä ja siihen liittyviä asiakirjoja ei tarvitse laillistaa, ellei siihen ole erityistä syytä.

Oikeusapupyynnön tulee sisältää seuraavat tiedot:

- 1) pyynnön tehnyt viranomainen ja viranomainen, jota pyydetään suorittamaan toimenpide;
- 2) asianosaisten ja tarvittaessa heidän edustajiensa nimet ja yhteystiedot;
- 3) oikeudenkäynnin laatu ja kohde sekä lyhyt selostus asiasta tai, jos pyyntö koskee asiakirjan tiedoksi antoa, asiakirjan laatu; ja
- 4) pyynnön sisältö ja perusteet.

Jos pyyntö koskee todisteiden vastaanottamista, oikeusapupyynnön tulee sisältää myös 21 §:ssä tarkoitetut tiedot.

Oikeusapupyyntö voidaan täyttää, vaikka pyyntö ei täytä 2 tai 3 momentissa asetettuja vaatimuksia, jos puutteellisuudet ovat sen laatuksia, että ne eivät estä pyynnön toimeenpanoa.

6 §

Oikeusapupyynnön kieli

Suomelle osoitettu oikeusapupyyntö on tehtävä suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka siihen on liitettävä pyynnöstä käännös jollekin näistä kielistä. Pyyntöön liittyvien asiakirjojen tulee samoin olla joko suomen, ruotsin tai englannin kielellä taikka niihin on liitettävä käännökset jollekin näistä kielistä, jollei tässä laissa jäljempänä toisin säädetä.

Jos oikeusapupyyntö tai sen liitteet on laadittu muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla kielellä, toimivaltainen viranomainen voi harkintansa mukaan täyttää pyynnön, jollei pyynnön täyttämiseksi tämän lain mukaan muutoin ole estettä.

7 §

Pyynnön toimeenpano

Oikeusapupyynnön täyttämässä on noudatettava Suomen lain mukaista menettelyä, jollei jäljempänä toisin säädetä. Oikeusapupyyntö on täytettävä viipymättä ja oikeusapupyynnön toimeenpanossa on mikäli mahdollista noudatettava pyynnössä esitettyjä tai siitä muutoin ilmeneviä määräaikoja.

Jos oikeusapupyyntö tai siihen liitetyt asiakirjat ovat niin puutteelliset, että pyyntöä ei voida täyttää, on pyynnön esittänyttä vieraan valtion viranomaista viipymättä pyydettyä täydentämään pyyntöä taikka antamaan asiassa lisäselvityksiä.

Jos oikeusapupyyntöä ei voida täyttää tai jos pyynnön täytäntöönpano viivästyy, on tästä ilmoitettava viipymättä pyynnön esittäneen vieraan valtion viranomaiselle sekä samalla mainittava pyynnön täyttämättä jättämisen peruste taikka viivästyksen syyt.

8 §

Pyynnössä esitetyn erityisen menettelyn noudattaminen

Oikeusapupyynnön toimeenpanossa voidaan noudattaa pyynnössä esitettyä erityistä muotoa tai menettelyä, jos tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön vastaisena.

Jos pyyntöä ei voida täyttää noudattaen pyynnössä esitettyä menettelyä, on tästä viipymättä ilmoitettava pyynnön esittäneen vieraan valtion viranomaiselle sekä samalla tiedusteltava, onko pyyntö tästä huolimatta pantava täytäntöön.

9 §

Pakkokeinojen käytön rajoitukset

Jos oikeusapupyyntö sisältää kutsun saapua kuultavaksi vieraan valtion viranomaisen eteen, ei Suomen viranomaisen saa velvoittaa kuultavaksi kutsuttua noudattamaan kutsua taikka käyttää kuultavaksi kutsuttua vastaan pakkokeinoja kutsun noudattamatta jättämisen johdosta.

Todistajan ja asianomistajan velvollisuudesta noudattaa toisen pohjoismaan tuomioistuimen antamaa kutsua säädetään velvollisuudesta saapua toisen pohjoismaan tuomioistuimeen eräissä tapauksissa annetussa laissa (349/1975).

10 §

Ehdottomat kieltäytymisperusteet

Oikeusapua ei anneta, jos oikeusavun antaminen saattaisi loukata Suomen täysivaltaisuutta tai vaarantaa Suomen turvallisuutta taikka muita olennaisia etuja.

Oikeusapua ei anneta, jos oikeusavun antaminen olisi ristiriidassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa taikka jos oikeusavun antaminen muutoin olisi Suomen oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden vastaista.

11 §

Oikeusavun epäämisestä päättäminen

Oikeusavun epäämisestä päättää se viranomainen, jonka toimivaltaan pyynnön täyttäminen kuuluu. Jos oikeusapupyyntö on lähetetty keskusviranomaisena toimivalle oikeusministeriölle, voi oikeusministeriö toimittamatta pyyntöä toimivaltaiselle viranomaiselle päättää, että oikeusapua ei anneta, jos on ilmeistä, että oikeusapua ei voida asiassa antaa.

Päätökseen, jolla vieraan valtion viranomaisen esittämä oikeusapupyyntö on evätty, ei saa hakea muutosta.

12 §

Oikeusavun antamisesta aiheutuvat kustannukset

Vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä annetusta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista ei peritä korvausta pyynnön esittäneeltä vieraalta valtiolta, ellei jäljempänä tässä laissa toisin säädetä.

3 luku

Oikeusavun antaminen asiakirjan tiedoksiannossa

13 §

Tiedoksiantopyynnöt

Vieraan valtion viranomaisen pyyntö tiedoksiannon toimittamisesta voidaan lähettää oikeusministeriölle taikka toimittaa suoraan sille käräjäoikeudelle, jonka toimivaltaan tiedoksiannosta huolehtiminen kuuluu.

14 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Asiakirjan tiedoksiannosta huolehtii sen paikkakunnan käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä tiedoksiannon vastaanottajalla on kotipaikka taikka joka muutoin voi tarkoituksenmukaisesti huolehtia tiedoksiannosta. Jos pyyntö on toimitettu tuomioistuimelle, jonka tehtäviin tiedoksiannon toimittaminen ei kuulu, on tuomioistuimen viipymättä lähetettävä pyyntö ja siihen liittyvät asiakirjat toimivaltaiselle tuomioistuimelle, jollei pyynnön vastaanottanut tuomioistuin katso itse voivansa huolehtia tiedoksiannosta.

15 §

Tiedoksiannon toimittaminen

Tiedoksianto toimitetaan noudattaen sitä menettelyä, jota Suomen lain mukaan on vastaavan asiakirjan tiedoksiannossa noudatettava, taikka noudattaen pyynnössä esitettyä erityistä menettelyä, jos tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön vastaisena. Asiakirjaa ei kuitenkaan saa antaa tiedoksi kuuluttamalla tai muulla vastaavalla tavalla.

Asiakirjan tiedoksianto toimitetaan 1 momentin mukaisesti, jos tiedoksi annettava asiakirja on suomen tai ruotsin kielellä taikka jos tiedoksi annettavaan asiakirjaan on liitetty käännös jommallekummalle näistä kielistä. Asiakirja voidaan tämän estämättä kuitenkin antaa tiedoksi, jos se, jolle asiakirja on annettava tiedoksi, suostuu ottamaan sen vastaan tai hallitsee sitä kieltä, jolla asiakirja tai sen käännös on laadittu.

16 §

Tiedoksiannon toimittamatta jääminen

Jos tiedoksiantoa ei voida toimittaa sen johdosta, että vastaanottajan olinpaikka on tuntematon tai vastaanottaja ei ole Suomessa taikka muusta syystä, on tästä viipymättä ilmoitettava pyynnön esittäneelle vieraan valtion viranomaiselle ja samalla mainittava ne syyt, joiden vuoksi tiedoksiantoa ei ole voitu toimittaa.

17 §

Konsuliviranomaisten toimittamat tiedoksiannot

Tiedoksiannon Suomessa voi edellä sanotun lisäksi pakkokeinoja käyttämättä toimittaa myös vieraan valtion konsuliviranomainen tai konsuliviranomaisen tehtävistä huolehtiva diplomaattinen edustaja.

4 luku

Oikeusavun pyytäminen asiakirjan tiedoksiantamiseksi

18 §

Suomen viranomaisen vieraan valtion viranomaiselle osoittama tiedoksiantopyyntö

Jos oikeudenkäyntiasiakirja on annettava tiedoksi ulkomailla, tuomioistuin tekee tiedoksiantoa koskevan pyynnön ulkomaan viranomaiselle. Muun asiakirjan tiedoksiantoa koskevan pyynnön tekee vaadittaessa käräjäoikeus.

19 §

Tiedoksiantopyynnön muoto ja sisältö

Tiedoksiantoa koskeva oikeusapupyyntö on laadittava sen viranomaisen hyväksymälle kielelle, jolta oikeusapua pyydetään. Tiedoksiantoa koskevaan oikeusapupyyntöön on liitettävä tiedoksiannettavat asiakirjat. Pyynnöstä on käytävä ilmi asiakirjan antanut viranomainen, tarpeelliset tiedot asianosaisista, vastaanottajan osoite, tiedoksiannettavan asiakirjan laatu sekä mitä erityistä menettelyä tiedoksiannossa ehkä halutaan noudatettavaksi.

Pyyntöön liitetyt asiakirjat on tarvittaessa käännettävä pyynnön vastaanottavan valtion hyväksymälle kielelle. Tuomioistuin vastaa itse tuottamiensa asiakirjojen kääntämisestä. Muiden asiakirjojen kääntämisestä vastaa asianosainen.

5 luku

Oikeusavun antaminen todisteiden vastaanottamisessa

20 §

Todisteiden vastaanottaminen ja asianosaisten kuuleminen tuomioistuimessa

Jos vieraan valtion viranomaisen tekemä oikeusapupyyntö koskee todistajien tai asiantuntijoiden kuulemistä, asiakirjojen esittämistä, katselmuksen toimeenpanoa tai muiden todisteiden hankkimista taikka asianosaisten kuulemistä ja pyydetty toimenpide kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan, todisteiden vastaanottamisesta tai kuulemisesta huolehtii käräjäoikeus. Todisteiden vastaanottaminen edellyttää, että asiaa koskeva oikeudenkäynti on vireillä pyynnön esittäneen vieraan valtion tuomioistuimessa, välimiesmenettelyssä tai muussa vastaavassa riidanratkaisumenettelyssä.

Todisteiden vastaanottamisesta tai asianosaisten kuulemisesta huolehtii sen paikkakunnan käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä kuultavalla on kotipaikka tai asuinpaikka taikka jossa todisteiden vastaanottaminen tai kuuleminen muutoin voi tarkoituksenmukaisesti tapahtua.

21 §

Todistelua koskevan oikeusapupyynnön muoto ja sisältö

Oikeusapupyynnön tulee edellä 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi sisältää seuraavat tiedot:

- 1) pyydetessä henkilön kuulemista, kuultavien henkilöiden nimet ja osoitteet, kuultaville henkilöille esitettävät kysymykset tai ne seikat, joista heitä on tarkoitettu kuulla, tarvittaessa tieto pyynnön esittäneen viranomaisen valtion lainsäädäntöön sisältyvästä oikeudesta kieltäytyä todistamasta, mahdollinen pyyntö vastaanottaa todistus valan tai vakuutuksen nojalla ja ilmoitus tällöin käytettävästä kaavasta sekä tarvittaessa muut pyynnön esittäneen viranomaisen tarpeellisinä pitämät tiedot;
- 2) pyydetessä muuta todisteiden vastaanottamista, tutkittavat asiakirjat tai esineet; sekä
- 3) pyyntö tietyn menettelyn noudattamisesta todisteiden vastaanottamisessa sekä sitä koskevat tarpeelliset tiedot.

22 §

Läsnäolo ja osallistuminen todisteita vastaanotettaessa

Pyynnön esittäneen valtion toimivaltaisella viranomaisella, asianosaisilla sekä sillä, jota asia muutoin koskee, on oikeus olla läsnä ja esittää kysymyksiä kuultaessa todistajia, asiantuntijoita tai asianosaisia taikka muuta pyydettyä toimenpidettä suoritettaessa, jollei toisin ole säädetty.

Pyydetyn toimenpiteen ajasta ja paikasta on ilmoitettava pyynnön esittäneelle vieraan valtion viranomaiselle hyvissä ajoin.

23 §

Kieltäytymisoikeus

Sillä, jota kuullaan vieraan valtion viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön nojalla todistajana tai asiantuntijana Suomen tuomioistuimessa, on oikeus kieltäytyä todistamasta tai antamasta lausuntoa, jos hänellä on tähän oikeus tai velvollisuus Suomen tai pyynnön esittäneen valtion lain mukaan. Vieraan valtion laki otetaan huomioon, jos oikeus tai velvollisuus kieltäytyä todistamasta on todettu vieraan valtion tekemässä oikeusapupyynnössä tai jos pyynnön tehnyt vieraan valtion viranomainen tämän vahvistaa Suomen tuomioistuimen pyynnöstä taikka jos kieltäytymisperuste muutoin on tuomioistuimen tiedossa.

Sillä, jolla on vieraan valtion viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön nojalla velvollisuus esittää tuomioistuimessa asiakirja tai esine, on oikeus kieltäytyä asiakirjan tai esineen esittämisestä, jos hänellä on siihen oikeus tai velvollisuus Suomen tai pyynnön esittäneen valtion lain mukaan.

24 §

Pakkokeinot

Oikeusapuna pyydetyn todisteen vastaanottamiseksi henkilö voidaan pakkokeinoin velvoittaa saapumaan tuomioistuimeen tai täyttämään pyydetty toimi vain, jos pakkokeinoin Suomen lain mukaan saa sellaiseen tarkoitukseen käyttöä.

25 §

Kulukorvaukset

Sillä, joka on velvoitettu saapumaan vieraan valtion oikeusapupyynnön perusteella tuomioistuimeen, on oikeus pyynnöstä saada valtion varoista kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä siten kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972) säädetään. Asianosaisten kustannuksia ei korvata valtion varoista.

Edellä 1 momentin nojalla maksetut korvaukset jäävät valtion vahingoksi.

6 luku

Oikeusavun pyytäminen todisteiden vastaanottamiseksi

26 §

Oikeusapupyynnön tekemisestä päättäminen

Tuomioistuin voi vireillä olevassa siviili- tai kauppaoikeudellisessa asiassa asianosaisten pyynnöstä tai viran puolesta päättää oikeusapupyynnön tekemisestä todistelun vastaanottamiseksi vieraassa valtiossa.

27 §

Todisteiden vastaanottamista koskevan oikeusapupyynnön muoto ja sisältö

Vieraan valtion viranomaiselle osoitetun oikeusapupyynnön tulee sisältää edellä 5 §:n 2 momentissa sekä 21 §:ssä mainitut tiedot.

Oikeusapupyynnön on laadittava sen viranomaisen hyväksymälle kielelle, jolta oikeusapua pyydetään. Tuomioistuin vastaa oikeusapupyynnön kääntämisestä ja siitä aiheutuvat kulut jäävät valtion vahingoksi. Jos oikeusapupyynnön kääntämisestä aiheutuu

huomattavia kuluja, tuomioistuin voi harkintansa mukaan velvoittaa pyynnön esittämistä pyytäneen asianosaisen korvaamaan nämä kulut valtiolle osittain tai kokonaan.

Jos tuomioistuin katsoo aiheelliseksi liittää pyyntöön asiakirjoja, asiakirjat on käännettävä pyynnön vastaanottavan valtion hyväksymälle kielelle. Pyyntöön mahdollisesti liitettävien asiakirjojen kääntämisestä vastaa asianosainen.

7 luku

Todistelun vastaanottaminen muun kuin viranomaisen pyynnöstä

28 §

Todistelun vastaanottaminen oikeuden valvomista varten vieraassa valtiossa

Jos tämän lain soveltamisalaan kuuluva asia ei ole vireillä ulkomaan tuomioistuimessa tai vastaavassa riidanratkaisuelimessä, mutta oikeusavun antaminen on tarpeen oikeusapua pyytävän henkilön oikeuden toteennäyttämiseksi ulkomailla, saa hän pyytää todistajaa kuultavaksi taikka vahvistaa valallaan tai vakuutuksellaan oikeaksi kertomuksen, ilmoituksen tai todistuksen.

Todistajan kuulemisesta ja kertomuksen, ilmoituksen tai todistuksen vahvistamisesta huolehtii sen paikkakunnan käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä kuultavalla tai, jos kyse ei ole todistajan kuulemisesta, pyynnön esittäneellä on kotipaikka tai asuinpaikka taikka todistelun vastaanottaminen muutoin voi tarkoituksenmukaisesti tapahtua.

Todistelu voidaan pyydetäessä ottaa vastaan ja vala tai vakuutus tehdä käyttäen erityistä muotoa tai menettelyä, jos tätä ei voida pitää Suomen lainsäädännön vastaisena.

29 §

Asiakirjojen vahvistaminen oikeaksi

Käräjätuomarin tai julkisen notaarin tulee pyydetäessä vahvistaa oikeaksi 28 §:ssä mainittuun tarkoitukseen tarvittavia nimikirjoituksia, kirjallisia todistuksia ja muita asiakirjoja.

8 luku

Tuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano

30 §

Ulkomaisen tuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano

Vieraan valtion tuomioistuimen siviili- ja kauppaoikeudellisessa asiassa antama tuomio tai päätös tunnustetaan ja panna täytäntöön Suomessa, jos siitä on erikseen sovittu tai lailla säädetty.

Tämän lain säännöksiä sovelletaan tuomion tai päätöksen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon siltä osin kuin toisin ei ole sovittu tai säädetty.

31 §

Menettely

Vieraassa valtiossa annetun tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista pyydetään käräjäoikeudelta. Asian käsittelyyn sovelletaan soveltuvin osin mitä hakemusasioiden käsittelystä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään.

Jos vieraassa valtiossa annettu tuomio on hakemuksesta vahvistettu Suomessa täytäntöönpanokelpoiseksi vastapuolta kuulematta ilman, että päätöksen antamisesta on ilmoitettu hakijan vastapuolelle oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 11 §:n mukaisesti, päätös on annettava hänelle tiedoksi. Käräjäoikeus huolehtii päätöksen tiedoksiannosta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa haasteen tiedoksiannosta säädetään.

32 §

Muutoksenhaku

Vieraassa valtiossa annetun tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta asianomaisen tuomioistuimen tuomioon säädetään. Jos päätös on annettu hakijan vastapuolelle tiedoksi siten kuin 31 §:ssä säädetään, päätös katsotaan muutoksenhakua koskevia säännöksiä sovellettaessa hänen osaltaan annetuksi tiedoksiantopäivänä.

33 §

Oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen täytäntöönpano

Riita-asiain oikeudenkäynnistä Haagissa 1 päivänä maaliskuuta 1954 tehdyn sopimuksen tai kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamisesta Haagissa 25 päivänä lokakuuta 1980 tehdyn yleissopimuksen osapuolena olevan valtion tuomioistuimen

siviili- tai kauppaoikeudellisessa asiassa antama päätös, jolla kantaja tai väliintullut asianosainen on määrätty maksamaan oikeudenkäyntikuluja, on Suomessa täytäntöönpanokelpoinen, kun se on hakemuksesta vahvistettu täytäntöönpanokelpoiseksi.

Päätöksen vahvistamista täytäntöönpanokelpoiseksi pyydetään kärjäoikeudelta, jollei vieraan valtion kanssa ole toisin sovittu.

Hakemukseen on liitettävä:

- 1) oikeaksi todistettu jäljennös päätöksen niistä osista, joista käy ilmi asian laatu, asianosaisten nimi ja asema oikeudenkäynnissä sekä oikeudenkäyntikulujen suoritusvelvollisuus; ja
- 2) todistus siitä, että päätös on lainvoimainen ja täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on annettu.

Jos päätös on laadittu muulla kielellä kuin suomeksi tai ruotsiksi, on hakemukseen liitettävä myös oikeaksi todistettu käännös siitä jommallekummalle näistä kielistä, jollei kärjäoikeus myönnä tästä poikkeusta.

34 §

Oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi

Kärjäoikeuden on ratkaistava 33 §:ssä tarkoitettu asia asianosaisia kuulematta. Jos hakemus täyttää sille asetetut muotovaatimukset, kärjäoikeuden on vahvistettava oikeudenkäyntikuluja koskeva päätös täytäntöönpanokelpoiseksi. Päätös pannaan tällöin täytäntöön niin kuin Suomen tuomioistuimen lainvoiman saanut tuomio, jollei ylempi viranomainen toisin määrää.

Asianosaisen pyynnöstä kärjäoikeuden tulee myös vahvistaa päätöksen kääntämisestä ja käännöksen oikeaksi todistamisesta aiheutuneiden kustannusten määrä sekä määrätä kustannukset perittäviksi ulosottoin samalla tavoin kuin 1 momentissa oikeudenkäyntikuluista säädetään.

Asian käsittelystä tai asiassa annettavasta toimituskirjasta ei peritä maksua.

Sen paikkakunnan kärjäoikeus, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpano voi tapahtua, on asiassa toimivaltainen. Asian käsittelyssä noudatetaan mitä 31 §:ssä säädetään, jollei muussa laissa tai vieraan valtion kanssa tehdyssä sopimuksessa toisin säädetä tai määrätä.

35 §

Todistus Suomessa annetun ratkaisun täytäntöönpanokelpoisuudesta

Milloin Suomessa annettu tuomio tai muu ratkaisu taikka sovinto halutaan panna täytäntöön vieraassa valtiossa, on sen tuomioistuimen tai viranomaisen, joka on antanut tuomion tai muun ratkaisun taikka vahvistanut sovinnon, pyynnöstä annettava todistus ratkaisun tai sovinnon täytäntöönpanokelpoisuudesta Suomessa.

9 luku

Tarkemmat säännökset ja voimaantulo

36 §

Tarkemmat säännökset

Oikeusapupyynnön liitettävien asiakirjojen kääntämisestä ja asiakirjan tiedoksiannosta perittävistä maksuista ja kustannuksista voidaan säätää asetuksella.

37 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 201 .

Tällä lailla kumotaan:

- 1) laki (171/1921) Suomen ja ulkomaan viranomaisten yhteistoiminnasta oikeudenkäynnissä sekä ulkomaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta eräissä tapauksissa,
- 2) laki (4/1927) todistelusta oikeuden valvomista varten ulkomaalla,
- 3) asetus (214/1930) Suomen viranomaisten eräille kansainvälisille elimille annettavasta virka-avusta,
- 4) asetus (215/1930) siitä, miten korvauksia on maksettava asioissa, jotka koskevat virka-avun antamista ulkomaan oikeusviranomaisille taikka eräille kansainvälisille elimille,
- 5) asetus (211/1982) keskinäisestä oikeusavusta annettaessa tiedoksi asiakirjoja yksityisoikeudellisissa asioissa,
- 6) asetus (833/1989) maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämisestä eräissä tapauksissa, sekä
- 7) Pohjoismaiden kesken tehdyn yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa tarkoittavan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain (881/1977) 2 § laissa 800/1996.

Lain (171/1921) 20 §:n nojalla tehdyt vastavuoroisuusjärjestelyt jäävät edelleen voimaan sellaisina kuin niistä on sovittu.

Tätä lakia sovelletaan sellaisiin lain soveltamisalaan kuuluviin oikeusapupyyntöihin tai hakemuksiin, jotka on tehty tai otettu vastaan lain voimaantulon jälkeen.

2.

Laki

eräille kansainvälisille elimille Suomessa annettavasta virka-avusta sekä sellaisten elinten toimivallasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan eräille kansainvälisille elimille Suomessa annettavasta virka-avusta sekä sellaisten elinten toimivallasta annetun lain (22/1930) 2 §:n 2 momentti sekä 3 §, sekä

muutetaan 1 § seuraavasti:

1 §

Suomen tuomioistuimen on annettava kansainvälistä oikeusapua pysyväälle kansainväliselle tuomioistuimelle sekä kansainvälisen riidan sovittelimista tai ratkaisemista varten asetetulle tutkintakomissiolle, sovintolautakunnalle, välitysoikeudelle tai muulle sellaiselle elimelle, mikäli sopimuksessa, jonka Suomi on tehnyt vieraan valtion kanssa tahi johon Suomi on liittynyt edellytetään sellaista kansainvälistä oikeusapua annettavaksi taikka valtioneuvosto katsoo kohtuulliseksi siihen suostua. Kansainvälistä oikeusapua annettaessa noudatetaan soveltuvin osin mitä kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annetussa laissa (/201) säädetään.

2 §

Jos sopimuksessa, jonka Suomi on tehnyt tahi johon Suomi on liittynyt, on 1 §:ssä tarkoitettu kansainväliselle elimelle varattu oikeus Suomen alueella kuulustelemalla todistajia tai asiantuntijoita taikka muuten itse ryhtyä todistusten tai muun selvityksen hankkimiseen taikka jos valtioneuvosto katsoo kohtuulliseksi elimelle tämän oikeuden myöntää, olkoon sellaisella elimellä siinä suhteessa sama toimivalta kuin Suomen tuomioistuimella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 201 .

3.

Laki

Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä oikeudenhoitoa koskevista säännöksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 31 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1554/1994) 2 § seuraavasti:

2 §

Oikeusavun antaminen

Euroopan unionin tuomioistuimen pyynnöstä käräjäoikeus antaa oikeusapua todistajien ja asiantuntijoiden kuulemiseksi taikka muiden todisteiden vastaanottamiseksi siten kuin eräille kansainvälisille elimille Suomessa annettavasta virka-avusta sekä sellaisten elinten toimivallasta annetussa laissa (22/1930) säädetään.

Oikeusapupyyntö lähetetään toimivaltaiselle käräjäoikeudelle noudattaen mitä kansainvälisestä oikeusavusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annetussa laissa (/201) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 201 .

4.

Laki

oikeusapulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä huhtikuuta 2002 annetun oikeusapulain (257/2002) 2 §:n 1 momentti, sekä

lisätään 3 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

2 §

Oikeusapuun oikeutetut

Oikeusapua annetaan henkilölle, jolla on asuin- tai kotipaikka Suomessa taikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

---

3 §

Oikeusavun taloudelliset edellytykset

Asiassa, joka koskee kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamisesta Haagissa 25 päivänä lokakuuta 1980 tehtyyn yhteissopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annetun tuomioistuimen päätöksen saattamista Suomessa tunnustetuksi tai täytäntöönpanokelpoiseksi, hakija on oikeutettu saamaan oikeusapua korvauksetta, jos hän on saanut oikeusapua tai vapautuksen kulujen tai maksujen suorittamisesta siinä menettelyssä, jossa päätös on annettu.

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 201 .

ASETUSLUONNOS

Valtioneuvoston asetus pohjoismaiden keskeisestä oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä,

muutetaan pohjoismaiden keskeisestä oikeusavusta tiedoksiannon toimittamisessa ja todistelussa annetun valtioneuvoston asetuksen (470/1975) 6 §:n 2 momentti ja 7 § seuraavasti:

6 §

Milloin tiedoksiantopyynnön johdosta laadittu tiedoksiantotodistus tai muu vastaava asiakirja on kirjoitettu muulla kuin norjan-, ruotsin- tai tanskankielellä, on siihen liitettävä oikeaksi todistettu käännös jollekin näistä kielistä.

7 §

Oikeusapua pyytänyt viranomainen vastaa itse tuottamiensa asiakirjojen kääntämisestä. Muiden oikeusapupyyntöön liitettävien asiakirjojen kääntämisestä vastaa asianosainen tai muu asiakirjan tiedoksiantoa pyytänyt henkilö.

Tiedoksiannosta perittävistä maksuista ja kustannuksista säädetään tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa asetuksessa (1214/2010).

Tämä asetus tulee voimaan   päivänä   kuuta 201 .

LAGFÖRSLAG

1.

Lag

om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

Bestämmelserna i denna lag tillämpas på internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden.

Internationell rättslig hjälp som avses i denna lag omfattar:

- 1) delgivning av rättegångshandlingar eller andra handlingar,
- 2) hörande av vittnen och sakkunniga samt parter, inhämtande av sakkunnigutlåtanden, förrättande av syn, anskaffande av handlingar och bevisföremål samt mottagande av andra bevis och utredningar och sändande av dem för behandlingen av civil- och handelsrättsliga ärenden, och
- 3) annan rättslig hjälp som behövs för behandlingen av civil- och straffrättsliga ärenden.

Denna lag tillämpas, om inte annat föranleds av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller något internationellt avtal som är bindande för Finland.

2 §

Central myndighet

Central myndighet med ansvar för uppgifterna enligt denna lag är justitieministeriet.

I egenskap av central myndighet ska justitieministeriet:

- 1) vid behov ta emot begäran om rättslig hjälp som framställs av utländska myndigheter,
- 2) själv eller genom behöriga finska myndigheter se till att framställningar om rättslig hjälp uppfylls,
- 3) vid behov sända begäran om rättslig hjälp från behöriga finska myndigheter till utländska myndigheter,
- 4) ombesörja översättningen av handlingar på det sätt som föreskrivs i denna lag, samt
- 5) ombesörja övriga uppgifter som hör till den centrala myndigheten.

3 §

Begäran om rättslig hjälp av finska myndigheter

En utländsk myndighet sänder begäran om rättslig hjälp direkt till den myndighet till vars behörighet hör att uppfylla begäran. Begäran får också sändas till justitieministeriet.

Om begäran om rättslig hjälp har sänts till justitieministeriet, ska ministeriet utan dröjsmål vidarebefordra begäran till den myndighet som är behörig att verkställa den.

Om begäran om rättslig hjälp kommer in till någon annan myndighet än de som nämns i 1 eller 2 mom., ska begäran vidarebefordras till den behöriga myndigheten.

4 §

Framställande av begäran om rättslig hjälp till en utländsk myndighet

Till en främmande stat får begäran om rättslig hjälp framställas av domstolarna, justitieministeriet eller någon annan behörig myndighet.

Begäran om rättslig hjälp sänds till den främmande staten med iakttagande av den ordning som denna stat kräver samt med beaktande av bestämmelserna i eventuella gällande avtal mellan Finland och den främmande staten. Om det mellan Finland och en främmande stat inte finns ett gällande avtal om framställande av begäran om rättslig hjälp, sänds begäran till den främmande staten genom förmedling av utrikesministeriet.

2 kap.

Lämnande av rättslig hjälp

5 §

Formen för och innehållet i en begäran om rättslig hjälp

En främmande stats begäran om rättslig hjälp som riktas till en finsk myndighet får göras skriftligen eller som elektroniskt meddelande. Om det uppstår tvivel om begärens eller den bifogade handlingens äkthet eller innehåll, får justitieministeriet eller den behöriga myndigheten kräva att begäran till behövliga delar bekräftas skriftligen. Om begäran om rättslig hjälp gäller delgivning av en handling, ska begäran framställas skriftligen och till den ska fogas den handling som ska delges. Legalisering behövs inte för begäran om rättslig hjälp och därtill hörande handlingar, om det inte finns särskilda skäl till det.

Av begäran om rättslig hjälp ska framgå följande uppgifter:

- 1) vilken myndighet som framställt begäran och den myndighet som begärs utföra åtgärden,
- 2) parternas och vid behov deras företrädares namn och kontaktuppgifter,
- 3) arten av och föremålet för rättegången samt ett kort referat över ärendet eller, om begäran gäller delgivning av en handling, handlingens art, och
- 4) innehållet i och grunderna för begäran.

Om begäran gäller mottagande av bevis, ska begäran om rättslig hjälp också innehålla de uppgifter som avses i 21 §.

En begäran om rättslig hjälp kan uppfyllas även om den inte fyller kraven enligt 2 eller 3 mom., om bristfälligheterna är av sådan art att de inte hindrar att begäran verkställs.

6 §

Språket för en begäran om rättslig hjälp

En begäran om rättslig hjälp som riktas till Finland ska avfattas på finska, svenska eller engelska eller åtföljas av en översättning till något av dessa språk. De handlingar som ansluter sig till begäran ska likaså vara avfattade på finska, svenska eller engelska eller åtföljas av översättningar till något av dessa språk, om inte något annat föreskrivs nedan i denna lag.

Om en begäran om rättslig hjälp eller dess bilagor har avfattats på något annat än de i 1 mom. avsedda språken, får den behöriga myndigheten enligt sin prövning uppfylla begäran, om det inte i övrigt finns hinder enligt denna lag för att uppfylla begäran.

7 §

Verkställighet av begäran

Vid uppfyllandet av en begäran om rättslig hjälp ska iakttas ett förfarande enligt finsk lag, om inte något annat föreskrivs nedan. Begäran om rättslig hjälp ska uppfyllas utan dröjsmål och om möjligt verkställas med iakttagande av de tidsgränser som anges i eller som annars framgår av den.

Om begäran om rättslig hjälp eller de bifogade handlingarna är så bristfälliga att begäran inte kan uppfyllas, ska den utländska myndighet som har framställt begäran utan dröjsmål uppmanas att komplettera begäran eller att ge ytterligare upplysningar i saken.

Om en begäran om rättslig hjälp inte kan uppfyllas eller om verkställigheten fördröjs, ska detta utan dröjsmål meddelas den utländska myndighet som framställt begäran och samtidigt ska grunden för att begäran inte uppfylls eller orsaken till dröjsmålet nämnas.

8 §

Iakttagande av ett särskilt förfarande som nämnts i begäran

Vid verkställigheten av en begäran om rättslig hjälp får iakttas en i begäran framställd särskild form eller ett särskilt förfarande, om detta inte kan anses strida mot finsk lagstiftning.

Om begäran inte kan uppfyllas med iakttagande av det förfarande som framställts i begäran, ska detta utan dröjsmål meddelas den utländska myndigheten och samtidigt efterhöras, om begäran trots detta ska verkställas.

9 §

Begränsningar i användningen av tvångsmedel

Om en begäran om rättslig hjälp innehåller en kallelse att infinna sig för att höras inför en främmande stats myndighet, får den finska myndigheten inte förplikta den som kallats att höras att iaktta kallelsen eller använda tvångsmedel mot den som kallats att höras för att kallelsen inte har iakttagits.

Bestämmelser om ett vittnes och målsägandens skyldighet att iaktta en kallelse som har utfärdats av en domstol i ett annat nordiskt land finns i lagen om skyldighet att i vissa fall inställa sig vid domstol i annat nordiskt land (349/1975).

10 §

Ovillkorliga grunder för förvägrande

Rättslig hjälp lämnas inte om lämnandet av hjälpen kan kränka Finlands suveränitet eller äventyra Finlands säkerhet eller andra väsentliga intressen.

Rättslig hjälp lämnas inte om lämnandet av hjälpen strider mot principerna om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna eller om lämnandet av hjälpen annars strider mot grundprinciperna för Finlands rättsordning.

11 §

Beslut att avslå begäran om rättslig hjälp

Den myndighet som är behörig att uppfylla en begäran om rättslig hjälp beslutar om att avslå begäran om hjälp. Om begäran om rättslig hjälp har sänts till justitieministeriet i dess egenskap av central myndighet, får justitieministeriet utan att sända begäran till den behöriga myndigheten besluta att rättslig hjälp inte lämnas, om det är uppenbart att rättslig hjälp inte kan lämnas i ärendet.

Ett beslut genom vilket en främmande stats begäran om rättslig hjälp har avslagits får inte överklagas.

12 §

Kostnaderna för lämnande av rättslig hjälp

För kostnaderna för rättslig hjälp som lämnats på begäran av en främmande stats myndighet uppbärs inte ersättning av den främmande staten, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

3 kap.

Lämnande av rättslig hjälp vid delgivning av handlingar

13 §

Begäran om delgivning

En främmande stats myndighets begäran om delgivning får sändas till justitieministeriet eller befordras direkt till den tingsrätt som är behörig att sköta om delgivningen.

14 §

Behöriga myndigheter

Delgivning av en handling ombesörjs av tingsrätten på den ort inom vars domkrets mottagaren har sitt hemvist eller som annars ändamålsenligt kan sköta om delgivningen. Om begäran har sänts till en domstol till vars uppgifter delgivningen inte hör, ska domstolen utan dröjsmål sända begäran och de handlingar som har samband med den till den behöriga domstolen, om inte den domstol som mottagit begäran själv anser sig kunna ombesörja delgivningen.

15 §

Delgivning

Delgivningen sker med iakttagande av det förfarande som enligt finsk lag ska iakttas vid delgivningen av motsvarande handling eller av ett i begäran framställt särskilt förfarande, om detta inte kan anses strida mot finsk lagstiftning. En handling får dock inte delges genom kungörelse eller på något annat motsvarande sätt.

Delgivning av en handling sker i enlighet med 1 mom., om den handling som ska delges är på finska eller svenska eller om den åtföljs av en översättning till någotdera av dessa språk. Oberoende av detta får en handling ändå delges, om den som handlingen ska delges samtycker till att ta emot den eller behärskar det språk på vilket handlingen eller översättningen har avfattats.

16 §

Att inte verkställa delgivning

Om delgivning inte kan ske på grund av att mottagarens vistelseort är okänd eller mottagaren inte befinner sig i Finland eller av någon annan orsak, ska detta utan dröjsmål meddelas den främmande stats myndighet som framställt begäran och samtidigt ska grunden för att delgivningen inte kan ske nämnas.

17 §

Delgivningar som verkställs av konsulära myndigheter

En delgivning i Finland kan utöver det ovan nämnda utan användning av tvångsmedel verkställas av en främmande stats konsulära myndighet eller en diplomatisk representant som sköter om den konsulära myndighetens uppgifter.

4 kap.

Begäran av rättslig hjälp för delgivning av handlingar

18 §

En finsk myndighets begäran om delgivning som riktas till en främmande stats myndighet

Om en rättegångshandling ska delges utomlands, framställer domstolen en begäran om delgivning till en utländsk myndighet. En begäran om delgivning av en annan handling framställs på ansökan av tingsrätten.

19 §

Formen för och innehållet i en begäran om rättslig hjälp

En begäran om rättslig hjälp som gäller delgivning ska avfattas på det språk som den myndighet av vilken rättslig hjälp begärs godtar. Till en begäran om rättslig hjälp som gäller delgivning ska fogas de handlingar som ska delges. Av begäran ska framgå den myndighet som har utfärdat handlingen, behövliga uppgifter om parterna, mottagarens adress, arten av den handling som ska delges samt vilket särskilt förfarande som man eventuellt önskar att används.

De handlingar som fogats till begäran ska vid behov översättas till ett språk som godtas av den stat som mottar begäran. Domstolen svarar för översättningen av sina egna handlingar. Parten svarar för översättning av övriga handlingar.

5 kap.

Att lämna rättslig hjälp vid mottagande av bevis

20 §

Mottagande av bevis och hörande av parter vid domstol

Om en begäran om rättslig hjälp som en främmande stats myndighet har framställt gäller hörande av vittnen eller sakkunniga, företeende av handlingar, verkställande av syn eller skaffande av andra bevis eller hörande av parter, ombesörjer tingsrätten mottagandet av bevisen eller hörandet. Mottagande av bevis förutsätter att en rättegång som gäller saken är anhängig vid en domstol i den stat som har framställt begäran, som skiljeförfarande eller något annat motsvarande tvistlösningsförfarande.

Mottagande av bevis eller hörande av parter sköter tingsrätten på den ort inom vars domkrets den som ska höras har sitt hemvist eller där mottagande av bevis eller hörande av vittne annars kan ske ändamålsenligt.

21 §

Formen för och innehållet i en begäran om rättslig hjälp som gäller bevisning

En begäran om rättslig hjälp som gäller bevisning ska utöver de uppgifter som avses i 5 § 2 mom. innehålla följande uppgifter:

- 1) om det begärs hörande av en person, namnen på och adresserna för de personer som ska höras, de frågor som ska ställas personerna som ska höras eller de omständigheter som de avses bli hörda, vid behov uppgifter om rätten att vägra vittna som ingår i lagstiftningen i den stat som framställt begäran, en eventuell begäran om att ta emot ett bevis under ed eller försäkran och uppgift om den form som då ska iakttas samt övriga uppgifter som myndigheten i den stat som framställt begäran finner nödvändiga,
- 2) när det begärs annat mottagande av bevis, de handlingar eller föremål som ska undersökas, samt
- 3) en begäran om iakttagande av ett visst förfarande vid mottagande av bevis samt de behövliga uppgifterna som gäller det.

22 §

Närvaro och deltagande vid mottagande av bevis

Den behöriga myndigheten i den stat som framställt begäran, parterna samt den som saken i övrigt gäller har rätt att vara närvarande och ställa frågor när vittnen, sakkunniga eller parter hörs eller när en annan begärd åtgärd utförs, om inte något annat föreskrivits.

Uppgift om tidpunkten och platsen för den begärda åtgärden ska i god tid ges den behöriga myndigheten i den stat som framställt begäran.

23 §

Rätt att vägra

Den som hörs som vittne eller sakkunnig i en finsk domstol med stöd av en begäran om rättslig hjälp som en främmande stats myndighet har framställt har rätt att vägra vittna eller yttra sig, om han eller hon har rätt eller skyldighet till detta enligt finsk lag eller lagen i den stat som framställt begäran. Lagen i den främmande staten beaktas, om rätten eller skyldigheten att vägra vittna har konstaterats i den främmande stats begäran om rättslig hjälp eller om den myndighet i den främmande stat som framställt begäran bekräftar detta på begäran av en finsk domstol eller om domstolen på annat sätt har kännedom om vägransgrunden.

Den som med stöd av en begäran om rättslig hjälp som framställts av en främmande stats myndighet är skyldig att i domstolen förete en handling eller ett föremål har rätt att vägra förete handlingen eller föremålet, om han eller hon har rätt eller skyldighet till detta enligt finsk lag eller lagen i den stat som framställt begäran.

24 §

Tvångsmedel

För att mottaga bevis enligt en begäran om rättlig hjälp får en person förpliktas med tvångsmedel att anlända till domstol eller uppfylla den begärda åtgärden endast om tvångsmedlet enligt finsk lag får användas i detta syfte.

25 §

Kostnadsersättningar

Den som har förpliktats att med stöd av en främmande stats begäran om rättlig hjälp anlända till domstol har rätt att av statens medel få en skälig ersättning för nödvändiga kostnader för resa och uppehälle samt för ekonomisk förlust på det sätt som föreskrivs i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972). Parternas kostnader ersätts inte av statens medel.

De kostnader som betalats med stöd av 1 mom. stannar staten till last.

6 kap.

Att begära rättlig hjälp för mottagande av bevis

26 §

Beslut om att framställa en begäran om rättlig hjälp

Domstolen kan i ett anhängigt civil- eller handelsrättsligt ärende på begäran av en part eller på tjänstens vägnar besluta om att framställa en begäran om rättlig hjälp för mottagande av bevisning i en främmande stat.

27 §

Formen för och innehållet i en begäran om rättlig hjälp som gäller mottagande av bevisning

En begäran om rättlig hjälp till en främmande stats myndighet ska innehålla de uppgifter som nämns i 5 § 2 mom. och 21 §.

En begäran om rättlig hjälp ska avfattas på det språk som den myndighet av vilken rättlig hjälp begärs godtar. Domstolen svarar för översättning av begäran om rättlig hjälp och de därav föranledda kostnaderna stannar staten till last. Om översättningen föranleder betydande kostnader, får domstolen enligt sin prövning förplikta den part som begärt att begäran framställs att helt eller delvis ersätta dessa kostnader till staten.

Om domstolen anser det befogat att foga handlingar till begäran, ska handlingarna översättas till ett språk som den stat som mottar begäran godtar. Parten svarar för översättning av de handlingar som eventuellt fogas till begäran.

7 kap.

Mottagande av bevisning på begäran av någon annan än en myndighet

28 §

Mottagande av bevisning för bevakning av rätt i en främmande stat

Om ett ärende som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag inte är anhängigt vid en utländsk domstol eller motsvarande tvistlösningsorgan, men lämnande av rättslig hjälp är nödvändigt för att den som begär sådan ska kunna bevaka sin rätt utomlands, får han eller hon kalla ett vittne att höras eller med sin ed eller försäkran bekräfta en utsaga, uppgift eller ett intyg.

Hörande av vittne och bekräftande av en utsaga, uppgift eller ett intyg ombesörjs av tingsrätten på den ort inom vars domkrets den som skall höras, eller om det inte är fråga om hörande av vittne, där den som framställt begäran är bosatt eller har sitt hemvist eller där mottagande av bevisning annars kan ske ändamålsenligt.

Bevisning kan på begäran tas emot och ed eller försäkran avges med anlitan av en särskild form eller ett särskilt förfarande, om detta inte kan anses strida mot finsk lagstiftning.

29 §

Att intyga handlingars riktighet

En tingsdomare eller notarius publicus ska på begäran intyga riktigheten av namnteckningar, skriftliga intyg och andra handlingar som behövs i det syfte som nämns 28 §.

8 kap.

Erkännande och verkställighet av domar

30 §

Erkännande och verkställighet av domar

En dom eller ett beslut som meddelats av en främmande stats domstol i ett civil- och handelsrättsligt ärende erkänns och verkställs i Finland, om det därom särskilt har avtalats eller föreskrivits i lag.

Bestämmelserna i denna lag tillämpas på erkännande och verkställighet av en dom eller ett beslut till den del annat inte har avtalats eller föreskrivits.

31 §

Förfarande

Fastställande av att en dom som givits i en främmande stat är verkställbar ansöks hos tingsrätten. På behandlingen av ärendet tillämpas i tillämpliga delar vad som i 8 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om behandling av ansökningsärenden.

Om en i en främmande stat given dom på ansökan har fastställts vara verkställbar i Finland utan att motparten hörts och sökandens motpart inte har underrättats om att beslutet kommer att meddelas i enlighet med 8 kap. 11 § i rättegångsbalken, ska beslutet delges honom eller henne. Tingsrätten svarar för att beslutet delges på det sätt som i 11 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om delgivning av stämning.

32 §

Överklagande

Ett beslut om att fastställa verkställbarheten av en dom som givits i en främmande stat får överklagas på det sätt som föreskrivs om överklagande av en dom av den berörda domstolen. Om beslutet har delgivits sökandens motpart på det sätt som föreskrivs i 31 §, anses beslutet vid tillämpningen av bestämmelserna om överklagande för hans eller hennes del ha meddelats på delgivningsdagen.

33 §

Verkställighet av ett beslut om rättegångskostnader

Ett domstolsbeslut i ett civil- eller handelsrättsligt ärende givet i en stat som tillträtt den i Haag den 1 mars 1954 ingångna konventionen angående civilprocessen eller den i Haag den 25 oktober 1980 ingångna konventionen om internationell rättshjälp enligt vilket käranden eller en intervenierande part har ålagts att betala rättegångskostnader är verkställbart i Finland, när det på ansökan har fastställts vara verkställbart.

Ansökan om att ett beslut ska fastställas vara verkställbart skall göras hos tingsrätten, om inte något annat har avtalats med den främmande staten.

Till ansökan ska fogas:

- 1) en bestyrkt avskrift av de delar av beslutet av vilka framgår ärendets art, parternas namn och ställning i rättegången samt skyldigheten att betala rättegångskostnader, och
- 2) ett intyg över att beslutet har vunnit laga kraft och är verkställbart i den stat där det har givits.

Om beslutet är avfattat på något annat språk än finska eller svenska ska till ansökan också fogas en bestyrkt översättning av det till någotdera av dessa språk, om inte tingsrätten beviljar undantag från detta.

34 §

Fastställande av att ett beslut om rättegångskostnader är verkställbart

Tingsrätten ska avgöra ett ärende som avses i 33 § utan att höra parterna. Om ansökan uppfyller de förutsatta formföreskrifterna, ska tingsrätten fastställa att beslutet om rättegångskostnader är verkställbart. Beslutet verkställs då som en av finsk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, om inte en högre myndighet bestämmer något annat.

På en parts begäran ska tingsrätten också fastställa beloppet av de kostnader som föranletts av översättningen av beslutet och bestyrkandet av översättningens riktighet och bestämma att kostnaderna får indrivnas genom utsökningsåtgärder på samma sätt som i 1 mom. föreskrivs om rättegångskostnader.

Det tas inte ut någon avgift för behandlingen av ärendet eller för expedition som ska ges i ärendet.

Den tingsrätt är behörig i ärendet inom vars domkrets verkställigheten kan ske. Vid behandlingen av ärendet iakttas vad som i 31 § föreskrivs, om inte i någon annan lag eller i ett avtal med en främmande stat föreskrivs eller bestäms något annat.

35 §

Intyg över att ett avgörande som meddelats i Finland är verkställbart

När man i en främmandes stat önskar verkställa en i Finland meddelad dom eller något annat avgörande eller en förlikning, ska den domstol som har meddelat domen eller ett annat avgörande eller fastställt förlikningen på begäran ge ett intyg över att avgörandet eller förlikningen är verkställbart i Finland.

9 kap.

Närmare bestämmelser och ikraftträdande

36 §

Närmare bestämmelser

Om de avgifter och kostnader som tas ut för översättning av handlingar och delgivning av handlingar får föreskrivas genom förordning.

37 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 201 .

Genom denna lag upphävs:

- 1) lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut (171/1921),
- 2) lagen om bevisning för bevakande av rätt i utlandet (4/1927),
- 3) förordningen angående finsk myndighets skyldighet att meddela handräckning åt vissa internationella organ (214/1930),
- 4) förordningen huru ersättning i ärenden, som angå handräckning åt utländsk judiciell myndighet eller vissa internationella organ, skall utbetalas (215/1930),
- 5) förordningen om ömsesidig rättshjälp vid delgivning av handlingar i mål och ärenden av privaträttslig natur (211/1982),
- 6) förordningen om beviljande av fri rättegång i vissa fall (833/1989), samt
- 7) i lagen angående godkännande av vissa bestämmelser i den mellan de nordiska länderna ingångna konventionen om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område och om konventionen tillämpning (881/1977) 2 §, sådan den lyder i lag 800/1996.

De ömsesidighetsarrangemang som gjorts med stöd av 20 § i lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut (171/1921) förblir fortsättningsvis i kraft sådana som de avtalats.

Denna lag tillämpas på sådana begäran eller ansökningar om rättslig hjälp som faller inom lagens tillämpningsområde och har gjorts eller tagits emot efter det att lagen trätt i kraft.

2.

Lag

om ändring av lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/1930) 2 § 2 mom. och 3 §, samt

ändras 1 § som följer:

1 §

En finsk domstol ska lämna internationell rättslig hjälp till den fasta internationella domstolen samt en undersökningskommission, förlikningsnämnd, skiljedomstol eller något annat sådant organ som tillsatts för förlikning eller avgörande av en internationell tvist, om det i ett avtal som Finland har ingått med en främmande stat eller som Finland har tillträtt förutsätts att sådan internationell rättslig hjälp lämnas eller statsrådet finner det rimligt att samtycka till det. Vid lämnande av internationell rättslig hjälp iakttas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden (/201).

2 §

Om det i ett avtal som Finland har ingått eller tillträtt har getts ett internationellt organ som avses i 1 § rätt att på Finlands territorium förhöra vittnen eller sakkunniga eller annars själv införskaffa bevisning eller annan utredning eller om statsrådet finner det rimligt att bevilja organet sådan rätt, må ett sådant organ i det hänseendet ha samma befogenhet som en finsk domstol.

Denna lag träder i kraft den 201 .

3.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen (1554/1994) 2 § som följer:

2 §

Rättslig hjälp

På begäran av Europeiska unionens domstol ska en tingsrätt så som i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/1930) bestäms lämna rättslig hjälp för att höra vittnen eller sakkunniga eller för att ta emot andra bevis.

Begäran om rättslig hjälp ska sändas till den behöriga tingsrätten med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden (/201).

Denna lag träder i kraft den 201 .

4.

Lag

om ändring av rättshjälpslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättshjälpslagen (257/2002) 2 § 1 mom., 1 mom., samt

fogas till 3 § ett nytt 5 mom. som följer:

2 §

Vem som har rätt till rättshjälp

Rättshjälp beviljas personer som är bosatta eller har sitt hemvist i Finland eller i någon medlemsstat i Europeiska unionen eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

---

3 §

De ekonomiska förutsättningarna för rättshjälp

I ett ärende som gäller erkännande och verkställighet i Finland av ett domstolsbeslut givet i en stat som tillträtt den i Haag den 25 oktober 1980 ingångna konventionen om rättshjälp är sökanden berättigad att få rättshjälp utan ersättning, om han eller hon erhållit rättshjälp eller varit befriad från att betala kostnader eller avgifter vid det förfarande där beslutet gavs.

Denna lag träder i kraft den 201 .

FÖRORDNINGSGUTKAST

Statsrådets förordning om ändring av förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning

I enlighet med statsrådets beslut, fattat efter föredragning av justitieministeriet,

ändras i statsrådets förordning om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning (470/1975) 6 § 2 mom. och 7 § som följer:

6 §

När ett delgivningsbevis eller en motsvarande handling som uppgjorts med anledning av en framställning om delgivning har avfattats på något annat språk än danska, norska eller svenska, ska till det fogas en bestyrkt översättning till något av dessa språk.

7 §

Den myndighet som har begärt rättshjälp svarar själv för översättningen av sina egna handlingar. Part eller någon annan person som begärt delgivning av handlingen svarar för översättningen av övriga handlingar som ska fogas till begäran om rättshjälp.

Om de avgifter och kostnader som tas ut för delgivningen föreskrivs i förordningen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (1214/2010).

Denna förordning träder i kraft den 201 .

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7105
ISBN 978-952-259-293-4 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIOEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi